

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Mehmet Ünal

Stationen des Schweigens
Suskunluğun Durakları

Stationen des Schweigens

40 Jahre 'Gastarbeiter' aus der Türkei

Suskunluğun Durakları

Türkiyeli 'Konuk İşçiler'in 40 Yılı

ÖNEL VERLAG

Mehmet Ünal

Stationen des Schweigens

40 Jahre 'Gastarbeiter' aus der Türkei

Suskunluğun Durakları

Türkiyeli 'Konuk işçiler'in 40 yılı

Mit einem Essay von Dr. Thomas Brehm

Einführung

Oft wurde mir die Frage gestellt, warum ich fotografiere? Ob ich so oft darüber nachgedacht habe, wie mir Fragen darüber gestellt wurden, weiß ich nicht... Es ist aber, glaube ich, die Zeit gekommen, über die Fotografie bzw. die Art wie ich fotografierte bzw. fotografiere etwas zu erzählen.

Es ist mir nicht möglich, eine schnelle Antwort darauf zu geben. Als Kind und Jugendlicher wurde ich sehr selten fotografiert, weil es zu dieser Zeit nicht so einfach war Besitzer eines Fotoapparates zu sein, abgesehen davon sich fotografieren zu lassen, war auch nicht einfach. Leute wie wir haben sich sehr selten fotografieren lassen können. Es war ein Luxus fotografiert zu werden. Deshalb haben wir uns nur für den Personalausweis oder für Grundbucheintragungen abbilden lassen.

Aus Vergnügen fotografiert zu werden, war nur einer bestimmten Schicht vorbehalten.

Aus meiner Kindheit habe ich nur zwei Fotos. Ein Foto mit meinem Bruder, als ich etwa fünf Jahre alt war, das andere aus der Grundschule, ein Klassenfoto. Danach folgten Passfotos für die Schulen, die auf den Zeugnissen oder auf Bewerbungsunterlagen angebracht worden sind. Vielleicht war das ein Grund, warum ich zu fotografieren begann?!...

...oder als ich in die Bundesrepublik kam, sah ich keine andere Möglichkeit mich mitteilen zu können... gab es ein grosses Mitteilungsbedürfnis? Vielleicht ja!? Nachdem ich soviel gesehen habe, das mit dem Erzählten nicht übereinstimmte: Das Leben der Gastarbeiter aus der Türkei!

An einem Novembertag im Jahre 1976 kam ich nach Deutschland. Auf die Frage, warum ich nach Deutschland gekommen bin, habe ich in einer meiner Ausstellungen geantwortet: "Ich folgte der Liebe!"

Sunu

En çok karşılaştığım sorulardan biri "Neden fotoğraf çekiyorsun?" oldu. Fotoğraf üzerine, bana sorulan sorular kadar düşündüm mü, bilemiyorum... Bu nedenle artık fotoğraf üzerine, daha doğrusu benim fotoğraf anlayışım üzerine konuşmanın, bir kaç satır yazmanın zamanı geldiğine inanıyorum.

Fotoğraf konusunda kısa ve kesin bir yanıt verebilmem olanaksız. Çocukluğumda, gençliğimde fotoğrafı çok az çekilenlerdenim. Fakir ailelerin fotoğraf makinesi alabilmesi, pek kolay olmadığı gibi, fotoğraf çekitebilmeleri de pek sık olamıyordu. Diğer bir deyişle, fotoğraf çekirmek belli bir "lüks"tü. Bu nedenle, benim çocukluğumdan ve gençliğimden kalma fotoğraflar çoğunlukla, resmi daireler için gereken vesikalıklardan ibarettir. Annemin zorlamasıyla, ben ve erkek kardeşim minikken bir de "haftalık" denilen tarzda fotoğrafımız çekilmişti. Haa bir de, ilkokulda kendi sınıf öğretmenim ve sınıf arkadaşlarımla çekilmiş bir "hatıra fotoğrafı" vardır, albümümde.

Fotografaya yönelmemin bir nedeni bu durum olabilir mi? Ya da Federal Almanya'ya geldiğimde kendimi anlatabilmenin bir yolu muydu fotoğraf? Kendini anlatabilme diye bir sorunum mu olmuştu? Belki evet! Çünkü, Türkiye'de yaşadığım yıllarda izine gelen "Almancılar"ın orada saptadığım görüntüleriyle, Almanya'ya geldikten sonra saptadığım görüntüler arasında dağlar kadar fark vardı. "Misafir Türk işçilerinin yaşamı", Türkiye'de gördüklerimle, onların o zaman bana anlattıklarıyla çelişiyordu.

1976 yılında, bulutlu, yağmurlu bir Kasım günü geldim F. Almanya'ya. Resmi göçün başlamasından onbeş yıl sonra. "Almanya'ya neden geldin?" sorusunu bir sergimde "Aşkımı peşinden geldim!" diye yanıtlamıştım.

Meine Geliebte (Ehefrau), die einer Arbeit nachzugehen hatte, verließ jeden Morgen gegen acht Uhr das Haus. Ich blieb allein. Wie oft ich in den Wald gegangen bin (um meine Einsamkeit zu überwinden) der gerade hinter dem Hochhaus in dem wir wohnten begann, weiß ich nicht... Um mir dieses Alleinsein zu erleichtern, kaufte sie mir von ihrem Weihnachtsgeld einen Fotoapparat mit verschiedenen Objektiven, und natürlich auch einige Filme.

Ich fing an zu fotografieren! Dabei folgte ich nicht einem bestimmten Motiv, sondern fotografierte, was ich vor die Kamera bekam. Diese Kamera war viel besser als meine Kameras in der Türkei. Dort hatte ich, Anfang der siebziger Jahre, Fotoapparate von Polen gekauft, die mit Verkäufen ihren Urlaub in der Türkei finanzierten. Robuste, aber miserable Kameras, (russische Zorki oder Zenith Fotoapparate) die Sucher waren dunkel. Auch damals fotografierte ich zielloos, alles. Daraus wurde nichts.

Meinen ersten Fotoapparat und eine Dunkelkammerausrüstung habe ich mir, während meines Studiumversuchs in London, gekauft. Eine Sucherkamera, mit eigenem Belichtungsmesser und zwei Objektiven. Ein Vergrößerungsgerät, russischer Herkunft, wobei man die Tasche des Gerätes gleichzeitig als Tisch benutzen konnte. (Eine Superidee!)

Meistens habe ich private Bilder geschossen. Ich habe mich selbst fotografiert oder meinen Jugendfreund aus Bakırköy-Istanbul, den erfolglosen Dichter Cemal, (der gerade aus Liebeskummer in der Heimat, nach London geflüchtet war. Sein reicher Vater wollte ihn mit einem Mädchen verheiraten, das Cemal nicht wollte).

Mit ihm teilte ich eine Zwei-Zimmer-Wohnung. Alle Fenster in der Küche habe ich verdunkelt, um die Bilder zu vergrößern. Geblieben sind ein paar Abzüge, gute Erinnerungen.

Sevgilim (sonra eşim oldu) ilk günlerde işe gitmek için her sabah saat sekizde oturduğumuz konutu terketmek zorundaydı. Ben de henüz bir işte çalışmadığım için, evde yalnız kalmak zorundaydım. Oturduğumuz apartmanın arkasındaki ormana, yalnızlığımı gidermek için, kaç kez geziye çıktığımı artık anımsayamıyorum. Bu yalnızlığımın sürekli farkında olan eşim, ilk yılbaşı ikramiyesi ile bir fotoğraf makinesi ve üç objektifini satın alarak, bana hediye etti. Tabii ki film de getirmişti. F. Almanya'da fotoğrafa böyle başladım. İlk günlerde belli bir motifin peşine takılmıyor, önüme ne çıkarsa fotoğrafıyordum. Ayrıca bu makine, Türkiye'deki makinelerimden daha yetenekliydi. Yetmişli yılların başlarında, oturduğumuz kent İstanbul'a izin yapmaya gelen Polonyalı turistlerden Rus malı birer adet makine satın almıştım (Zorki ve Zenit). Bunlar sağlam ama, kullanması güç makinelerdi. Vizörleri genellikle karanlıktı. O zamanlar da amaçsız çekimler yapıyordum. Fotoğraf diyebilmek güç, güzel anılar olarak hâlâ saklarım onları...

Daha sonra bir Londra maceram var. İlk iyi fotoğraf makinesini ve karanlık oda alet ve edavatlarını orada satın aldım. Yasica marka bu makinenin üç adet de objektifi vardı. Agrandizör Rus malıydı ve çantası aynı zamanda masa olarak kullanılıyordu. O tarihlerde "müthiş bir fikir" diye düşünmüştüm.

Daha çok özel fotoğraflar çekiyordum. Konutumu paylaştığım, Bakırköylü, başarısız şair arkadaşım Cemal ile, kendimize göre bazı denemeler yapıyorduk. (Cemal'i babası istemediği bir kızla evlendirmek istiyordu. O ise başka bir kıza seviyordu. Londra'ya kaçarak, bu zorunlu evliliği önlemiş oldu. Ben ülkeye geri döndükten sonra kendisinden haber kesildi.)

İki odalı konutumuzun, bir odasını karartarak, amaçsız denemelerimizi gerçekleştiriyorduk. Şimdi geriye yalnızca bazı güzel anılar kaldı. Fotoğrafın önemli bir yanı da bu olsa gerek!

Während der Semesterferien, fuhr ich mit einem Freund (seinen Namen weiß ich nicht mehr) in seinem 60'er Daimler Benz, als Mitfahrer, in einem Wintermonat von London nach Istanbul. Dort traf ich neben meinen Eltern und Geschwistern auch meine Freunde von unserem damaligen Theater, und der Theaterschule wieder, die wir zusammen besucht haben. Sie waren dabei eine neue Theatergruppe zu gründen. Was geschah? Ich verkaufte meine Sucherkamera zu Gunsten des Theaters. Mit dem Geld haben wir das Bühnenbild gefertigt und angefangen zu spielen. So blieb ich wieder in Istanbul, ohne Rücksicht auf mein Studium, das ich mir damals fest vorgenommen hatte.

Zur gleichen Zeit gründeten zwei Freunde, von Beruf Fotografen, (Mustafa ve Ender) mit Hilfe der Universitätslehrer der Medizinischen Hochschule Istanbul, eine Fotoabteilung an der Universität. Dort ging ich regelmäßig ein und aus. Soweit ich mich vom Theater frei machen konnte, hielt ich mich in dieser Abteilung auf und lernte von den Beiden sehr viel.

Das Labor und die Fotoabteilung waren in dem Gebäude der Abteilung Innere Medizin. Dort haben wir von Röntgenbildern Dias hergestellt, die die Dozenten und Professoren in ihrem Unterricht verwenden konnten. In dieser Zeit waren in der Türkei fertige Diafilme noch nicht so verbreitet oder aber sehr teuer. Wir fotografierten als Negativ und wandelten sie zu Dias um. Jeden Monat haben wir die Patienten fotografiert, die sowohl weibliche wie auch männliche Geschlechtsmerkmale trugen. So konnten die Professoren, die Umwandlung anhand der Fotografien besser beurteilen und ihre Vorlesungen erfolgreicher gestalten.

Ich für meinen Anteil schätze diese Zeit sehr (ich arbeitete regelmäßig unentgeltlich). Mit bestem Gewissen kann ich behaupten, von Mustafa und Ender viel gelernt zu haben. Wobei, wenn ich zurückdenke, wir alle Chemikalien als Pulver gekauft und selbst gemischt haben. In der Zeit gab es keine

Okuduğum okulun sömestir tatilinde, şimdi adını anımsayamadığım, ticaretten başka konuşacak konusu olmayan, diğer bir Bakırköylü arkadaşımın, 60 model Mercedes'iyile, bir kış günü İstanbul'a geldim. Bir yandan ailemle, kardeşlerimle yeniden buluşmanın sevincini yaşarken, diğer yandan da mahalle arkadaşlarımla, tiyatrodan arkadaşlarımla hemen buluştum. Bu arkadaşlarım bir tiyatro grubu kurmak üzereydiler. Sonra ne oldu? Kamera ve karanlık oda aletlerimi satarak, ilk oyunumuzun dekor masraflarını karşıladık. Ve artık İstanbul'da kalmak anlamını taşıyan bu adım, Londra'ya geri dönmemi engellediği gibi, amaçladığım tahsilimi de yarıda bırakmama neden oldu.

Aynı günlerde iki arkadaş (Mustafa ve Ender), İstanbul Tıp Fakültesi'nde bir fotoğraf atölyesi kurma girişimindeydiler. Bana anlatılanlara göre, bakanlıktan henüz bütçesi çıkmadığı için, okuldaki hocalar, bu girişimi kendi ceplerinden desteklemişlerdi. Tiyatrodan geri kalan zamanlarda sık sık oraya gidiyor, onlara yardım ediyordum. Bu iki arkadaşımın fotoğraf konusunda çok şey öğrendim.

Karanlık oda ve stüdyo, fakülteni İç Hastalıkları Bölümü'nde idi. Üniversite hocalarının derslerinde kullanmaları için eski röntgen filmlerinden dıalar üretiyor, bunları renklendiriyorduk. Bu dersler görsel malzemelerle ilgi çekici olmaya başlamıştı. O sıralarda piyasada hazır dia filmleri bulabilmek güçtü, bulunanlar ise çok pahalıydı. Siyah-beyaz negatif filmlere çekim yaparak, banyoda pozitif duruma getiriyorduk. Fakülte Hastanesi'nde, aynı gövdede iki cinsiyet taşıyan hastalar için bir bölüm vardı. Bu hastaların her ay fotoğraflarını çekiyor, hocaların uyguladıkları tedavinin gelişimini takip etmesini kolaylaştırıyorduk.

Ücretsiz olarak çalıştığım bu dönemi hâlâ sevinçle anımsıyorum. Mustafa ve Ender'den öğrendiklerimi başka hiçbir yerde öğrenme olanağım olamazdı. Geriye dönük düşündüğümde, o tarihlerde fotoğraf kimyalarının, şimdiki gibi hazır satılmadığı aklıma geliyor. Hatta doğrudan kullanmaya

fertigen Chemikali - Sie waren uns nicht bekannt.

Hier in Deutschland mußte ich mich zunächst mit der neuen Kamera vertraut machen, weil sie einen eigenen Belichtungsmesser hatte. (Meine bisherigen Kameras hatten keinen eingebauten Belichtungsmesser. Mit dem Auge musste man das Licht messen, was nicht unbedingt meinem Fotografieren geschadet hat, im Gegenteil, es ist ein sehr guter Erfahrungswert).

So gesehen war das Fotografieren auf eine Art und Weise ein Vergnügen. Es hätte auch so bleiben können. Denn, je mehr man/frau sich mit der Materie einläßt, desto schwieriger wird es wieder herauszukommen. Besser gesagt, als Vergnügen an der Sache weiter zu machen, oder bei mir ist es so...

Übrigens bin ich ein Autodidakt. Nirgends habe ich Fotografie studiert oder bei einem Meister gelernt. Mein Wissen habe ich mir durch Lesen und insbesondere durch das Sehen, sehen und nochmals sehen beigebracht. Vor allem muß ich die freundliche Unterstützung meines Freundes Fuat Hendek hier erwähnen, einem Absolventen der "Akademie der schönen Künste" zu Istanbul. Er besaß einen besseren Apparat als ich, dazu noch eine 6x6 Kamera japanischer Herkunft.

Da er anderweitig engagiert war, fotografierte er viel seltener als ich. Ihm blieb kaum Zeit für die Fotografie, aber desto mehr unterstützte er mich und gab mir Kraft weiterzumachen. Noch heute ermuntert und inspiriert er mich, wenn wir uns treffen.

Wichtig in der Fotografie ist, dass jemand dem Fotografen mitteilt, was er von der jeweiligen Fotografie versteht, sowohl inhaltlich als auch technisch. Gerade diese "Kritiken" helfen einem sehr. Das hat mein Freund Fuat immer getan. Seine Aussagen haben mir sehr geholfen meinen Weg in der Fotografie zu finden.

hazır kimyaların varlığından bile haberim yoktu. Toz halinde alınan kimyaları tartarak, gerekli banyoyu kendimiz hazırlıyorduk. Almanya'da önce yeni aldığım fotoğraf makinesinin huyunu-suyunu öğrenmek zorundaydım. Bu kameranın kendi ışıkölçeri vardı. Böyle bir makineyle çalışmamıştım. Türkiye'deki aygıtlarımın ışıkölçerleri yoktu. Filmimizi nasıl ışıklandıracağımıza, varolan ışığa bakarak karar veriyorduk. Bu deneylerin daha sonra bana çok faydası olduğunu tespit edecektim. Öyküsü şöyle: Bir çekim sırasında, çekimini yaptığım bir kızcağız masamın üzerinde duran fotoğraf makinesine çarptı ve makineyi yere düşürdü. Işıkölçer bozulmuştu. Fotoğrafları çektim. Hemen kararlık odaya giderek filmi banyo ettim. Yüzdesi hayli yüksek, iyi, doğru ışıklandırılmış negatifler elde ettiğimde, gözle ölçtüğüm ışık için doğru kararlar almış olduğumu saptadım.

Bir yanıyla fotoğraf çekmek bir eğlenceydi. Keşke böyle kalsaydı! Çünkü, her ne kadar bu işin derinliği inersiz, bu işin içinden çıkmak o denli zorlaşıyor. Diğer bir deyişle, bu işi yalnızca eğlence olarak yapmak zorlaşıyor. Ya da bendeki etkileri böyle oldu...

"Alaylı" olduğumu çekinmeden söylemeliyim. Yukarıda anlattıklarımın dışında, fotoğrafın ne öğrenimini gördüm, ne de bir ustanın yanında çıraklık yaptım. Öğrendiklerimin bakmaktan, bakmasını, görmesini öğrenmekten ibaret olduğunu açıklamalıyım. Tabi ki, arkadaşım Fuat Hendek'in dostça dayanışmasını unutmamalıyım. Fuat, eski adıyla "Güzel Sanatlar Akademisi" mezunlarından. 6x6'lık bir Japon kamerası vardı. Ancak, başka işlere uğraşmaktan, fotoğrafla uğraşmaya zamanı kalmıyordu. Bu durum beni daha çok desteklemesini beraberinde getirmişti. Kısıtlı da olsa, bugün bile buluşmalarımızın önemli bölümü fotoğraf üzerine tartışmalarla geçer.

Fotografda benim en çok önem verdiğim durum ise, bir fotoğrafçı diğer fotoğrafçıya bir fotoğraf gösterdiğinde, onun bu fotoğraftan ne anladığını doğrudan söylemesidir. Tabii işin gerek teknik, gerekse içerik yanını da

In meinem Leben habe ich die unterschiedlichsten Arbeiten verrichtet. Hierzulande sagt man, "Gelegenheitsarbeiten" Nein! ist meine Antwort. Egal welche Arbeit ich gerade ausübte, stets war ich mit Begeisterung dabei. Wenn der Moment kam, an dem ich so nicht mehr arbeiten wollte, habe ich mir eine andere Aufgabe gesucht. So arbeitete ich als Laufbursche bei meinem Onkel, einem Schneidermeister; als Teebringer in einem türkischen Teehaus, als Laufbursche bei meinem Vater auf den Baustellen, Küchenhilfe in einem Restaurant, als Schauspieler bei mehreren Theatern in Istanbul, als Funkkoffizier bei den "Türkischen Maritime Lines", als Journalist bei türkischen Tageszeitungen und Zeitschriften; als Sozialberater beim Bund Internationaler Sozialarbeit und bei der Arbeiterwohlfahrt, zuletzt als Gewerkschaftssekretär beim (DGB) Deutschen Gewerkschaftsbund.

Daher kam und kommt mir ständig die Frage: "Sind Sie Professionell?" sehr lächerlich vor. Man bezeichnet nur die Leute als professionell, die dadurch ihr Geld verdienen. Nach der herrschenden Meinung, muß man bei einem Job erst Geld verdienen, damit er als "Professionell" bezeichnet werden darf. Als Beispiel kenne ich einige Zimmerleute, die nirgends gelernt haben und dennoch diesen Beruf hervorragend ausüben.

unutmaması gerekir. İster olumlu, ister olumsuz olsun bu tipten "fotograf sohbetleri" fotoğraf çeken herkese umulmadık yardımlarda bulunuyor. Arkadaşım Fuat eleştirilerini benden hiç esirgemedi. Fotoğrafta kendi yolumu bulmamda yardımcı oldu. Farklı topluluklarda, farklı tarzlarda çalışan fotoğrafçılarla yaptığımız fotoğraf sohbetlerinin de, epey yardımcı olduğunu sanıyorum.

Bazı örneklerinde olduğu gibi, benim yaşamım dümdüz gelişmedi. Akla gelebilene her işte çalıştım. Almanca'da "aylakçı" tanımlaması geçerli olsa da, "çalışan adam nasıl aylakçı olur?", diye çok düşünmüşümdür. Çalıştığım bütün işlerde, çalışma anında üzerime düşen görevleri çok severek yaptım. Tad almadığımı anladığım zaman hemen o işi bırakıp başka uğraşa yöneldim. İstemediğim, sevmediğim, hoşlanmadığım işlere hiç mi hiç kafa yormadım. Henüz yedi yaşındayken, amcamın terzi dükkanında, ayakçı olarak çalıştım. Bir yıl sonra okul tatilinde bir kahvede çıraklık sıraya girdi. Babamın inşaatlarında, bir pastahanenin (adı: Markiz) mutfağında, Kapalıçarşı'da tehtahtarlık, tiyatrolarda oyunculuk vs. sürdü gitti yaşam... Askerlik dönüşü bir de Denizcilik Yolları'nda telsiz zabıtlığı oldu. Sonra F. Almanya'ya göç. Ne yapacağını bilmeyen ben, o sıralarda gazeteciliğe soyundum. Türk veya Alman günlük gazetelere fotoğraf/yazı yetiştirmeye çalıştım. Sonra bir sosyal danışmanlık dönemim de var. Şimdi ise Alman Sendikalar Birliği'nde (DGB) örgütlenme sekreteri olarak çalışmaktayım.

Ama fotoğraf hayatımdan hiç eksilmedi. Tam tersine, fotoğraf düşünmediğim, fotoğraf bakmadığım gün hastaymışım gibi gelir bana... sergiler, albümler vs.

Bir de şu "profesyonel misiniz?" sorusuna çok bozulurum. "Ne zaman profesyonel olunur?" diye düşünmekten alamam kendimi. Örneğin, bir ressam ne zaman profesyonelleşir? Var mı böyle bir olay? Yanıt verilemez. Bu sorunun altında yatan düşünce çok basit. "Bu işten para kazanıyor musun?" Ve para kazanılıyorsa "profesyonel", kazanılmıyorsa "amatör"

Es gab und gibt unzählige Maler, Bildhauer, die an keiner Akademie studiert haben und dennoch weltberühmt geworden sind.

Wie gesagt, ging und gehe ich meinen Beschäftigungen immer mit Begeisterung nach. Wahrscheinlich ist das die erste Voraussetzung zur Professionalität!?

Während meiner Ausstellungen wurde ich oft, allzu oft gefragt mit welcher Kameras ich arbeite. Bei der Antwort Nikon, Leica und/oder Hasselblad, seufzten die Leute und nickten mit dem Kopf, bejahend sich selbst bestätigend, daß man nur mit solchen Apparaten "gute Fotos" machen kann. Dieser Meinung kann ich bis heute noch nicht folgen, denn nach meiner persönlichen Erfahrung, macht nicht die Kamera, sondern der Mensch hinter der Kamera die Bilder. Kameras erleichtern lediglich die Arbeit. Sonst nichts!

Das Medium Fotografie bringt für sich unzählige Verantwortungsmomente. Zumindest habe ich mir eingeredet, daß ich mit den Fotografien, insbesondere mit dem Fotografierten anständig umzugehen habe.

Das heisst, die Fotos nicht für irgendeinen Zweck mißbrauchen lassen. Wenn ich zurückblicke, denke ich, ist mir dies gelungen. Vielleicht ein Beweis dafür, daß bisher keine der von mir fotografierten Personen sich über die Art der Veröffentlichungen beschwert haben.

oluyorsun. Bu tavır yalnızca ülkemize ait değil, yerkürenizin tüm insanları böyle düşünüyor. Ben ise çoğunluğun düşündüğü gibi düşünmemek için hâlâ direniyorum. Ülkemizde öyle ustalar var ki, yaptıkları evler mimarların yaptıklarından daha sağlam... Hiçbir akademiye gitmemiş, o kadar çok iyi ressam veya heykeltıraş var ki... Abidin Dino mesela. Bu düşüncelerimden okula-eğitime karşı olduğum anlayışımın.

Daha önce de söylediğim gibi, yaptığım işi sevecek yapıyor, sevmediğim zamanlar ise, bir daha ilgilenmemek üzere terkediyorum. Bence profesyonel olmanın ilk koşulu yapılan işin, sevecek, istenilerek yapılması...

Sergilerimin açılış günlerinde, "Hangi fotoğraf makinesiyle çalışıyorsun?" sorusu o kadar sık soruldu ki, sıkılmaya başladım. Yanıtım, Nikon, Hasselblad, Leica olduğunda, gülücükler saçarak, "Tabii bu makineler bende de olsa, ben de çekerim!" gibi yorumlarla karşılaşmak gerçekten sıkıcı oluyor. İyi fotoğrafın yolunun, pahalı makinelerden geçtiği sanılıyor. Benim deneylerim ise, kameranın arkasında duran adamın fotoğrafı oluşturduğu, makinelerin değil. Bu tip pahalı makineleri kullanmanın tek nedeni, bozulma durumunun çok az düzeyde olmasıdır. Bizim gibi, çok çekim yapanlar için, az bozulan makineler gerekiyor. Gerisi palavra...

Fotoğraf, kendisiyle birlikte bir çok sorumluluğu da beraberinde getiriyor. Bu nedenle fotoğraflarla, fotoğrafını çektiğimiz kişiler ile namuslu ilişkiler içerisinde olmalıyız. Herhangibir olay için fotoğrafımızı, fotoğrafladığımız kişiyi güç durumda bırakmamalıyız. Ben bu sorumluluğumu hep ön planda tuttum. Elimde bulunan bir çok negatifi, benden başka kimse görmedi. Kişinin özgün haklarına saygı en önemli ilke olmalıdır. Bu nedendir ki, F. Almany'a'da portre çekmeye karşı, fotoğrafı çekilen kişilerden şikayet almayan, mahkemeye verilmeyen, hiçbir ceza yemeyen portre fotoğrafçısı olma sıfatını sürdürüyoruz.

Andererseits sollten Fotos jemanden auch Freude bereiten. Ich habe immer noch Freude daran einige meiner Bilder wiederholt anzuschauen. Ja ich kann sagen, daß ich froh bin, sie fotografiert zu haben. Sie machen mich glücklich. Ich bin zum Beispiel sehr unglücklich darüber, daß ich kein Musikinstrument spielen kann; mich nie darum gekümmert habe es zu lernen. Insbesondere die Klarinette, die ich mir damals gekauft habe, steht jetzt im Hause wie ein Schmuckstück rum.

Meine Tochter Tanja und mein Sohn Can wurden vielleicht deswegen von mir zum Konservatorium geschickt. Tanja erhielt privaten Klavierunterricht, den sie eines Tages plötzlich aufgab... was mich sehr traurig gemacht hat... Can hat noch schneller aufgegeben.

Etwas später folgte der Einkauf einer Dunkelkammerausrüstung. In unserer kleinen Wohnung, in der Gästetoilette, habe ich angefangen meine Filme zu entwickeln und Abzüge zu machen. Später habe ich mehrere Ateliers gemietet, aus denen ich aus den unterschiedlichsten Gründen rausgehen mußte.

Zu dieser Zeit las ich auch viele türkische Tageszeitungen. Eines dieser Blätter suchte Korrespondenten. Ich bewarb mich und wurde sofort als "Freier" eingestellt. Für diese Tageszeitung arbeitete ich Tag und Nacht, stellte einigermaßen interessante Berichte der hier lebenden aus der Türkei kommenden Menschen zusammen. Ich fotografierte und berichtete wie sie hier lebten, arbeiteten und ihre Freizeit gestalteten.

Eines Tages wurde ich entlassen, aus dem Grund, dass ich nicht wollte, daß ein, in Deutschland aufgenommenes Foto von mir, für einen Bericht aus Holland abgedruckt wurde. Das war einfach eine Bildmanipulation. Ich habe dem Chefredakteur gesagt, daß ich mei Bilder als solches nicht verwendet wissen möchte. Seine Antwort war kurz und bündig: "Leg Deinen Hausausweis auf den Tisch! Du bist entlassen."

Öte yandan "Fotograf, bakını düşündürmeli, onu sevindirmelidir" diye düşünüyorum. Bugün bile bazı fotoğraflara (benim olsun olmasın) hâlâ severek bakıyorum. Her bakışında onlardan yeni birşeyler öğreniyorum. Bazı fotoğrafları çektiğim için çok mutluyum. Sonsuz haz duyuyorum. Mutlu olmadığım durum ise, herhangi bir müzik aleti çalamadığımdır. Geriye dönük düşündüğümde de bir müzik aleti çalmak için gerekli çabayı sarfetmediğimi saptıyorum. Bir zamanlar bir klarnet satın alıp, kendi kendime öğrenme girişimlerim olduysa da, başarılı bir girişim olmadı. Şimdi ise evin bir köşesinde paslanmaya yüz tutmuş, bir süs eşyası gibi duruyor... Belki bu nedenle kızım Tanja Eylem'i ve oğlum Jens Can'ı daha üç yaşlarındayken konservetuvara gönderdim. Tanja Eylem daha başarılıydı. Üç yıllık ana kurslardan sonra, öğretmenleri piyano öğrenmesini salık verdiler. Hemen bir piyano kiralandı. Daha sonra bir piyano da satın alındı. Bu arada kızcağız, aniden artık piyano ile uğraşmıyacağına karar verdi. Çok hüznüldüm... Can'ın müzik uğraşı ise çok daha kısa sürdü...

Bir dönem sonra karanlık oda işler hale geldi. Minik konutumuzun misafir tuvaletinde filmlerimi banyo edebiliyor, minik ebatta fotoğraf baskısı yapıbiliyordum. Daha sonraları, çeşitli büyüklüklerde, çeşitli adreslerde atölyeler kiralayıp, şu veya bu nedenle bırakmak zorunda kalmıştım.

Almanya ikametimin ilk günlerinde, o yıllarda sadece tren garlarının büfelerinde satılan Türkçe gazeteleri okuyordum. Aralarından bir tanesi, bölge muhabirleri arıyordu. Dilekçemi verdim ve kısa bir süre sonra işe alındım. "Serbest" olarak parça başı çalışmaya başladım. İlk kez yaptığım bu işe ısınmıştım. Gece gündüz koşutuyorum. F. Almanya'da çalışıp-yaşayan Türk işçilerinin yaşamından haberler ürettiyordum.

Bir gün bu işten atıldım. Sebep çok basitti: Yazı Kurulu, F. Almanya'da çekmiş olduğum bir fotoğrafın altına Hollanda'dan bir haber yerleştirmişti. Bu bir yanıltmacaydı, benim için. Yalan bir haberin altına imza atabilmem

Als meine Wut und gleichzeitige Trauer, wegen meiner plötzlichen Entlassung, vorbei war, habe ich mich selbst geschämt, mit diesen Personen zutun gehabt zu haben. So habe ich nochmals Gelegenheit gehabt, mich an das Sprichwort meiner Mutter zu erinnern: "Wenn man sich mit dummen Menschen abgibt, wird man nie in der Lage sein, ein cleverer Mensch zu sein"

Daneben haben auch einige Blätter Deutscher Sprache Interesse an meinen Bildern gezeigt. Fernsehanstalten haben sich eine Zeit lang meiner Fotos bedient. Die Fotos schienen für die Deutschen interessant, weil sie nach bereits zwanzig Jahren Aufenthalt der Türken in diesem Land sie noch immer nicht (außer im Arbeitsleben) gekannt haben.

Es folgte für UNICEF Deutschland eine kleine und kurze Ausstellung im Jahre 1979 "Kinder" in Stuttgart. Weil das Jahr zum "Das Jahr des Kindes" erklärt wurde, für mich eine gute Gelegenheit dies wahrzunehmen. Im selben Jahr erhielt ich, für eines dieser Fotos, einen "Ehrenpreis" einer türkischen Tageszeitung in der Türkei. Danach folgten mehrere Preise für meine Fotografien. (Dann gab ich auf, weil mich diese Preise nicht mehr begeistert haben.)

Doch das eine oder andere Interesse an meinen Fotos hat mich ermutigt weiter zu machen. Neben meinem Freund Fuat muß ich auch Herrn Dr. Thomas Brehm, vom Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, erwähnen. (Seit kurzem arbeitet er nicht mehr in diesem Institut) Vor Eröffnung dieses Museums hat er Fotografien der hier lebenden Ausländer gesucht, und ist auf meinen Namen aufmerksam geworden. Eines Tages kam er zu uns, um meine Bilder anzuschauen.

olanaksızdı. Bu fikrimi Yazı Kurulu Şefi'ne bildirdim. Kısa ve öz oldu yanıtı: "Kartını masanın üstüne bırak. İşten atıldın!" Kızgınlık, üzgünlük karışımı duygularla ayırdım. Bu türden kişilerle ilişkiye kendim sebep olduğum için çok üzülüdüm. Annemin bir sözü kulaklarımda çınladı: "Aptal insanlarla ilişki kuran insanın, akıllı insan olma şansı yoktur!"

Sonraları Alman basınından da fotoğraflarıma ilgi duyulmaya başladı. TV'lere haber fotoğrafları ürettim. Bu fotoğraflar Almanların ilgisini çekmeye başlamıştı. Nedenini daha sonra öğrenecektim. Hemen hemen yirmi yıldır burada çalışıp-yaşayan Türkler'le günlük ilişkileri, çalışma yaşamının dışına çıkmamıştı. Benim fotoğraflarımda, onların nasıl yaşadıklarını, boş zamanlarında neler yaptıklarını görebiliyorlardı.

Daha sonra UNICEF Almanya bürosu için minik bir sergi gerçekleşti. 1979 yılının çocuk yılı olması nedeniyle, çocuk fotoğraflarından oluşan bir sergi hazırlamıştım. Aynı yıl o zamanlar Türkiye'de yayımlanan "Politika" gazetesinin "şeref ödülü" verildi. Daha sonra fotoğraflarım bir çok ödüle layık görüldüler. (Bu ödüllerden bir şey anlayamadığım için, artık katılmamaya karar aldım.)

Fotoğraflarıma duyulan şu ya da bu ilgi, bu işi sürdürmeme neden oldu. Arkadaşım Fuat'ın yanısıra Sayın Dr. Brehm'i de (Federal Almanya Tarih Müzesi-Bonn Fotoğraf Bölümü sorumlusu) burada anmak zorundayım. Bu müze inşaat halindeydi. F. Almanya'nın tarihi yansıması düşünülen bu müzede bir de "Yabancılar Bölümü" hazırlanıyordu. Dr. Brehm adımı bir tanıdığımdan almış. Randevulaştık. Günün birinde müze için fotoğraf satın almak üzere çıkıp geldi. Ben ümitsizdim. Hâlâ, yirmi yıldır yanyana komşuluk yaptığı insanların nasıl yaşadığını, benim fotoğraflarımdan öğrenen insanlara rastladıkça, umutsuzluğum artıyordu. Ayrıca kimsenin büyük fotoğraf ajanslarını bırakıp, benden fotoğraf seçebileceğini çıkarsayamıyordum.

Er war, von der Art wie ich fotografiere, sehr begeistert. Ohne zu Zögern sagte er mir dies. Für das Archiv des Hauses der Geschichte nahm er zwanzig Bilder. Gerade in dieser Zeit war ich sehr mutlos. Ich wollte nicht mehr fotografieren; habe wenig Sinn in meinen Arbeiten gesehen. Sie brachten nicht die von mir erwartete "Begeisterung" Durch seinen Anschub habe ich wieder anfangen zu fotografieren. Hier muß ich ihm meinen Dank aussprechen.

Danke sagen muß ich auch Eckart Jonalik. Eckart, er selbst auch Fotograf, hat sich sehr offen über meine Bilder geäußert. 1986 organisierte er mit drei Fotografenfreunden das Projekt "24 Stunden im Revier" Aus fast allen Ländern der Welt wurden Photojournalisten ins Ruhrgebiet eingeladen, in 24 Stunden nur ein Thema zu fotografieren. Als er mich aufsuchte, nannte ich ihm mehrere Fotografen aus der Türkei. Neben den Starfotografen der Welt, sollten auch berühmte Fotografen der Türkei eingeladen werden. So meine Gedanken, als ich Eckart Jonalik Arbeiten dieser Fotografen zeigte. Der grosse Meister Ara Güler sollte zu diesem Projekt eingeladen werden. Eckart schaute dessen Bilder an, daneben auch meine. Die drei Verantwortlichen entschieden sich für meine Teilnahme an diesem Projekt. Neben den weltbesten Fotografen zu arbeiten, fühlte ich mich sehr geehrt. Auch Eckart war sehr offen gegenüber meinen Arbeiten. Meine Art zu fotografieren gefiel ihm. Ausser "Ehre" hat dieses Projekt mir nichts gebracht.

Eine kleine Anekdote von diesem Projekt: Das Projekt war fertiggestellt. Es wurde auch ein sehr aufwendiger Katalog herausgegeben. Alle Fotografen, die mitgearbeitet haben, wurden mit einem Foto und einer Kurzbiografie vorgestellt. In diesen Zeilen wurde mein Geburtsort mit Ankara angegeben. Ich habe mit Michael (einer der Projektleiter) telefoniert und ihm gesagt, dass mein Geburtsort falsch angegeben ist. Seine Antwort war kurz und bestimmend: "Es macht nichts Ankara liegt auch in der Türkei"

Dr. Brehm benim fotograf tarzımı tuttu. Umdüğundan daha seri bir kararlar müze arşivi için yirmi fotograf satın aldı. "Artık fotografi bıraksam mı?" diye düşündüğüm bir dönemde gördüğüm bu ilgi ile tekrar yaptığım işten umutlanmaya başladım. Burada kendisine teşekkür etmek istiyorum.

Aynı zamanda Eckart Jonalik isimli bir fotoğrafçı arkadaşına da teşekkür etmek zorundayım. Fotoğraflarıma dönük açık seçik eleştirilerinden yararlandım. 1986 yılında kendisinin de organizatörlerinden olduğu "Ruhr Havzasında 24 Saat" projesine davet edildim. Dünyanın her tarafından bir günlüğüne çağrılan fotoğrafçıların 24 saatte bir konuyu çekmeleri isteniyordu. Türkiye'den kendisine bu projede çalışabilecek bir dizi fotoğrafçı önerdiysen de, kabul ettiremedim. Sebebinin de öğrenemedim. Bir çok ünlü fotoğrafçının arasında, ülkemizden de büyük bir ustanın davet edilmesi gerekirdi, diye düşünüyordum. Ara Güler abiyi önerdim. Elimde bulunan minik kataloğunu gösterdim. Eckart, fotoğraflara baktı. Yorum yapmadı. Proje yöneticilerinin benim katılmamda karar aldıklarını bildirdi. Dünyanın ünlü fotoğrafçıları ile aynı projede, aynı koşullar altında çalışmaktan onurlanmadım desem, yalan olur. Eckart, bu projenin beni Almanya fotoğraf dünyasında "yüksek yerlere" getireceğini söylüyordu. Şimdiye dek bir şey getirdiğini saptayamadım...

Bu projeden minik bir anekdot: Proje bitmişti. Büyük boyutta bir de katalog yayınlanmıştı. Bu projede yer alan bütün fotoğrafçıların özyaşamları da, fotoğraflarıyla birlikte basılmıştı. Benim özyaşamımda doğum yeri olarak Ankara yazılıydı. Proje sorumlularından Michael'e telefon ederek, doğum yerimin yanlış yazıldığını söylediğimde, kendinden emin bir edayla: "Sorun değil Ankara'da, Türkiye'de!" diye yanıtlamıştı.

Yeniden fotoğrafa, kendi fotoğraflarıma dönmem gerekiyordu. Yaşamı, anları, hergün gözümün önünde cereyan eden ama, göremediğimiz anları fotoğraflamak

Es begann die Suche nach Fotos, nach Momenten im Leben, die festgehalten werden sollten. Etwas zu produzieren an dem auch andere Personen teilhaben sollten. Ich hatte mich mit meinem Dolch und Schwert ausgerüstet, war bereit gegen jede Windmühle zu kämpfen.

Vielleicht wurde ich mit meiner Einreise in die Bundesrepublik plötzlich einsam. Vorher hatte ich mit meiner künstlerischen Tätigkeit in der Türkei das Wort Einsamkeit nicht erfahren. Im Theater an dem ich arbeitete kam keine Einsamkeit auf. Theater kann nicht alleine gemacht werden.

In der Türkei gibt es keine Einsamkeit! (Auch wenn man kein Künstler ist.) Besonders habe ich folgendes begriffen, wenn man in einem fremden Land lebt, begrenzen sich die Möglichkeiten, in dem gewünschten Beruf weiterzukommen. Das passiert besonders im Kunstsektor. Die Glücksmomente begrenzen sich, denen man begegnen könnte.

Es ist fast unmöglich, wenn man niemanden kennt, der bereit ist dem anderen (in diesem Fall den Fremden) zu helfen. Es geht nicht darum, dass man an Türen klopft, die nicht aufgehen, sondern man weiß erst gar nicht an welche Türen man anklopfen muss. Ich kannte in Deutschland niemanden (ausser meiner Frau), der mich als Schauspieler gekannt hat. Und sie arbeitete nicht auf diesem Sektor.

Ich suchte, fotografierte, entwickelte, stellte aus, veröffentlichte, etc. Sogar die Feststellung des ehemaligen Kulturdezernenten der Stadt Mainz, daß meine Bilder keine Kunst seien, und deshalb nicht in den Ausstellungsräumen ausgestellt werden können, hat mich nicht entmutigt weiter zu fotografieren. Als ich außerhalb der Stadt Mainz, als Fotograf ein wenig anerkannt wurde, hat dieser Dezernent seine Meinung geändert und meine Bilder letztendlich doch ausgestellt. Vielleicht waren die Fotos, die ich ihm damals gezeigt habe noch nicht gereift für eine Ausstellung.

gerekliyordu. Başkalarını da bu duygulara ortak edebileceğim çekimler yapmak gerekliyordu. Kılıcımı kuşanmış, yeldeğirmenlerine karşı savaşa çıkmaya hazırlanıyordum.

F. Almanya'ya göç etmemle birlikte aniden bir yalnızlık mı başlamıştı? Geriye dönük düşündüğümde ülkemde yalnız kalabildiğimi anımsamıyorum. Özellikle tiyatrodaki çalışırken yalnız kalabilmek imkansız bir durumdu. Yalnız başına tiyatro? Olanaksız!

Sanatçı olunmasa da, Türkiye'de yalnız kalabilmek, kendini dinleyebilmek olanağı yoktur. Göçle birlikte bazı şeylerin bilincine varmıştım. Özellikle yabancı bir ülkede yaşıyorsanız arzu ettiğiniz bir uğraşta başarılı olabilmeyizin şans alanı çok daralıyor. Sanat alanında bu durum daha da zorlaşıyor. İnsanın yakalayabileceği mutluluk anları daha da daralıyor. Bu duyguları elbette ilk ve son kez ben yaşamadım. Kimbilir belki de bu duyguları yaşamak için mutlaka Almanya'da bulunmak gerekirdi. Gustav Mahler'in de böylesi duyguları olmuş; kendisi Yahudi olduğu için, Almanlar'a göre daha iyi olması gerektiğini düşünmüş... Ayrıca yabancı bir ülkede, tanıdıklarının olmadığı bir ülkede, sana yardım edebilecek insanların sayısı da kısıtlı. Başka bir deyişle, *açılmayan kapıları tokmaklamak değil söylemek istediğim. Tersine hangi kapıyı tokmaklayacağını bilememek bütün sorun.* Eşim hariç Almanya'da kimse beni tiyatro oyuncusu olarak tanıımıyordu. Ve o da bu alanda çalışmıyordu.

Aramayı, fotoğrafı sürdürdüm. Yayınladım, yayınlattım. Hatta Mainz kenti eski Kültür Müdürü'nün benim fotoğraflarımın "sanat" olmadığını, bu nedenle belediyenin sergi salonlarında sergilenemeyeceğini söylemesine bile aldırış etmedim. Fotoğrafa devam! İkamet ettiğim Mainz kenti dışında fotoğraflarım tarafı bulmaya başlayınca, aynı Kültür Müdürü fikrini değiştirerek, benim fotoğraflarımı sergilemeye başladı. Bugünlerde, artık benim teklif etmeye de gerek kalmıyor. Onlar bana sergilenecek işim olup olmadığını sormaya başladılar. Bugün, o zaman

So gesehen, kann ich es im Nachhinein als eine vernünftige Kritik betrachten.

Wenn ich jetzt darüber nachdenke, habe ich mich während meiner künstlerischen Tätigkeit, ausserhalb des Kreises der Leute bewegt, die keine Schwierigkeiten haben, mit Kunst Geld zu machen; und die Künstler, die ich kannte und immer noch kennenlerne, wissen genauso wenig, wie sie von ihrer Kunst leben können. Sozusagen: *Wir sind erfolglose Künstler dieser Gesellschaft!*

Wenn ich nach zwanzig Jahren, mir diese Bilder nochmals betrachte, kommen in mir gute wie schlechte Erinnerungen hoch. In einigen Bildern ganz klar, andere im Nebel des Vergessens.

Ich werde versuchen, die Bilder, meinen Erinnerungen zuzuordnen. Während ich sie fotografierte und notierte; teilweise in meinen Fotonotizen nachlese, falls ich welche gemacht habe.

Bewußt lasse ich die politischen Ereignisse, wie den dritten Militärputsch in der Türkei, den ich während meines kurzen Lebens erleben mußte, unberücksichtigt. Denn mein politisches Engagement begann mit siebenundzwanzig und endete mit dreissig Jahren. Ich denke es gab unendliche Zweifel...

So entstand eine Fülle von Fotografien, die jetzt als ein Stück "Sozialgeschichte" dieses Landes betrachtet werden können. Bekannterweise hält jedes Foto Zeit fest, (ob die fotografierte bedeutsam ist oder nicht,) hält die Geschichte des jeweils Fotografierten fest.

Meine Fotografien sind nicht politische Erzeugnisse irgendeiner Ideologie. Sie sind einfach ein kleiner Teil einer Geschichte, der Geschichte der "Gastarbeiter" die aus eigener Entscheidung (oder nicht) hier lebten.

gösterdigim fotoğrafların henüz "olgunlaşmadığını" düşünüyorum. Bu açıdan bakıldığında "haklı bir eleştiriymiş", diye de düşünebilirim. Tekrar geriye dönük düşündüğümde, içinde bulunduğum çevrede yaşamını sanatıyla sürdüren çok az birey vardı. Başka bir deyişle, yaşamını sanatından kazanarak sürdürenleri tanıyamadım. Hâlâ, yeni tanıdığım sanatçılar arasında da sanatıyla geçinebilen rastlayamıyorum. Kısaca, "Biz bu toplumun başarısız sanatçılarıyız!" diye düşünüyorum.

Yirmi yılı aşkın bir süre sonra bazı fotoğraflarıma baktığımda, iyi ya da kötü bir dizi anımı tazeliyorum. Bazılarına dönük anılarım hâlâ bugünkü kadar taze, bazıları ise çok silik. Hiçbir şey anımsayamadığım fotoğraflarıma rastladığım oluyor.

Fotoğraflarımı anılarımla birleştirmeyi düşünüyorum. Bazı fotoğraflar hakkında notlar almışım. Çoğunluğunda, çekildiği tarih ve yer hariç, hiçbir not yok. Keşke bir günce tutma alışkanlığım olsaydı...

Politik olayları, örneğin, elli yaşında olmama karşın, bu kısa yaşamımda Türkiye'de üçüncü kez askeri cuntanın idareye el koymasını vs., bilinçli olarak dışlıyorum. Sebebi açık. Benim politik uğraşım yirmiyedi yaşımda başladı ve otuz yaşımda son buldu. Sanırım, sonsuz şüpheler içindeydim... Benim yaşımdaki insanların politik benliklerini geliştirmeleri için ortam uygun değildi.

Yıllar alan uğraş sonucu, bir dizi fotoğraf ortaya çıktı, ki bunlar kanımca içinde yaşadığımız Almanya'nın "sosyal tarihinden birer parça" olarak düşünülmelidir. Bilindiği gibi, amacı ne olursa olsun, kim çekerse çeksin, çekilen her fotoğraf bir anı, bir tarihi saptamış oluyor. Fotoğraflarımın, herhangi bir ideolojinin politik ürünleri olduğuna inanmıyorum. Bu fotoğraflar içinde yaşadığım dönemde çekilmiş bir tarihi, "Türk Misafir İşçileri in Tarihi"nden bir kesiti oluşturuyor. Buraya göçlerinin nedenlerini fotoğrafa sığdırabilmek güç...

Solange ein kurzer Einblick, was die Fotografie festhält, weiterlebt, kann es die Möglichkeit geben, dies zu verstehen. Wenn es solche Menschen gibt, die dies tun werden, werden sie mich glücklich machen.

Während ich dies alles zu schreiben versuche, ist es draußen mal warm, mal kalt. Uns geht noch ein Jahr allmählich verloren. Noch ein Jahr und dann ist ein Jahrtausend beendet. Wenn wir das Jahr 2000 erreichen, werden wir vielleicht glücklicher sei !?

Wer weiß, welche Geschichten uns noch begegnen werden...

August 1998 - November 1999

Fotografın tespit ettiği kısa, bir anlık bakış, belki fotograflanmış kişiyi anlamaya atılan ilk adımı oluşturabilir. Ve böylesi anlayışlı insanlarla karşılaşsam çok mutlu olacağım. Ben bu düşüncelerimi yazıya dökmeye çalışırken, dışarıda hava durumu sürekli değişiyor. Biraz sıcak, biraz soğuk arası... Dengesiz bir durum. Ve bir yıl daha kaybediyoruz. Bir yıl sonra yüzyılın da defteri düreceğiz. 2000 yılı geldiğinde, kimbilir, belki daha mutlu olacağız?!

Ve daha hangi hikayeleri yaşayacağız, bilemem...

Ağustos 1998 - Kasım 1999

Die Jahre Ende der 70'er

Jetzt nähern wir uns dem Ende des Jahres 1999. Heute 5. November 1999. Ein trüber Tag! Genauso wie mein erster Tag in Deutschland, der 5. November 1976. Jetzt in der Gegenwart die Vergangenheit zu betrachten ist nicht einfach. Ich bin (wie die meisten meiner Landsleute) nicht gewohnt Tagebuch zu führen. Es gibt wenige Menschen, die in der Türkei geboren und aufgewachsen sind, und sich die Gewohnheit angeeignet haben, Tagebuch zu führen. Wobei dies alles jetzt erleichtern könnte. Andererseits ist es vielleicht besser, aus der Erinnerung aufzuschreiben, ohne den Anspruch auf Vollständigkeit, weil es ja irgendwie pure Eindrücke sind.

Grau und grauer wirken mir meine Erinnerungen an die Anfänge meines Aufenthaltes in Deutschland. Nach Beschreibung meiner Lebenspartnerin ging ich aus dem Haus, und war in dem kleinen Städtchen Mainz verloren. Für mich, der aus einer Großstadt, ja aus einer Metropole kam, war es schon verwunderlich.

Die Städte in Deutschland sind besser organisiert, als in der Türkei. In perfektem Englisch fragte ich nach dem Weg nach Hause. Erstaunt stellte ich fest, daß man mich nicht verstand. Irgendwie wurde mir bewußt, daß man in Deutschland nur Deutsch spricht, obwohl man im Tagesleben die Gewohnheiten der Amerikaner gerne annahm.

So kreuzte ich tagein-tagaus durch die Stadt, und gewöhnte mich, wenn auch langsam, an sie. Lernte viele türkisch sprechenden Menschen kennen; fand heraus wo die Moschee war, und wo ich türkische Tageszeitungen kaufen konnte.

Am Hauptbahnhof!

Apropo Hauptbahnhof Mainz. Er war wie 'Festplatz' der Türken, Herumstehende,

70'li yıllar

1999'un son günlerini yaşıyoruz... Bugün 5 Kasım 1999. Her Kasım ayında olduğu gibi renksiz, daha doğrusu gri renklerin hakim olduğu bir gün. Fotograf için çok karamsar bir ışı! F. Almanya'ya geldiğim günü, 5 Kasım 1976 gününü anımsatıyor. Bugünü yaşarken, geçmişini anımsamak, değerlendirmek pek kolay bir uğraş değil... Ben de milyonlarca diğer Türk gibi, günce tutma alışkanlığı edinememişim. Gerek takip ettiğim yayınlara, gerekse kendi çevremdekilere bakınca günce tutanların sayısının pek sınırlı olduğunu saptıyorum. Halbuki günce tutma alışkanlığım olsaydı, şimdi her şey o kadar kolaylaşmış olacaktı ki...

Günce tutmuş olsaydım, noksansız, kusursuz yazmak isteyecektim. Bir bakıma "Belki de günce tutmamam daha iyi oldu", diye düşünüyorum. Zaten yazmak istediklerimin, yalın, halis, katkısız duyumsamalarım olsun istiyorum.

Gri hatta koyu gri Almanya'daki ilk günlerime dönük anımsayabildiklerim: Evden eşimin tarif ettiği yerlerde gezmek için çıkmış ve bu mi ik Mainz kentinde kaybolmuşum. "Sen ki İstanbul'dan geliyorsun?!" dediğini anımsıyorum. Evet doğrudu. Büyük kent ne demek, bir metropol kentten geliyordum. Ayrıca burası, Almanya'nın diğer kentleri gibi, Türkiye'dekilerden çok daha iyi organize olmuş şehirlerden biriydi. Kaybolduğumu anladığımda, iyi bir İngilizce ile yoldan geçenlere nerede olduğumu sormuş, beni kimsenin anlamamasına çok şaşırmıştım. Amerikan yaşam tarzının her köşede görüldüğü, Amerikalılar'ın cirit atıklarını bir kente, onların dili anlaşılmıyordu. Konuşabilene rastlamamıştım. Hayret bir şey...

Günler geçtikçe kenti tanımış, özellikle ev-okul ve istasyon arasında sefer yapan belediye otobüslerini bellemiştim. Bu arada bir çok Türk hemşeri de tanımıştım.

Durchreisende, sich nur dort Treffende und so weiter. Wie im Hauptbahnhof von Istanbul. Wenn ich zurückblicke wurden alle Treffen auch dort vereinbart. Warum Hauptbahnhof? Ganz einfach: weil die meisten Menschen aus der Türkei, dort als erstes ankamen. Von dort aus wurden sie in Richtung ihrer Wohnungen, Wohnheime und Arbeitsplätze navigiert. Nicht nur in Mainz, überall in Deutschland. (Das habe ich später erfahren.)

Ich begann die Sprachschule zu besuchen. Eifrig lernte ich die Sprache, nach dem ich mit meinem Londonenglisch nicht klargekommen war.

Es war der Wintermonat Dezember als ich in einer Zeitung die Angebote eines Fotogeschäftes gelesen habe. Ein Kameragehäuse mit mehreren Objektiven war im Angebot. Als ich mit meiner Lebenspartnerin Uschi darüber gesprochen habe, zögerte sie nicht eine Minute. Am nächsten Tag gingen wir zu diesem Geschäft und kauften diese Geräte. Da ich zu der Zeit noch nicht gearbeitet habe, hatte ich selbst keinen Verdienst. Gleich darauf kauften wir eine Dunkelkammerausrüstung und wandelten unsere Null Komma fünfundsiebzig Quadratmeter Gästetoilette in eine Dunkelkammer um. Aus Büchern und Broschüren lernte ich die Fototerminologie auf Deutsch.

Ich weiß nicht warum ich beschlossen hatte, bei einer türkischen Tageszeitung als Reporter zu arbeiten. Wir (meine Frau und ich) hatten fast sechshundert Bewerbungen geschrieben, um für mich irgendeine Arbeit zu finden. In meinem eigentlichen Beruf als Schauspieler zu arbeiten war unmöglich, weil die Theater auf der Sprache basieren. So blieb mir keine andere Möglichkeit als mich bei dieser Zeitung zu bewerben. Es fing alles mit einer Anzeige an: Wir suchen Gebietsreporter!

Ich bewarb mich und wurde Reporter. So einfach geht es bei den Türken! In wenigen Tagen brachte ich Berichte, die auf der ersten

O zamanlar şehirdeki ilk ve tek camiye bulmuş, Türklerin o tarihlerdeki tek buluşma yerleri olan tren garını ve burada Türkçe gazete satılan büfeyi de keşfetmiştim.

Mainz Tren Garı'nı görünce, bir zamanların Sirkeci Garı'nı anımsadım. Burada buluşuluyor. Buradan işe gidiliyor. 'Yeni yaşam' hakkında tüm yeni bilgilere ulaşabilmek yalnızca burada olanaklı. "Neden tren garı?" diye soranlar olursa yanıtı çok basit: Türkler'in F. Almanya toprağına ilk ayak bastıkları yerler (hangi kentte olursa olsun) bu garlar. Buradan işyerlerine, işyerlerine ait işçi yurtlarına götürülmüşlerdi.

Dil okuluna başlamıştım. Tek isteğim dili acele öğrenmekti. Londra'da öğrendiğim İngilizcem burada geçerli değildi.

Noel tatilinden bir ya da iki hafta önce bir gazetede görmüş olduğum ilanda, bir kamera gövdesi ve çeşitli objektiflerinin ucuzlatıldığını okumuş, konuyu eşim Uschi'ye açmıştım. O da hiç tereddüt etmeden satın alacağımızı söylemişti. Ne de olsa evin reisi o idi. Rızası gerekliydi. Ertesi gün objektifleriyle birlikte kamerayı satın almıştık. Çok geçmeden karanlık oda alet ve edavatlarını da satın almıştık. Sıfır virgüli yetmişbeş metrekare büyüklüğünde olan misafir helamızı, karanlık oda yapmıştım. Bundan sonra tek gayretim; gerek kütüphaneden ödünç, gerekse piyasadan satın aldığım kitaplardan Almanca fotoğraf terminolojisini öğrenmek oldu.

Neden bir Türk gazetesinde çalışmak istemişim? Anımsamıyorum. Gerçi o tarihlerde eşimle birlikte altıyüz ayrı firmaya dilekçe yazmıştık. Bir iş bulmam gerekiyordu. Tiyatro oyuncusu olarak çalışabilmem olanaksızdı. Bu mesleğin ana şartını oluşturan dil sorununu henüz çözemediştim. Galiba bu çaresizlikli beni bu mesleğe, gazeteciliğe iten neden... Gazetenin birinde 'Yerel muhabirler arıyoruz' ilanı vardı. Dilekçem hemen kabul edildi. Kısa bir sürede, bir çok haber üretmişim. Birinci sayfaya giren haberlerimin sayısı artmaya başlamıştı. Bu gazetedeki işim, Yazı İşleri Müdürü'nü, yaptığı bir yanlıştan dolayı

Seite erschienen. Beendet war mein Job bei dieser Zeitung, als ich den Chefredakteur darauf aufmerksam gemacht habe, meine Fotos nicht zu verfälschen. "Laß Deine Hauskarte hier und verschwinde!" hat er gesagt. Es war das Ende, einer möglichen Karriere als Magazinreporter.

Ich bin nicht der einzige Fotograf, dessen Bilder beschnitten oder manchmal verfremdet werden. Solche und ähnliche Erfahrungen haben hunderte, ja sogar tausende Fotografen erlebt. Respekt des Bildes zu fordern und dies durchsetzen zu können, ist eine ermüdende Arbeit. Ich denke, daß sie nie ein Ende finden wird.

Trotzdem habe ich nicht aufgegeben weiter zu fotografieren. Ich wollte alles fotografieren, das ich als erste Eindrücke des Lebens der Menschen aus der Türkei gesehen habe.

Heute noch faszinieren mich manche Menschen, die ich unbedingt fotografi möchte, wie sie in diesem hochtechnologisierten Land leben. Wie im Mittelalter! Leider ist zur Zeit in unserer Gesellschaft die Sensibilität für solche Bilder kaum vorhanden. Wenn ich nicht falsch beobachte, interessieren sich nur wenige dafür, wie vielen Menschen es in unserer Gesellschaft richtig dreckig geht. Vielleicht ändert sich diese Situation ein mal?

Unschärf und unterbelichtet sind meine Erinnerungen am Ende dieser Jahre, weil sich alles so schnell entwickelte. Ich mußte hier Fuß fassen, die Sprache richtig lernen, mich orientieren... kurz gesagt es war nicht einfach, wenn ich es jetzt im Nachhinein betrachte.

Von meinen vielen ehemaligen Bekannten und Freunden sind wenige geblieben. Mit meinem Freund Fuat Hendek pflege ich, oder besser gesagt pflegen wir beide heute noch unsere Freundschaft. Er, der Absolvent der Akademie der Schönen Künste in Istanbul, (hat alles Mögliche in seinem Leben gemacht, was mit Kunst nichts zutun gehabt hat), war meine einzige Stütze bei der Fotografie. Er fotografierte zwar auch, aber nicht so intensiv

uysarmam üzerine sona erdi. Almanya'da çekmiş olduğum bir fotoğrafın altına, sanki Hollanda'da çekilmiş gibi bir haber koydurmuştu. Bu tür yanlışlıkların "Gazeteci ahlakına" uymadığını söylediğimde "Kartını bırak ve hemen gazetemizden uzaklaş!" yanıtını almış ve kovulmuşum. "Boyalı basında" olası bir kariyerim böylece yarım kalmış oldu... Başlar başlamaz bitti.

Fotografaları hor muamele gören, kesilen-biçilen, yabancılaştırılan, kötüye kullanılan ilk fotoğrafçı ben değilim. Buna benzer deneyimler bir çok fotoğrafçının başından geçti. Bilgisayar, internet gibi araçlarla bu tür girişimlerin daha da artması bekleniyor. *Fotografa saygılı olmak, bunun oturmasına çalışmak çok zor bir uğraş!* Ve bu uğraşın bir son bulabileceğine de artık inanmıyorum.

Tüm yıkımlara karşı fotoğraf uğraşından vazgeçmedim. Çok da hevesliydim. Özellikle buradaki Türkler'in yaşamı hakkında iyi bir arşiv yapabilmeyi hedeflemiştim.

Bugün bile sokakta gördüğüm bir çok kişinin fotoğrafını çekmek istiyorum. Bu yüksek teknik gelişmenin içerisinde, kendi hallerinde, Orta Çağ'da yaşar gibi yaşayan insanlar hâlâ ilgimi çekiyor... Ancak bu tip fotoğraflar artık toplum için çekici değil. Hümanist, sosyal içerikli fotoğrafa karşı neredeyse cephe alınmış durumda. Benim gözlemlerime göre, başkalarının yaşamlarını ne kadar kötü durumda sürdürdükleri artık kimseyi ilgilendirmiyor. Belki bir gün değişir bu durum?

Anılarım solmuş gibi, ya da yanlış banyo edilmiş film gibi soluk, kontrastsız. Her şey o kadar çabuk geçti ki! F. Almanya'da ayaklarının üstüne basabilmesi becerebilmeliydim. Herşeyden önce dili öğrenmeli, gideceğim yöne hakim olabilmeliydim... Kısaca söylemek gerekirse: Geriye dönük değerlendirdiğimde, ilk günlerin pek kolay olmadığını saptıyorum.

Türkiye'deki tanıdıklarımın, arkadaşlarımların sayısı azaldı. Onlar da mutlaka benimkilere

wie ich. Dabei hat er mich stets ermutigt, wie ich zu besseren Bildern kommen konnte. Auch meine erste Fotoausstellung in Stuttgart *"Kinder"* ist durch seine Initiative zustande gekommen. Jedesmal wenn ich auf den Auslöser drücke oder in der Dunkelkammer bin, erinnere ich mich an unsere Diskussionen über Kunst, Fotografie oder die direkte Kritik an meinen Aufnahmen. Gespräche, die wertvoller waren als die Fotografien. Diese Erinnerungen helfen mir heute noch.

In dieser Zeit war für mich auch das Leben der hierbleibenden Türken interessant. Ich kannte sie nur aus der Ferne, wenn sie in der Türkei ihren Jahresurlaub verbracht haben. Da nahm ich sie als "wohlhabende Menschen" wahr. Immer sind sie mit neuen Autos gekommen. Während ihres Aufenthaltes trugen sie jeden Tag andere und neue Kleidung. Dies reichte mir, sie als "reiche Menschen" zu betrachten. Allerdings, haben sie in der Türkei nie etwas Schlimmes über Deutschland erzählt. Hier sah ich sie ganz anders... zum Beispiel: die überwiegende Mehrheit lebte in schlechten Wohnungen, für die sie mehr Miete zahlten als die Wohnung wert war.

Erste Eindrücke: 1977 Ein Männerwohnheim in einem ehemaligen Fabrikgebäude. Ein Zimmer 3,00 m, x 3,00 m. In der Mitte ein großes Fenster, rechts und links an den Wänden zwei Betten, in der Ecke eine Kochnische; in der anderen ein Schrank, der diesen Namen nicht verdient. In der Mitte ein Tisch mit Zeitungen bedeckt, der als Mehrzweckstisch benutzt wurde. Pro Bett DM 130,00. Übrigens die Waschanlagen waren auf jede Etage verteilt und wurden von mehr als 20 Personen benutzt... Dreck, Unordnung, schlechte Luft...

Jetzt nach zwanzig Jahren sieht alles anders aus. Wie es im Leben immer ist, viele arbeiten nicht mehr als "ungerlernte oder angelernte" Arbeiter. Obwohl die gesellschaftliche Stellung sich wenig geändert hat. Solche Wohnungen werden jetzt den Asylanten weiter vermietet.

yakın deneyimler içinde yaşadılar. Burada oluşan arkadaşlıklar da pek uzun ömürlü olmadı. Bir tek Fuat Hendek kaldı. O da çok uzakta yaşamını sürdürdüğü için, sık sık görüşemiyoruz. Fuat, bana göre daha az fotoğraf çekiyordu. Ama bana da müthiş destekte bulunuyordu. Stuttgart'ta yaptığım ilk sergi *"Çocuklar"*, O'nun beni cesaretlendirmesiyle oluştu. Deklanşöre her basışında, karanlık odada oluşan her baskıda O'nun sesi kulaklarımda çınlar. Hatta bu sohbetlerin fotoğraftan daha önemli olduğunu bile söyleyebilirim.

İlk yıllarda burada yaşayıp-çalışan Türkler'i fotoğraflarını mutlaka çekmek istiyordum. Onları Türkiye'de izine geldikleri dönemlerdeki görüntülerinden tanıyordum. İşçi olduklarını bilmeme rağmen, onları yine de varlıklı insanlar olarak algılıyordum. Her yıl yeni ve başka bir otomobil ile izine gelmeleri, hergün yeni giysilerle sokağa çıkmaları beni bu düşüncelere itmişti. Ve en önemlisi, bu insanlar, F. Almanya hakkında bir tek kötü kelime bile söylemiyorlardı. Buraya göç ettikten sonra gördüğüm resim ise çok farklıydı. Büyük bir çoğunluk çok kötü konutlarda ikamet ediyordu. Ve bu konutlara, değerlerinden daha fazla kira ödüyorlardı.

İlk izlenimler: Bir erkek işçi yurdu. Yer; eski bir fabrika binası. Üç çarpi üç metre kare tek oda. Ortada büyük bir pencere. Pencerenin sağında ve solunda birer kişilik yatak, bir köşede bir dolap. Diğer köşe ise mutfak olarak kullanılıyor. Oda'nın ortasında, üzerine gazeteler serilmiş, çok amaçlı kullanılan bir masa. Kira, yatak başına 130 DM. Tuvalet, duş, koridorda olup, ortalama yirmi kişi tarafından kullanılıyor. Elbette pis kokan hava, çöp, vs. için ise, kira ödeme zorunluluğu yoktu. Şimdi, yirmi yıl sonra, durum biraz değişmiş gibi gözükse de, bu tip yurtlarda hâlâ yaşayanlara rastlamak olasıdır.

"Fotoğraftan daha etkili, ürpertici bir delil olamaz!" diye düşünüyordum. Çok az, dağınık, tesadüf fotoğraf(lar) oluşmuştu. Böyle olmamalıydı! "Bu durum(lar) sistematik,

Nichts beweist mehr als Bilder, hatte ich gedacht. Es gab so wenige, zerstreut, durch Zufall entstanden. Das ist nichts! Systematisch soll es gezeigt werden! dachte ich: so wird ausgebeutet...

Wann und wo ich meine ersten Aufnahmen gemacht habe weiß ich nicht mehr... ich entscheide mich immer für die Fotos, die ich in Rüsselsheim, in den Gastarbeiterwohnheimen gemacht habe. Fast ein Jahr nach meiner Einreise, fand ich eine Arbeit, die am Anfang für mich sehr aufregend war. Die Umstände haben mir auch geholfen. Dort nämlich arbeitete ich als Sozialberater, von 1977 bis Ende November 1978. An diesem Ort habe ich mehrere Aufnahmen gemacht. Welches Foto als erstes gemacht worden ist, ist mittlerweile unrelevant, da diese Fotos in sich eine Gruppe bilden.

Nach mehreren Jahren ging ich wieder in di Wohnheime, diesmal um für eine andere Zeitung zu berichten. Ich fand dieselbe Situation wieder. Nichts hat sich geändert.

Als der AstA der Universität Mainz, viele Jahre später auf die Idee kam, besser gesagt ein Mitglied dieser Organisation, Ralph Göbel, damals Jurastudent; ein Buch von mir herauszugeben, hielt ich mich an dieser Idee so fest, daß dieser Katalog auch gedruckt wurde. Aber was für ein Druck? Das Wort "Miserabel" ist nicht die ausreichende Bezeichnung dafür. Ich wollte, daß die Gesamtauflage eingestampft werden sollte, was sich nicht bewahrheitete. Jahre später hörte ich, von einem späteren Mitglied des AstA, daß diese Kataloge noch in dem Zimmer herumstehen.

In diesem Katalog hatte ich folgendes geschrieben, das heute nicht mehr von dem einen oder anderen Munde zu hören ist: "...Hat ein 'Gastarbeiter' ein Leben? Viele hört man sagen: Die sind hier nur Gast, und wenn die 'Gastlichkeit' zu Ende ist, müssen sie gehen." Ich höre heute noch solch ähnliche Äußerungen, als erfänden sie das Rad aufs Neue.

programmlı bir biçimde sunulmalı!" diye düşünüyordum. "İşte sömürü bu!" demek istiyordum.

Bu konuya dönük ilk fotoğrafımı nerede çekmişim? Anımsamıyorum. Ancak, Opel işçi yurtlarında çekmiş olduğum fotoğrafların 'ilkler' olduğuna karar aldım. Kasım 1977 Kasım 1978 arasında bu yurtlarda sosyal danışman olarak çalıştım. Burada çok fotoğraf oluştu. Hangi fotoğrafı ilk kez çekmişim, artık önemli değil. Çünkü bu fotoğraflar bir gruba oluşturuyor. Yıllar sonra bir gazete için foto-röportaj yapmak üzere bu yurtlara yeniden gitmişim. Aynı durum sürüyordu. Hiçbir değişiklik saptayamadım. Ne binalarda, ne de insanlarda...

Mainz Üniversitesi Öğrenci Birliği benim fotoğraflarımdan bir sergi ve albüm yapma fikrini ortaya attığında, ben de bu fikri çok benimsemiştim. Ve ortak amaca ulaşıldı. Ancak albüm çok kötü olmuştu. Bu ne biçim baskıydı? Dostlar başına! "Kötü" kelimesi yetersiz kalıyordu. Bu albümden bir ya da iki örnek aldıktan sonra, geri kalanların hepsini matbaada bıçak altına yatırtarak, imha ettirdim. Yıllar sonra, bu birliğin odasında hâlâ bu albümden bazı örneklerin bulunduğuunun haberi gelmişti... Üzülmek işe yaramıyor.

Bu albümdeki yazımdan bir cümle aktarmak istiyorum: "...Misafir işçinin bir yaşamı olduğundan sözedebilir miyiz? Birçokları bu soruya 'Onlar burada yalnızca misafir. Misafirlik süreleri dolduğunda da gitmek zorundalar.' diye yanıtlıyor." Hem misafir, hem de işçi olabilmek özelliğini hâlâ anlayabilmiş değilim. Sanırım bu yalnızca Almanca'ya özgü bir ayrıcalık. "Konuk çalıştırılır mı?" sorusu hâlâ yanıt bekliyor! Bugün yeni nesilde bile böylesi düşünceler hakim.

Gerçekten bir farklılık sözkonusu mu? Yukarıda sözünü ettiğim "talihsiz albüm" yayımlandığı sıralarda, bir dizi üniversite profesörü, bir manifesto yayınlayarak "Alman halkını" korumak istemişlerdi. Sonraları bir çok yabancı konutu, ilticacı yurdu ateşe verildi. Kişisel

Hat sich wirklich etwas geändert? Damals, als ich diesen Katalog herausgab, gab es ein Dutzend Universitätsprofessoren, die sich zusammengetan hatten und ein Manifest herausgegeben haben und das "deutsche Volk" schützen wollten. Danach wurden viele Häuser und Wohnheime der Ausländer in Brand gesteckt, die ich aus persönlichem Grund nicht fotografiert habe. *Ich bin kein Katastrophen-fotograf!*

Heute an diesem trüben Novembertag, sich an das alles erinnern zu wollen, ist noch trostloser. Ich wollte eigentlich mit meinen Fotografien, die eine oder andere Fragen beantwortet haben. Das war der Anspruch im Jahre 1982. Ob ich es zustande gebracht habe?

Heute lese ich noch mal, was ich im letzten November geschrieben habe. Das bedeutet ich lebe seit Monaten mit diesem Buch. Gleichzeitig war ich mehrmals in der Dunkelkammer, habe die Bilder nochmals aussortiert, neue Bilder gefunden; Abzüge gemacht. Ich fand viele neue Negative, deren Existenz mir nicht bewusst war, oder ich mich nur sehr flüchtig daran erinnern konnte.

November/Dezember 1999

nedenlerle saldırıya uğrayan insanların ve yanan evlerinin fotoğraflarını çekmedim. Ben felaketlerin fotoğrafçısı değilim!

Bugün, bu acıklı Kasım gününde bu tip anıları yeniden canlandırmaya çalışmak, çok daha acıklı bir durum. Aslında fotoğraflarımla, sadece bazı soruları yanıtlamak istiyordum. 1982 yılındaki düşüncelerim bundan ibaretti. Becerebildim mi?

Günler sonra, o hüznü Kasım ayında yazdıklarımı okuyorum. Demek ki, aylardır bu kitapla uyuyor ve uyanıyorum. Günlerdir karanlık odada çalışıyorum. Fotoğrafları tekrar tekrar gözden geçiriyorum. Yeni negatiflerle karşılaştım. Hemen baskılarını yaptım. Varlığını unuttuğum, anılarımdaki yerleri çok silik olan bir çok yeni negatif buldum. Fotoğraftan kopabilmek güç!

Kasım/Aralık 1999

"In Gedanken"

Eines Tages ging ich zur Arbeit. Die Arbeiterwohnheime waren unmittelbar neben dem Betrieb, außerhalb der Stadt. Genauso wie für die anderen, die in diesen Wohnheimen wohnten, ob Türke, Deutsche oder Spanier, war die einzige Aussicht aus dem Wohnheim der Betrieb, in dem sie arbeiteten. Während der Arbeit, (mein Büro war auch in einem dieser Wohnheime) sah ich ihn aus dem Fenster und griff sofort meinen Fotoapparat und fotografierte nur einmal und so ist das Bild entstanden.

"Düşünceler içinde."

Bir gün bir işçi yurdunun içindeki büroma giderken bu resmi görmüştüm. Kameramı hemen çıkartarak tek kare çekim yaptım ve bu fotoğraf oluştu. İşçi yurtları, içinde kalanların çalıştıkları fabrikanın hemen hemen bitişiğindeydi. Bu yurtlarda ikamet eden diğer uluslardan insanların (Alman, İspanyol veya Türk olsun farketmiyor) pencereden bakınca gördükleri ilk şey, çalıştıkları fabrikaydı.

“Ist dein Zuhause, wo du satt bist?”

In unserem Büro haben wir, die dort Arbeitenden, über alles Mögliche beraten, übersetzten und in allen Fragen, die uns gestellt wurden, eine Antwort parat gehabt. Während ich einem Arbeiter zuhörte, sah ich diesen Mann, der das Brot in der Hand hielt.

“Doyduğun yer vatanın mı?”

İşçi yurtlarında oturan işçilerin her türden sorularına yanıt vermesi gereken, “danışmanlık” diye tanımlanan bir görevi üstlenmiştik. Diğer bir işçinin sorularını dinlerken, sırada bekleyen ve elindeki ekmeği bir bebek gibi tutan bu işçiye mutlaka fotograflamam gerekiyordu.

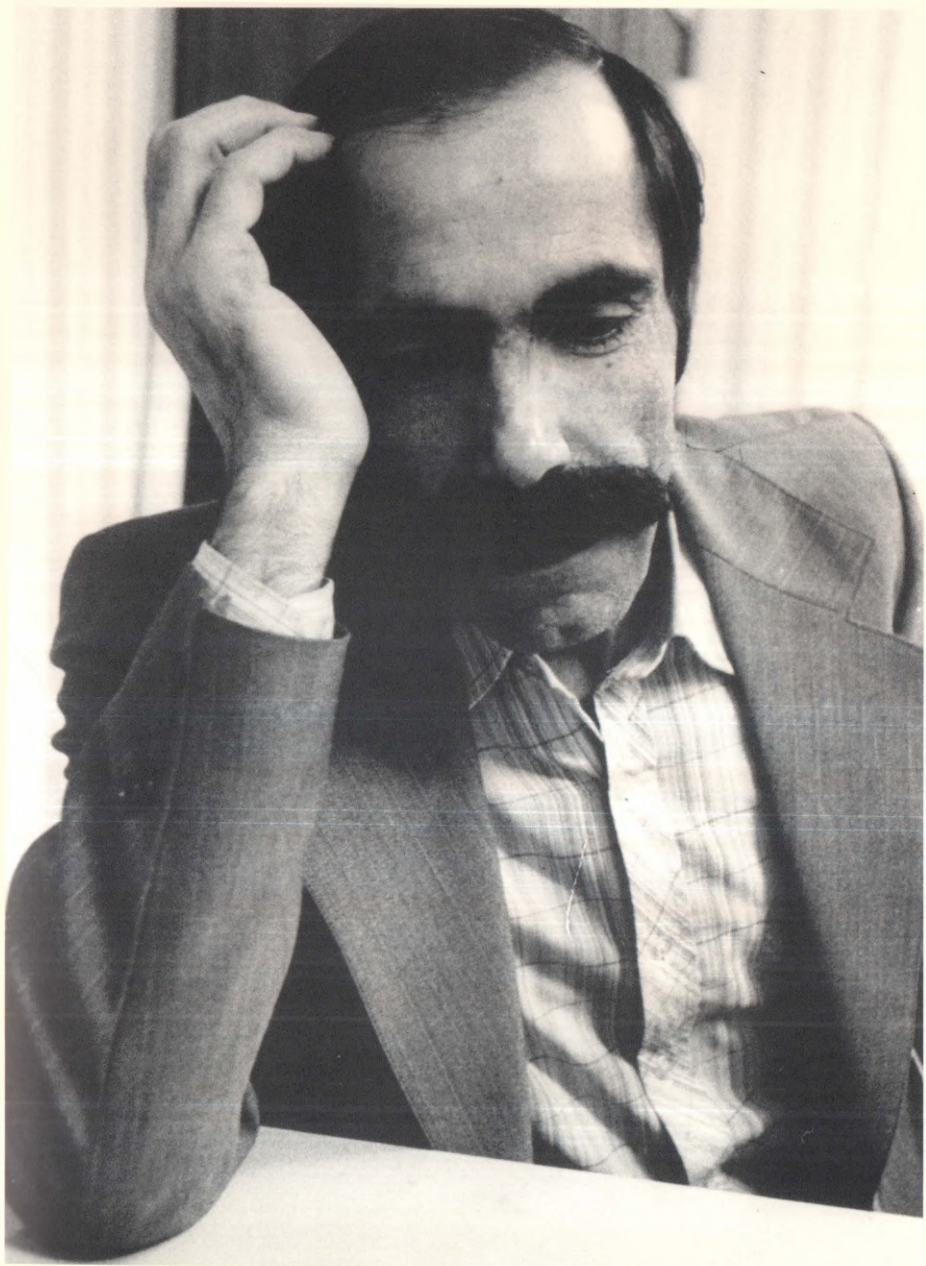

“Du weißt nicht, wie es ist, überall ein Fremder zu sein!”

Sein Name fällt mir nicht mehr ein. Ich weiß aber immer noch, daß er aus Erzurum, im Osten der Türkei kommt. Etwa zehn Personen aus seiner Sippe arbeiteten in demselben Betrieb. Er saß in meinem Büro, erzählte mir über seine Kinder und Familie, die er seit zwei Jahren nicht gesehen hatte. Dabei schämte er sich, dies getan zu haben. Diesen Zustand wollte ich unbedingt festhalten.

“Sen bilmezsin, her yerde yabancı olmanın, ne demek olduğunu!”

Bu işçinin adını unuttum. Ancak Erzurumlu olduğu hâlâ hatırimda. O’nun sülalesinden on kişinin bu fabrikada çalıştığını biliyordum. Bana danışmaya geldiğinde, iki yıldan beri göremediği köyüne ve çocuklarına olan özlemini anlatmıştı. Ve bunları anlatırken de sanki utanmıştı. Bu durumu fotoğraflamadan edemedim.

“Diesen Teil der Türkei kenne ich nur von Bildern!”

Ein Foto aus den 70'er Jahren in Männerwohneime.

“Türkiyenin bu yörelerini yalnızca resimlerden biliyorum!”

Yetmişli yıllarda işçi yurtlarından başka bir fotoğraf.

"Intimes aus der Heimat."

In unseren Büros waren auch die sogenannten Brieffächer eingerichtet. Nach dem der Briefträger die Post brachte, mußten wir sie in diese Fächer verteilen. Unter unserer Aufsicht hat jeder seine Post abgeholt, damit die jeweilige Post nicht verloren ging. Es war für mich sehr unpersönlich, aber die Situation blieb so. Ich machte aus dieser Situation das Beste und hielt die Freude dieser Menschen fest.

"Memleketten 'mahrem' haberler."

Çalıştığımız yurtlarda kalanlar için kilitsiz posta kutuları da bulunuyordu. Postacı, bu yurda ait tüm postayı bizim büroya teslim ediyordu. Biz de bu mektupları bu kutucuklara dağıtıyorduk. İşçiler postalarını bizim kontrolümüz altında teslim alıyorlardı. Hoşuma gitmesi de bu durumu değiştirecek konumda değildim. Bu durumda yapabildiğim en iyi şeylerden biri de bu kişinin mutluluğunun fotoğrafına ulaşmak oldu.

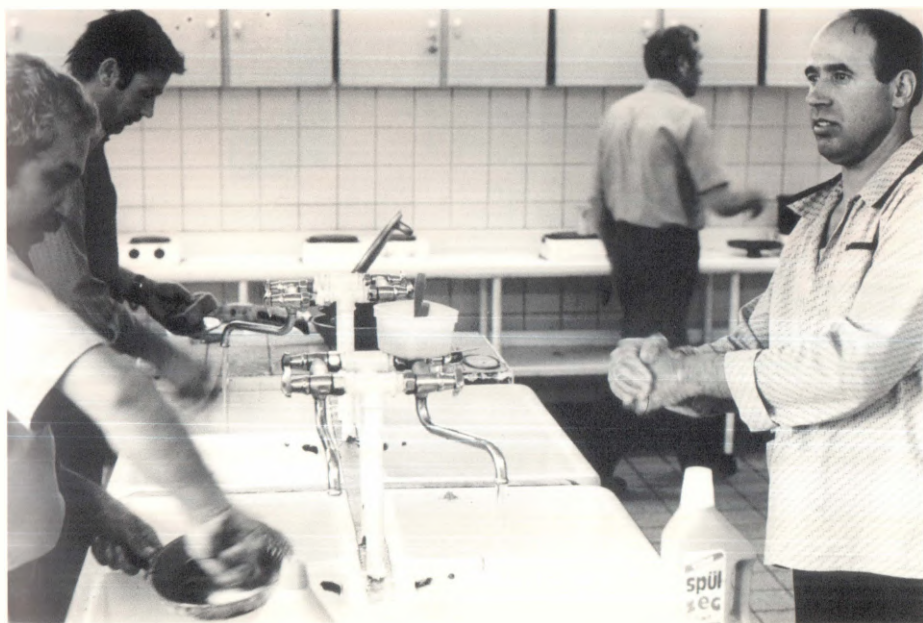

“Wenn andere schlafen...”

Eine Gemeinschaftsküche für jedes Stockwerk.

“Diğerleri uykudayken...”

İşçi yurtlarının her katında ortak olarak kullanılan bir mutfak bulunuyordu.

“...beginnt schon der Tag.”

Ich arbeitete in zwei Schichten. Einen Morgen ab sechs Uhr, am anderen ab dreizehn Uhr. Die Arbeiter wohnten zu zweit in einem Zimmer.

Die Toiletten lagen im Flur und waren als Gemeinschaftsanlagen eingerichtet. Eines Morgens als ich meinen “Dienstdurchgang” im Wohnheim machte, sah ich diese Situation. Sofort holte ich meine Kamera und fotografierte.

gün başlıyor.”

Yurtlarda iki vardiya çalışıyordum. Bir hafta sabah altıda, diğer hafta ise saat onüçte işe başlıyordum. Her odada iki işçi yaşıyordu. Tuvaletler koridorlardaydı. Bir sabah, görev icabı yurdu gezerken bu manzarayla karşılaşmıştım. Hemen kameramı alarak bu durumu fotografladım.

“Die Ruhe vor dem Sturm.”

Das Bild entstand vor dem Wohnheim. Da die Stadt von den Wohnheimen weit entfernt war, war der einzige Aufenthaltsort der Arbeiter der Garten der Wohnheime. Diese beiden haben ihre Taschen vorbereitet, in denen nur das Pausenbrot liegt. Vor Beginn ihrer Schicht warten sie auf der Bank.

“Fırtınadan önceki sessizlik.”

Bu fotoğraf işçi yurtlarının önünde çekildi. Şehir merkezi genellikle işçi yurtlarına uzak olduğu için, yurtların bahçelerinde “avarelik” olagandı. Bu iki işçinin çantalarının içerisinde, mola yiyecekleri bulunmaktadır. Vardiya öncesi, işe gitmek üzere hazır bekliyorlardı.

“Wir legen kilometerlange Kabel!”

Tiefbauarbeiter vor der Sparkasse in einem Stadtteil von Mainz.

“Kilometrelerce kablo döşüyoruz!”

Yeraltı inşaat işçileri Mainz kentinin bir mahallesinde çalışırken.

“Die Straßenarbeiter.”

Die Straßen sind immer stumm, sie können nicht erzählen, von wem welcher Kopfstein gelegt wurde.

“Tramvay rayları döşeyen inşaat işçileri.”

Caddelerdeki Arnavut taşlarının dili yok. Hangi taşı, kimin döşediğini söyleyemezler.

“Erinnerungen an unseren gemeinschaftlichen Kampf.”

Das Photo ist auch aus den 70’er Jahren. Der Ort ist nicht irgendeine Großstadt, sondern ein ganz kleines Dorf in der Nähe: Bad Kreuznach, Hahnenhof, wo von etwa hundert Glasarbeitern, die Hälfte aus der Türkei stammten.

“Grevimizden anılar.”

Bu fotoğrafı yetmişli yılların sonunda çekmiştim. Büyük bir kentte değil, Bad Kreuznach kenti yakınlarındaki küçük bir köyde bulunan yüz kişilik cam fabrikasındaki grev devam ediyordu. Fabrika işçilerinin yarısı Türk idi.

"Frauenlobplatz in Mainz..."

Das Gebäude steht nicht mehr dort. Aussen sah es so aus und innen wie in folgenden Bildern.

"Frauenlob Meydanı."

Bu bina daha sonra yıkıldı ve yerine yenisi inşa edildi. Bundan sonraki sayfalarda binanın içinden de fotoğraflar bulunuyor.

“Ohne Titel.”

Diese Nische an der Wand ist ein “Briefkasten” für die Bewohner.

Rechts oben: Die Toilette.

Links unten: Die Dusche.

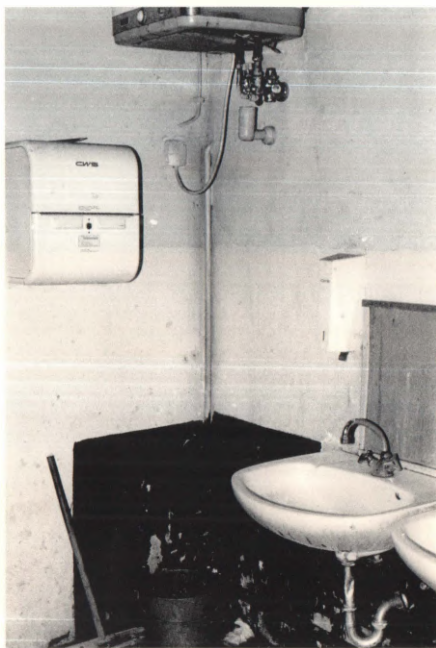
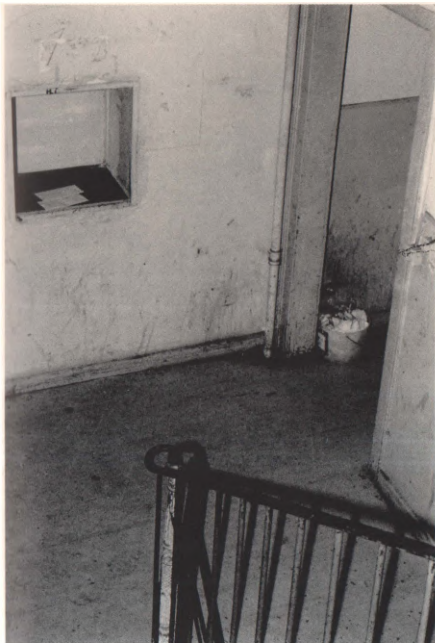
Rechts unten: Die Waschbecken.

Sol üstteki fotoğraf: Duvarın içerisindeki bu “mihrap” burada ikamet eden işçilerin “posta kutusudur.”

Sağ üstteki fotoğraf: Tuvalet.

Sol alttaki fotoğraf: Duş.

Sağ alttaki fotoğraf: Lavabo.

"Ohne Titel."

So sah ein Einbettzimmer aus.

"Tek kişilik oda."

Aynı yurttaki tek kişilik odalardan biri.

"Einsam in der Ferne."

In demselben Heim wie vorher. Dieser Mann schmückte sein Zimmer, das im Dachgeschoß lag. Weil er ein Einbettzimmer hatte, mußte er mehr einbezahlen, als die anderen.

"Gurbette tek başına."

Aynı işçi yurdundan bir başka oda. Bu işçi, çatı katında bulunan odasını süslemişti. Tek kişilik oda tuttuğu için, diğerlerine göre daha fazla kira ödemesi gerekiyordu.

“115,- DM pro Bett.”

Dieses Wohnheim war direkt in der Innenstadt von Mainz. Als ich eine Serie über die Wohnsituation der aus der Türkei stammenden Arbeiter machte, und diese am Domplatz ausgestellt habe (1978), glaubte der amtierende Sozialdezernent nicht, daß dieses Wohnheim in Mainz ist. In diesem Heim, das früher eine Fabrik war, kostete ein Bett DM 115,00 monatlich.

Natürlich wurde dieses Heim mit Hilfe eines “Klügeren Türken” verwaltet.

“Tek yatak bedeli 115 DM.”

Bu işçi yurdu Mainz kentinin merkezindeydi. Mainz’da yaşayan Türk işçilerinin konut sorununu anlatan minik bir sergi yaparak, şehir meydanında sergilediğimde, dönemin Anakent Belediyesi Sosyal İşlerden Sorumlu Belediye Başkanı, kent içinde böyle konutların varlığına inanmak istememişti. Daha önce bir fabrika olduğunu öğrendiğim bu binadaki, iki kişilik odalarda tek yatak ücreti aylık 115 DM idi. Doğal olarak bu işçi yurdunun yönetimi “akıllı bir Türk’ün” elindeydi.

"Mainz am Rhein."

Das Foto entstand am Rheinufer. Ein erwachsener Junge saß mit einem entsprechenden Magazin dort.

"Ren kıyısında."

Ren nehri kıyısında bu motifi yakaladım. Okuması gerektiğine inandığı bir dergiyle bir genç.

“Getrennte Welten.”

Auf dem Vorplatz des Mainzer Hauptbahnhofs.

Jeder wartet auf etwas. Aber auf was?

Ist nicht zu erfahren. Vielleicht auf GODOT?

“Ayrı dünyalar.”

Mainz Tren Garı önünde bekleyenler.

Herkes beklemeye...

Neyi, kimi bekliyorlar? Öğrenemedim.

Belki GODOT’u?

*"Wieder auf dem Vorplatz des Mainzer
Hauptbahnhofs."*
Treffpunkt!

"Bir kez daha Mainz Tren Garı'nı önünde."
Buluşma Merkezi!

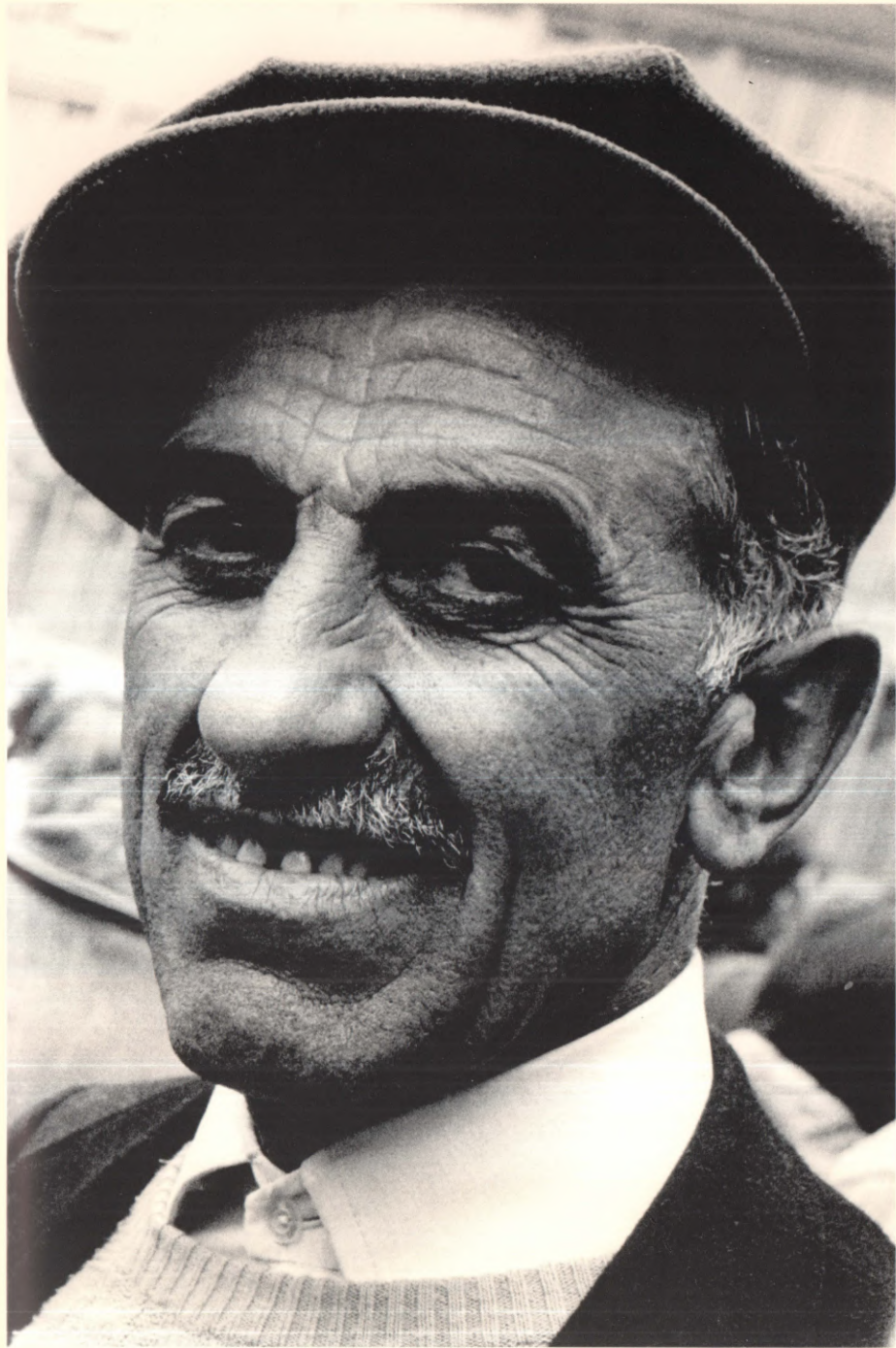

"In Frankfurt."

Was mag er wohl gedacht haben, als ich ihn
fotografierte?

"Frankfurt'ta."

O'nu portrelediğimde acaba neler
düşünüyordu?

"Reise auf der E-5 in die Heimat."

Es kam der Sommer, bis dahin wurden alle Geschenke für Kinder, Familie und Verwandte besorgt. Jetzt kurz vor der Reise in die Heimat, muß alles geladen werden. Das Auto ist ein Ford 17 M, welcher unter den Deutschen als "Türkenkutsche" benannt wurde.

"E-5 üzerinden memlekete yolculuk."

Yaz gelmişti. Çocuklar, akrabalar, yakınlar için hediyeler satın alınmıştı. Ve yola çıkmadan kısa bir süre önce, bu eşyaları yüklemek gerekiyordu. Otomobilin modeli ise Ford M 17 O tarihlerde Almanlar bu otomobile "Türk faytonu" lakabını takmışlardı.

“Heimatafahne in der Fremde.”
Von einer Demonstration in Köln.

“Gurbette bayrak taşımak.”
Köln kentinde bir gösterinin en başında
bayrağıyla yürüyen bir Türk.

“Warten, noch ein Jahr - noch ein Jahr.”

Am Anfang waren die Familienmitglieder noch nicht zu ihren Männern nachgezogen. Als dies begann, fotografierte ich dieses Bild i einem Amt, in dem diese Frau mit ihren Kindern auf irgendeinen Beamten wartete.

“Beklemek: Bir yıl daha-Bir yıl daha.”

Göçün başlangıcında, eş ve çocuklar henüz babalarının yanına gelmemişlerdi. Bir süre sonra bu süreç başladı. Ben de resmi bir dairede işlemlerini yaptırmak üzere bekleyen bu bayanın ve çocuklarının fotoğrafını çektim.

“Getrennte Welten.”

Am Bahnhof Mainz hielt ich mich sehr oft auf,
weil sich viele Türken damals dort befanden.
Das Verhältnis konnte ich nicht besser
erzählen. Deshalb zeigte ich immer dieses Bild.

“Ayrı dünyalar.”

Türk işçilerinin bir uğrak yeri olan Mainz Tren
Gari’na sık sık gidiyordum. Buradaki insan
ilişkilerini anlatmaktan ziyade bu fotoğrafı
gösteriyorum.

“Die Familienmitglieder ziehen nach.”

Eine Großfamilie. Ich habe ihn kennengelernt, als einige seiner Kinder in die Türkei geschickt werden sollten. Er hatte eine kleine Wohnung, deren Größe, nach Berechnung der Behörde nicht ausreichte. In dieser Zeit, musste jede/r Ausländer, die sich polizeilich anmelden mussten, pro Kopf eine bestimmte Größe von Wohnung nachweisen. Ich kann mich nicht mehr erinnern, wie es ausgegangen ist.

“Aile-Birleşmesi hızla gerçekleşiyor.”

Almanya koşullarına göre büyük bir aile. Bu ailenin çocuklarının tekrar Türkiye'ye gönderileceğini öğrendiğimde tanıdım bu insanları. Resmi makamların belirttiklerine göre, konutları tüm aile için yeterli değildi. İkamet kayıt işlemlerini yaptırmak isteyen her yabancının yasalarca belirlenmiş miktarda konut alanına sahip olması gerekiyordu. Bu sorunun nasıl sonuçlandığını artık anımsayamıyorum.

"Zufriedene Gesichter!?"

Ein Familienausflug ganz in der Nähe der Wohnung. Damals habe ich das Bild "Oft nicht verstanden, aber fast wie zu Hause!" betitelt.

"Mutlu çehreler!?"

Oturulan konutun yakınlarında bir dinlenme anı. O yıllardaki sergilerimde bu fotoğrafı "Sıkça anlaşılmasa bile, neredeyse vatandaymış gibi!" diye isimlendirmiştım.

“Für ‘Gast’ Arbeiter und die Alten ‘Extra’ ”

Das Bild ist auch ein Schnappschuß. Eigentlich begleitete ich den 1. Mai Umzug des DGB in Mainz. Ich sollte darüber berichten. Plötzlich sah ich, dass dies Bild aufregender war, als das was während des Maiumzugs passierte. In diesem alten Haus wohnten Ausländer und ältere Deutsche unter gleichen Verhältnissen. Vielleicht deshalb “Extra”

“‘Misafir’ işçiler ve yaşlılar için ‘Extra’ ”

Eski deyimle “şipşak” diye tanımladığım bu fotoğrafı, Alman sendikalarının kutladıkları 1 Mayıs İşçi Bayramı üzerine bir habere çıktığımda yakalamıştım. Yürüyüşü pencereden izleyen bu insanların durumu bana daha ilgi çekici gelmişti. Neredeyse yıkılacak durumda olan bu konutta, Alman yaşlılar ve Türk aileler ikamet ediyorlardı. Belki bu nedenle “Extra”

EXTRA

“Wo ist mein Zuhause?”

Wieder ein Foto aus den 70’er Jahren.

Einige Jahre später kam sein Vater und erzählte mir, dass der Sohn bereits 17 Jahre alt sei und wegen eines Delikts in die Türkei ausgewiesen wurde. Danach erfuhr ich, dass er auch in der Türkei mit seinem Leben nicht zurecht gekommen war, und erneut im Gefängnis landete.

“Vatanım hangisi?”

Yetmişli yıllardan bir başka fotoğraf.

Bu fotoğrafın çekilmesinden bir kaç yıl sonra, bu gencin babası beni ziyaret etmişti. O sırada 17 yaşına giren bu genç, işlediği bir suç nedeniyle Türkiye’ye gönderilmişti. Daha sonra Türkiye’de de yaşamına bir düzen veremediğini, orada da hapiste olduğunu öğrenecektim.

"Lernen, muß ich! Jedenfalls."

Das Kind habe ich auf der Straße getroffen.
Es kam gerade aus der Schule.
Ich fragte den Jungen ob er in der Schule
erfolgreich sei? Bekam aber keine Antwort.

"Her koşulda öğrenmeliyim!"

Bu çocuğa sokakta rastlamıştım. Okuldan eve
gidiyordu. "Okulda başarılı mısın?" diye
sormuş, ancak bir yanıt alamamıştım.

“Viele Dinge werde ich noch erleben.”

Teil eines Wohnzimmers. Wieder sieht man, die Bilder an der Wand, die die Weltanschauung der Bewohner verraten. Als ich das Mädchen auf dem Bild später wieder gesehen habe, war sie schon verheiratet und erwartete ein Kind.

“Önümde daha çok yaşanacak olay var!”

Oturma odasından bir köşe. Duvarlara asılan resimler, ailenin “dünya görüşü” hakkında ipuçları veriyordu. Fotoğraftaki kız çocuğuna yıllar sonra tekrar rastladığımda, evlenmişti ve kucığında bebeğini taşıyordu. Ve o gün kameramı yanıma almamıştım...

“Bist du Deutsch-Türke?”

Das Mädchen wurde mit einem Arm geboren.
Von ihrer Behinderung hatte ich in einer
Tageszeitung berichtet.

“Alman-Türkü müsün?”

Bu kızcağız tek kollu doğmuştu. Ailesi, bu
doğumun hekim hatası olduğunu söylüyordu.
O yıllarda çalıştığım gazetenin birinci sayfası
manşet haberi olmaya adaydı.

"11 qm für sechs Personen."

Das Bild entstand während ich über die Wohnverhältnisse eine Ausstellung vorbereiten wollte. Nur ein Zimmer für sechs Personen. Ihre Toilette war ein Plumpsklo im Garten. Die Eltern wollten nicht auf dem Bild sein. Grund: Obwohl sie diesen Zustand nicht selbst herbeigeführt haben, schämten sie sich fotografiert zu werden.

"Altı kişiye onbir metre kare konut."

Yine konut sorunu hakkında bir sergi hazırlıyordum. Bu fotoğraf bu sergi için çekilmişti. Bu tek odada altı kişi ikamet ediyordu. Tuvalet ve lavabo bahçedeydi. Ailenin diğer fertleri, fotoğraf çekirmek istememişti. Kendileri sorumlu olmadıkları halde, içinde bulundukları bu durumun fotograflanmasından utanıyorlardı. Benim bu isteğe riayet etmem şarttı.

“Korankurse in einer Moschee.”

Das Bild habe ich im Jahre 1977 in der Mainzer Moschee, die von Türken gegründet war, aufgenommen. Damals war es die einzige Moschee in der Stadt und führte Korankurse in Türkisch durch. Jetzt gibt es mehr als sechs Moscheen und die Kurse werden in Arabisch durchgeführt.

“Bir camide kur'an kursu.”

Bu fotoğrafı Türkler tarafından kurulan bir camide gerçekleştirilen Kur'an kursunda çekmiştim. O yıllarda bu kentte tek bu cami vardı ve kurslar Türkçe yapılıyordu. Şimdi ise bu kentte irili ufaklı altı cami bulunuyor ve bu camilerdeki Kur'an kursları Arapça dilinde yapılmaktadır.

“Während einer Tagung.”

Einige türkische Eltern waren sich schon früh der anstehenden Probleme ihrer Kinder bewusst. Die Kinder auf dem Bild haben ihre eigene Situation den Teilnehmerinnen selbst geschildert.

“Bir oturum sırasında.”

Bir çok Türk ebeveyn, çocuklarını bekleyen sorunları önceden görebiliyorlardı. Bu toplantı sırasında, fotoğrafta görülen bu çocuklar, okuldaki güncel sorunlarını dile getirmişlerdi. Şimdi ne yapıyorlar, acaba?

Gelsenkirchen 11./12. Februar / Subat 1978

1 Million
ausländische
Kinder
ohne Zukunft

350000 türk
çocuğunun
geleceği karanklık

“Wünsche der Türkinnen!”

Wie bekannt, haben sich die Türken, im Gegenteil der herrschenden Meinung, am Geschehen in der Bundesrepublik sehr interessiert, wie hier am 1. Mai in Mainz.

“Türk bayanların istekleri.”

Farklı fikirler öne sürülse de, F. Almanya’daki Türkler’in yaşadıkları ülkenin güncel sorunlarıyla ilgilendiklerine rastlamıştım. Bu fotoğraf Mainz’da yapılan 1 Mayıs gösterisinde çekilmiştir.

“In der Fremde für den Frieden.”

Dieses Bild entstand in Brüssel. Wie das Bild auch verrät, ging es um Frieden.

“Gurbette barış uğruna.”

Bu fotoğraf Brüksel’de oluştu. Fotoğraftan da anlaşılacağına göre, konusu barıştı.

“Ohne Titel.”

Als ich das Bild während eines Ausländerfestes in Mainz gemacht habe, bekam es keinen Beifall, weil in der Zeit eine harmonische Zusammenkunft nicht vorstellbar war. Erst ab der 90' er Jahre wurde das Bild sehr positiv angenommen, prämiert und unzählige Male abgedruckt.

“İsimsiz.”

Mainz kentinde yapılan “Yabancılar Festivali”nde çektiğim bu fotoğrafa ilk yıllarda, ilgi duyan olmamıştı. O tarihlerde, uyum içerisinde birlikte yaşama hiç kimse inanmıyordu. Bu fotoğrafın anlaşılması, ödüllendirilmesi için 90'lı yılların gelmesi gerekiyordu.

Die 80'er Jahre

Heute ist der 21. Januar 1999. Als ich aufwachte, kam kaum Licht von draußen. Der Nebel ist sehr dicht. Vom Fenster schaue ich raus und es ist zum Kotzen. Es erweckt kein bißchen Lust, raus zu gehen, vielleicht zu fotografieren... ich stecke eine CD in den CD-Player höre zunächst einen Film-Track dann eine Weile Tangos von Carlos Gardel. Wie ein Dopingversuch für mich, denke ich. Was sollte ich sonst machen? Nur liegen kann ich nicht... So kommen langsam meine Erinnerungen zurück. Ich bin über diesen Zustand ein wenig glücklich.

Anfang des Jahres 1980 starb mein Bruder, 27 Jahre alt ist er geworden. Eine Frau und einen Sohn hat er hinterlassen.

Der Terror hatte in der Türkei seinen höchsten Stand erreicht. Täglich starben mehrere Menschen durch Schüsse. Ich reiste sofort in die Türkei, sah ihn im Koma liegen. Als ich dann zurückfliegen wollte, kam ich zum Flughafen-Istanbul, checkte ein. Ich saß bereits im Flugzeug, es waren noch zwanzig Minuten bis zum Abflug. Ein Angestellter des Lufthansa Bodenpersonals kam zu mir und sagte, dass die Polizeibeamten mich noch mal sehen wollten. In dem damaligen kleinen Flughafen, bewegten sich die Passagiere zu Fuß. Die Flugzeuge standen direkt vor dem Gebäude. Ich rannte sofort zu dem Beamten. Er nahm meinen Reisepaß, schaute auf die Deklaration, die wir damals bei Ein- und Ausreise ausfüllen mußten, fragte nach dem Namen vom Vater, Geburtsort etc. Das Papier war von meinem Freund Bülent, der in dieser Zeit bei der Lufthansa gearbeitet hat, mit der Schreibmaschine ausgefüllt worden. Der Beamte schrie mich an, dass ich das nächste Mal alles lesbar ausfüllen solle. Ich habe es nur bejaht und kehrte zu dem Flugzeug zurück, das Lufthansapersonal bat mich schnell einzusteigen. Als ich saß und die Maschine startete, war ich erleichtert. Das ich traurig war, interessierte Niemanden.

80'li yıllar

Bugün 21 Ocak 1999. Uyandığımda hâlâ gece sürüyor sandım. Ama saat dokuz. Pencereden dışarıya baktığımda, zifiri karanlık bir sis. Dışarıya çıkmaya davet etmediği gibi, fotoğraf havası ise hiç değil. Müzik setine bir CD yerleştiriyorum, müzikle doping yaparak, güne başlamak için. Bu uğraşım Carlos Gardel'in tangolarıyla gerçekleşiyor. Uzanıp yatmak hiç işime gelmiyor. Anılarımı bir köşesinden yakalama girişimlerim sonuç vermeye başlıyor. Durumdan umutlanıyorum. Hatta biraz mutlu olduğumu bile hissediyorum.

Seksenli yılların ilk günlerinde erkek kardeşim öldü. 27 yaşına gelmişti. Arkasında eşini ve oğlunu bıraktı. Ülkemde terör en yüksek boyutlarına ulaşmıştı. Hergün onlarca insanın yaşamı bir kurşunla son buluyordu. Telgraf gelir gelmez hemen İstanbul'a uçtum. Kardeşim komada, acil bakım servisinde yatıyordu. Ne zaman komadan çıkacağı kestirilemiyordu. Arkadaşları geri dönmemi, kendisiyle en az benim kadar ilgilenceklerini söylediler. Yeşilköy Havaalanı'na geldim. Kontrollerden geçtikten sonra, uçahta yerimi almış, bekliyordum. Kalkışa yirmi dakika kadar vardı. Lufthansa görevlisi yanıma gelerek, nazik bir biçimde, polis memurlarının beni çağırdıklarını bildirdi. O zamanlar havaalanı minicikti. Her yere yürüyerek gidiliyordu. Zaten uçaklar da alan binasının hemen önünde park ediyorlardı. Koşarcasına polis memurunun yanına gittim. Pasaportumu verdim. Memur o zamanlar giriş ve çıkışlarda doldurulan evrakı buldu. İkisini karşılaştırdı. Babamın adını, doğum yerimi vs. sordu. Yanıtladım. Yüksek sesle, "Bir dahaki sefere bu evrakı okunaklı doldur!" diye tenbihledi. Halbuki o evrakı Lufthansa'da çalışan arkadaşım Bülent, IBM marka daktilo ile doldurulmuştu. "Olur!" diye yanıtladıktan sonra, yine koşuşturarak uçağa geri döndüm. Uçağın kalkmasında görevli personel acele etmem için işaretler veriyorlardı. Uçağa binip yerimi aldıktan sonra, derin bir nefes almıştım. Uçak dolu olmasına karşın, hemen üzüntümle

Im September 1980 putschte das Militär. Das war in meinem Leben das dritte Mal. 1961, 1971 und 1980. Im Jahre 1980 war ich 29 Jahre alt. Somit war, aus purer Angst, eine Reise in die Türkei unmöglich geworden, nicht weil ich in ihrem Sinne irgendein Terrorist war, sondern die einfache Wahrheit, daß ich nicht dafür war, war genug als ein solcher abgestempelt zu werden.

Zwei Tage später nach meiner Ankunft in Deutschland, erreichte mich die Nachricht, dass mein Bruder aus dem Koma nicht aufgewacht war. Er wurde von achttausend Menschen zu Grabe getragen und beerdigt. So wurde mir berichtet. Meine Trauer wurde grösser. Ich fühlte mich sehr einsam.

Das Jahrzehnt habe ich als Vater begonnen. Meine Tochter Tanja wurde am 12. November 1978 geboren; am 9. Januar 1982 erblickte mein Sohn Can das Licht der Welt. Die Vaterschaft ist mit Sicherheit eine Grenze zwischen Jugend und Erwachsen sein. Ein Gefühl, als hätte ich eine hohe Mauer übersprungen.

Die ersten Jahre waren sehr bewegt durch gesellschaftspolitische Ereignisse. Die Friedensbewegung organisierte Demonstrationen und Kundgebungen, an denen fast eine Million Menschen teilnahmen. Wir, meine Frau und Kinder haben auch nicht gefehlt. An fast allen Protestaktionen haben wir teilgenommen.

Zurück zur Photographie: Anfang der achtziger Jahre begann für mich eine Ausstellungswelle. Es gab viele Veröffentlichungen, viele Berichte in der Presse. Wenn dies nicht der Fall war, ging ich mit meiner Leica spazieren.

Damals dachte ich, daß ich möglichst allen Ausstellungswünschen nachgehe, damit das Bewußtsein in der Bevölkerung schnell voran kommt und die übliche Meinung "Ausländer seien für Deutschland eine Belastung" beseitigt wird. Bei fast allen Ausstellungseröffnungen war ich persönlich anwesend. So war ich jedesmal unter den Provinzbürgern, die

başbaşa kalmıştım. Eylül 1980'de ordu yeniden başa geçtiğini ilan etti. Benim şu kısa yaşamımda ordu üçüncü kez erki ele almıştı. 1961'de daha çocuktum. 1971'de heyecanlı bir gençtim. 1980 yılında, üçüncüsünde, 29 yaşındaydım. Bu olaydan sonra, sevdiğim kent İstanbul'dan uzak kalacaktım. Sadece korkudan ya da medeni cesaretimin yetersizliğinden. Hakkımda fiili bir suçlama, soruşturma yoktu aslında. Banka soymamış, silahlı eylemlere katılmamıştım. Ancak ordunun erki ele geçirmesine alkış tutmamak bu endişeler için yeterli bir nedendi.

Almanya'ya geri dönüşümden iki gün sonra, kardeşimin komadan uyanmadığı haberi geldi. Binlerce arkadaşının O'nu mezar taşıdığı anlatan haber ve fotoğrafı kim göndermişti?

Seksenli yıllara baba olarak girdim. Kızım Tanya 1978 yılında doğmuştu. Oğlum Can da 1982 yılında dünyaya geldi. Babalık, gençlikte yetişkinlik arasında bir sınır oluşturuyor. Sanki aşılması güç yüksek bir duvarı aşmış gibi duygular peydı oldu...

Seksenli yılların ilk seneleri, gerek politik, gerekse toplumsal olaylar nedeniyle çok hareketli başlamıştı. F. Almanya'da barış hareketleri en verimli günlerini yaşıyordu. Bir milyon insanın katıldığı gösteriler, NATO'nun iyice yerleşmesine karşı çıkışlar, ülkede silah depolarının çoğalması, toplumun önemli bir kısmını harekete geçirmişti. Eşim, çocuklarını ve ben de bu gösterilere katılıyorduk.

Fotografı geri dönelim. Seksenli yıllar benim fotoğraf uğraşım açısından, "Bir sergi seli" düzeyinde başladı. Yoğun bir yayın dönemi, hakkımda basında çıkan haberler... Bunun ve babalık dışında kalan zamanlarda ise Leica makinamı alarak yürüyüşe çıkıyordum.

Gelen tüm sergi tekliflerini, serginin nerede açılacağını araştırmadan, kabulleniyordum. Sergilerimi izleyenlerin, yabancılar (Türkler) hakkındaki düşüncelerini olumlu yönde etkileyebileceğime inanıyordum. Bu naif düşünce, beni sonraları hayal kırıklığına

gegenüber Ausländern sympathisch und wohlgewogen eingestellt waren. Es schien mir, daß die Provinzler sehr leidenschaftlich waren. Die Ausstellungen "Du weißt nicht, wie es ist überall ein Fremder zu sein!" und "Zwei fremde Augen ein kurzer Blick" reisten fast durch ganz Deutschland. Ich stellte in der Türkei, Italien, Frankreich und Russland/Moskau aus.

Wenn ich die Zeitungsberichte mir heute betrachte, herrscht eine durchgehende Wahrnehmung der Journalisten, daß diese Ausstellungen sich auf die Aussage "Überall ein Fremder" konzentriert. Ist es heute anders geworden? Fühlen sich die Ausländer hier Zuhause? Ich nehme wahr, daß nicht mal die dritte Generation, Deutschland als "Heimat" betrachten kann. Sind die Leute unfähig dies zu tun? Oder wird ihnen dieses Gefühl nicht gegeben? Was ist eigentlich Deutsch? Was ist eigentlich Türkisch? Ich selbst fühle mich weder Türkisch noch Deutsch. Woran liegt das? Was für ein Gefühl ist es, sich Türkisch oder Deutsch zu fühlen? Ich kam nie dahinter. Bist du ein Depp?

Wenn ich auf meine Kindheit und/oder Jugendzeit zurückblicke, erinnere ich mich an meine vielen jüdischen, griechischen und armenischen Freunde, mit denen ich viel Schönes und auch Ungezogenes unternahm. Unter ihnen gab es schlechte wie gute Leute, wie unter meinen "türkischen" Freunden. Wenn Dimitri gut Fußball gespielt hatte, haben wir ihn als Dimitri gelobt. Nicht weil er ein Grieche war. Sind alle Türken heilig?

Anfang der 80'er Jahre schrieb ich auch viele Berichte und Erzählungen. Sie wurden in mehreren Büchern veröffentlicht. Es war vielleicht der Versuch, was mir mit dem Fotoapparat nicht gelang niederzuschreiben, was ich gesehen oder besser gesagt wahrgenommen habe.

Das Wichtigste in den 80'er Jahren war die Einladung bei dem, für Deutschland

sürükleyecekti. "Yabancıların Almanya için ağır bir yük olduğu" fikrini değiştirmeye kalkmak, yeldeğirmenlerine savaş açmakla eş anlamdadır. Sergilerin açılış kokteyllerine bizzat katılıyordum. Özellikle taşralılardan özel sempati görüyordum. Hatta onların kentlilere göre daha tutkulu olduklarını bile düşünüyordum.

"Sen Bilmezsin, Her Yerde, Yabancı Olmanın Ne Demek Olduğunu!" ve "İki Yabancı Göz, Bir Anlık Bakış" sergileri neredeyse Almanya'nın tüm kentlerinde, Türkiye'de, Fransa'da, İtalya'da ve Moskova'da sergilendi.

Sergiler hakkında yayınlanan haberleri bugün incelediğimde, sanki tüm anlatılmak istenilenin "her yerde yabancı olmak" ta yoğunlaştığı izlenimini ediniyorum. Günümüzde bu durum farklı mı? Benim gözlemlerime göre, Almanya'da doğup-büyüyen, üçüncü nesil bile Almanya'yı "vatanı" olarak tanımlıyamıyor. Bu bir yetenek meselesi mi? Ben hayatım boyunca kendimi hiçbir şey hissetmedim. Sebebi nedir? Bilemiyorum. Kendini Alman veya Türk hissetmek duyguları nedir? Nasıl bir duygudur bu duygu? Bir yanıt bulamadım. Aptal mıyım yoksa?

Çocukluğum bunun nedeni olabilir mi? Belki evet! Gerek doğduğum Çanakkale'de, gerekse büyüdüğüm Bakırköy'de mahalle arkadaşlarım çeşitli azınlık ailelerin çocuklarıydı. Museviler, Ermeniler, Rumlar... Kendisini, Arap, Acem bilmem daha neler hissedenenlerle büyüdüm. Bu insanlarla çok güzel anılarımız oldu. Türk arkadaşlarımda da olduğu gibi, bunların arasında da, hem iyiler hem de kötüler vardı. Örneğin bizim futbol takımında oynayan Dimitri, iyi maç çıkardığında çok seviliyordu. Kötü oynadıysa da yuhalanıyordu. Rum olduğu kimseyi ilgilendirmiyordu. Benim ilk gençlik yıllarımda Fenerbahçe takımında oynayan Lefter'e de aynı muamele yapılıyordu. Türkler kutsal insanlar mı?

Bu fırtanalı seksenli yıllarda, gazete ve dergilere yazdıklarımın yanı sıra, bir de öykü yazma girişimlerim oldu. İyi ya da kötü, bir çok antolojilerde yayımlandılar. Hatta üniversite

einmaligen Projekt "24 Stunden im Ruhrgebiet" zu photographieren. Neben den weltbesten Fotografen zu arbeiten, war für mich eine große "Ehre". Aber, wie gesagt, außer der Ehre hat mir dieses Projekt nichts gebracht. Ich habe weiter fotografiert. Mehrere Ateliers gemietet und wieder aufgeben müssen, weil irgendwie die Räume vom Besitzer plötzlich selbst in Anspruch genommen wurden.

Und die Fragen wurden weiterhin gestellt, ob ich "professionell" sei, und mich davon ernähren kann.

Es ist mir leider bis heute nicht gelungen zu erreichen, dass Dummköpfe Photos respektieren. Übrigens dafür gibt es bis heute keinen Psychoanalytiker. Neben dem Fotoapparat, macht das Geld den Wert der Fotografien aus. So fiel die Entscheidung, dass ich meine Preise erhöht habe. Es ist eigentlich sehr absurd, daß das Geld für diesen Wert die entscheidende Rolle spielt. Sollte ich mich diesem Psychodrama einfügen?

Als das Stadttheater Mainz mich angerufen hatte, um bei ihnen als Theaterfotograf zu arbeiten, habe ich mich enorm gefreut. Wenn nicht als Schauspieler, werde ich Möglichkeiten haben, wieder "Die Luft der Bühne" ein- und auszuatmen. Mit dem Intendanten haben wir uns verständigt, dass ich eine Oper und ein Schauspielstück fotografiere. Danach wollten wir uns über die weitere Zusammenarbeit unterhalten.

Der Intendant und die zuständige Abteilung Dramaturgie waren mit den abgelieferten Arbeiten zufrieden. Doch das Honorar, das ich forderte, war ihnen zu hoch. Obwohl ich, fast ein Drittel weniger haben wollte, als die berühmte Theaterfotografin Abisag Tülmann. Für das was sie ausgeben wollten, konnte ich nicht mal das Geld für das Material zusammenstellen.

In Zusammenhang mit dieser Arbeit, sind auch sehr komische Dinge passiert. Da sie wenig Geld gaben, dachte ich, dass ich die

erğitim kitaplarına alınanlar bile oldu. Sevinmedim, desem yalan olur. Belki bu girişiminin nedeni, kameramla giremediğim yere, fotoğrafını çekemediğim olayın içerisine kalemle girebileceğimi düşünmüş olduğumdandır.

Bir başka önemli ayrıntı da, Almanya'nın tek büyük fotoğraf projesine davet edilmemdir. 'Ruhr Havzasında 24 Saat' isimli projede, o tarihlerde dünyanın belli başlı basın fotoğrafçılarıyla çalışabilmek büyük bir "onurdu" benim için. Onun dışında da bir başka faydası olmadı.

Fotoğraf çekmeye devam! Üç ya da dört adreste atölye kiraladım. Farklı nedenlerle bu atölyeleri terketmek durumunda kaldım. Her nedense, kiralayıp tamir ettikten sonra, sahipleri bu yerlerin aniden kendilerine gerektiğini gerekçelendirerek, terketmeye zorlamışlardı.

Fotografa devam! Ve ardı arkası kesilmeyen sorular: "Profesyonel misiniz? Fotoğraftan geçinebiliyor musunuz?" Nasıl yanıtlamam gerekiyordu? Susmak en iyi yanıt mı?

Tüm çabalarımın karşın, bugüne dek aptalların fotoğrafa saygı duyabilmeleri i beceremedim. Bilindiği gibi, bu konuda yoğunlaşan, psikanaliz yapan hekimler de yok. fotoğraf makinesinin yanısıra, para fotoğrafın değerine karar verdiriyor. Bu nedenle, günün birinde fotoğraf baskılarının fiyatını yükselttim. Ucuzken kimsenin yüzüne bakmadığı, fotoğrafları satın alanların sayısı da aniden yükseldi. Aslına bakılırsa, para ile birlikte işin değerinin artması, paranın önemli bir rol oynaması, anlaşılabilir bir durum. Bu psikopat oyununda rol almalı mıyım?

Mainz Şehir Tiyatrosu, "Tiyatro Fotoğrafçısı" olarak çalışmamı rica ettiğinde, çok sevinmişim. Tiyatro oyuncusu olarak değilse bile, yeniden sahne havası teneffüs edebilecektim. Tiyatro müdürü ile, deneme sahfasında yeni sahnelenen bir tiyatro oyunu ve bir operanın fotoğraflarını çekmek için anlaştık.

Grossfotos, die vor dem Theater in den Vitrinen aufgehängt werden, selbst zu vergrößern. Gerade in der Zeit wurde mir von meinem damaligen Atelierbesitzer der Deutschen Bundesbahn gekündigt, weil sie die Räume selbst brauchten, hatten sie gesagt. Also, haben meine Frau und ich unser Schlafzimmer leergeräumt und dies in eine Dunkelkammer umgewandelt.

Nachdem wir 1,27x2,00 m Fotopapier belichtet hatten, haben wir es mit dem Schwamm auf dem Fußboden entwickelt und fixiert. Und dann natürlich in der Badewanne ausgewaschen. Das war eine komische aber auch tragische Situation. Heute noch lachen wir darüber.

Eine andere Anekdote: Ich sollte ebenso die Inszenierung Richard Wagners "Tannhäuser", die romantische Oper, fotografieren. Deshalb habe ich die Generalprobe angesehen, um mir Notizen zu machen, welche Szenen zu fotografieren sind. Ich war dazu nicht in der Lage, weil ich bei dieser langweiligsten aller Wagner Opern, bereits im zweiten Akt eingeschlafen bin. Als die Pause angekündigt worden war, fragte ich den Intendanten: Ist es fertig? Bei der nächsten Generalprobe, habe ich die Bilder gemacht.

Ich sage es ehrlich, für mich ist es stinklangweilig gewesen.

Während ich meinen Arbeiten nachging, gab es in der Fotografie viele Bewegungen, Diskussionen und dilettantische Kämpfe zwischen, künstlerischer, konzeptioneller oder journalistischer Fotografie. Ich habe diese verfolgt, gelesen aber selten reagiert.

Auch habe ich vieles über die Photographie geschrieben. Meistens wurde es in der Türkei veröffentlicht. Durch Empfehlung eines Freundes habe ich alles in einem Buch zusammengestellt, das nunmehr seit Mitte der Achtziger Jahre wartet veröffentlicht zu werden. Letztes Jahr habe ich mit einem Verlag einen Vertrag ausgehandelt. Nach deren

Bu işlerin neticelerini inceledikten sonra, birlikte çalışılma olanaklarını konuşacaktık. Genel provalarda yaptığım çekimlerden, gerek Tiyatro Müdürü gerekse dramaturji sorumluları hoşnut kalmışlardı. Para konusu, anlaşmazlığımızın tek ve ana nedeni oldu. Onlara göre çok pahalıydım. Halbuki, yine tiyatro fotoğrafçısı arkadaşım Abisag Tülmann'a göre üçte bir daha az ücret istemiştım. Önerdikleri ücret malzeme masraflarını ancak karşılayabilecekti. Sırada onların şartlarını kabullenebilecek başka kişiler olduğu için, arenayı hemen boşalttım.

Bu çalışmayla ilgili komik olaylar da yaşadım. Az ücret verdikleri için, büyük fotoğrafları (127x200 cm) kendim yapmaya karar verdim. Tam o sırada atölyeden çıkmam gerekti. Ev sahibi olan Alman Demiryolları Müessesesi, bu binanın kendisine ivedi gerekli olduğunu söylüyordu. Sonuç: Eşimle birlikte yatak odamızı boşalttık. Devesa büyüklükteki fotoğraf kağıdını ışıklıandıktan sonra, kağıdı kimyaya batırdığımız süngerlerle banyo ettik, sabitledik ve banyonun küvetinde yıkadık.

Bu traji-komik durumu anımsadıkça hâlâ güleriz...

Bir başka anekdot: Richard Wagner'in "Tannhäuser" operası sahneleniyordu. Bu romantik operanın da fotoğrafları gerekliydi. İki genel prova yapılacaktı. İlkini seyredip, hangi sahnelerin çekileceğinin notlarını alacak, ikinci genel provada fotoğraflarını çekecektim. Tümünü seyredemedim. Operaların bu en sıkıcısını seyredebilmek için gerekli olan güce sahip değildim. İkinci perdede uyumuşum. Ara verdiklerinde, iki ya da üç koltuk uzağımda oturan Tiyatro Müdürü'ne, "Bitti mi?" diye sormuştım. Ertesi gün fotoğrafları çektim. Açıkça söylemem gerekirse, bu opera çok cansıkıcıydı.

Fotografı sürdürürken, bu alanda Almanya'nı bu alanda türlü-çeşitli çalkantılar içinde olduğunu da söylemeliyim. "Kurmaca fotoğraf" ile, basın fotoğrafı arasında, savaş gibi bir durum sözkonusuydu. Tüm bu tatışmaları

Versprechen sollte es im Frühjahr 1999 herausgegeben werden. Woran ich am wenigsten glaube...

Ort: Frankfurter Buchmesse. Zeit: Oktober 1999. Mein Verleger ist mit dem Buch da. Hurra! Das Buch ist veröffentlicht.

Nach dem mißglückten Katalog, den der AstA der Universität Mainz herausgegeben hatte, gab mein Freund, damals auch Verleger, einen kleinen Katalog von mir heraus. Den vom Kunstamt Berlin-Neukölln herausgegebenen Katalog, konnte ich mit einem gewissen Stolz allen zeigen. Als er seinen Verlag aufgab, übergab er die Restauflage einem anderen Verlag, dem ich die Bücher jetzt abkaufen muß.

Es gab auch für meine Verhältnisse, große Fotoreisen nach Griechenland, Nicaragua, Spanien etc. Von diesen Reisen wurde nicht viel veröffentlicht. Den Bildredakteuren der deutschen Zeitschriften, hat die Art wie ich fotografierte, nicht gefallen. Schriftlich haben sie mir begründet, daß "meine Optik nicht ihre sei".(?) Ich habe es nicht verstanden aber hingenommen. Hinnehmen müssen. Heute noch denke ich, dass meine Optik für mich gültig ist. Warum soll ich fotografieren, wie die anderen; oder wie die anderen dies wünschen? Es sollen ja Mehmet Ünal Fotografien sein!

November/Dezember 1999

uzaktan takip ettim. Bir reaksiyon göstermedim. Fotograf konusunda bir çok yazıyı da kaleme aldım. Çoğu Türkiye'deki dergilerde yayımlandı. Bir arkadaşımın önerisiyle bu yazıları kitap haline getirdim. Seksenli yılların ortalarından beri yayımlanmayı bekledi. Geçen yıl bir yayınevi ile anlaşma imzaladık. Herşey yolunda giderse bahar 1999'da yayımlanacak. Gerçekleşeceğine hâlâ inanmıyorum.

Yer: Frankfurt Kitap Fuarı. Zaman: Ekim 1999. Naşırım elinde basılı kitapla çıkıp geldi. Yaşasın! Kitap yayınlandı!

Üniversite Öğrenci Birliği'nin o şanssız albüm yayınından sonra, o tarihlerde matbaacılık ve yayıncılık yapan arkadaşım Fuat, Berlin-Neukölln Sanat Müdürlüğü'nün yaptığı bir sergi için bir de albüm yayınladı. Bu albümü gururlanarak gösterebiliyordum. Fakir (Baykurt) Abi de önsöz yazmıştı.

Yunanistan'a, Nikaragua'ya, İspanya'ya vb. ülkelere fotoğraf gezileri de yaptım. Ne yazık ki, bu ürünlerimin büyük kısmı yayınlanmadı. Alman fotoğraf editörleri, benim tarzımı tutmuyordu. Bazıları nedenlerini bile söylemekten kaçınırkın, diğerleri benim tarzımın 'kendi tarzları' olmadığını yazmaya bile cüret etmişlerdi.(!) İnanmak güçtü, ama zorunluydum. Bugün kendi tarzımı hâlâ savunuyorum. Neden diğerlerinin istediği gibi fotoğraf çekmeliyim? "Çektiklerim Mehmet Ünal fotoğrafları olmalı!" diye düşünüyorum.

Kasım/Aralık 1999

"Reisen oder nicht reisen? Das ist die Frage."
Auf dem Hauptbahnhof in Mannheim sah ich diesen Mann. Ob es sich um eine Hin- oder Rückreise handelte, wusste ich nicht.

"Seyahate çıkmak ya da çıkamamak? İşte bütün sorun bu!"
Bu adamı Mannheim Tren Garı'ında görüp, hemen fotograflamıştım. Seyahate mi çıkıyordu ya da dönüyor muydu, bilemiyorum.

“Mahlzeit.”

Eine Familie, die ihre Wohnung, bewohnbar gemacht hat. An der Wand kann man die Einstellung jeder Familie erkennen. Ob es immer noch so ist?

“Afiyet olsun!”

Kendi zevklerine göre mutlu yaşam kurmuş olan bir ailenin fotoğrafıdır. Duvarda yine bu ailenin dünya görüşünü belirten izler. Durum hâlâ böyle mi?

“Aus der Bochumer Serie.”

1980 habe ich im Auftrag des Bochumer Museums die Wohnverhältnisse der Türken i Bochum fotografiert. Vereinbart waren drei Bilder: Eins von Aussen, zwei von Innen. Als ich mit dem Projekt fertig war, habe ich gehört, dass der Stadtrat dem Museumsdirektor das Leben schwer gemacht hat, weil wir so ein Dokument zusammengestellt haben.

“Bochum serisinden.”

Bochum Kent Müzesi, bu kentte ikamet eden Türkler'in konut sorununu işleyen bir sergi siparişi vermişti. Her aileden üç fotoğraf çekmek için anlaşmıştık. Bir kare binanın dışından, iki kare de iç çekim olacaktı. Projeyi bitirip teslim ettikten sonra, Belediye Encümeni'nin, Müze Müdürü'yle arasının açıldığını duymuştum. Daha sonra Müze Müdürü'nün başka bir kente tayini de gelen haberler arasındaydı.

"Noch eine Wohnung: EXTRA."
Aus der Serie Bochum.

"Bir 'Extra' konut daha."
Bochum serisinden.

"Ein Dach über dem Kopf."

Aus der Serie Bochum. Ein Zimmer für Zwei,
mit Kochnische.

Toilette und Bad befinden sich im Flur.

"Kafamızın üzerinde bir çatı olsun!"

Bochum serisinden bir fotoğraf daha. İki kişiyi
oturduğu bu odanın bir köşesinde mutfak
bulunuyor. Tuvalet ve banyo merdiven
aralığındadır.

“Dinge des Lebens aus der Heimat.”

An der Wand einer Wohnung in Bochum. Kann ich dies als “Stilleben” bezeichnen?

“Memleketten anılar.”

Bochum serisinden bir konutta iç duvar ayrıntısı. “Natürmort” diyebilir miyiz?

"Ohne Titel."

Aus der Serie Bochum. Drei Generationen auf einem Bild.

"İsimsiz."

Bochum serisinden. Üç nesil birarada yaşıyor.

"Ohne Titel."

Ein Familienbild auf dem Domplatz-Mainz
während des Ausländerfestes aufgenommen.

"İsimsiz."

Mainz'daki Dom Meydanı'nda bir aile tablosu.
Fotograf, Yabancılar Festivali sırasında çekildi.

"Das Gespräch."

Wenn ich jetzt zurückdenke, bestanden einige Freundschaften, ohne das daraus irgendein "Projekt" entstanden ist.

"Sohbet."

Geriye dönük düşündüğümde, bazı dostlukları "proje"siz gerçekleştiğini söyleyebilirim.

“Uns geht es bestimmt gut.”

Am Rande einer Kunstaussstellung im Oberhausener Schloß. Warum sie dazwischen soviel Platz gelassen haben und miteinander nichts zutun haben, habe ich nicht erfahren können.

“Biz yaşamımızdan memnunuz.”

Oberhausen Sarayında gerçekleşen bir resim ve heykel sergisinin çevresinden bir görüntü. Tek başına oturan hanımla, çiftin arasında neden bu kadar mesafe bırakıldığını öğrenemedim.

“Es war ein anstrengender Tag.”

Das Bild ist in Frankfurt entstanden.
Insbesondere gefiel es meinen deutschen
Betrachtern. Ich weiss nicht warum. Im Grunde
sind alle drei (Vater, Mutter und Tochter)
gleichermaßen erschöpft.

“Zor bir gün geçirdik.”

Bu fotoğraf Frankfurt'ta bir gösterinin
çevresinde oluştu. Özellikle Almanlar bu
fotoğrafı çok sevdi. Nedenini bilemiyorum.
Aslında, her üçü de eşit düzeyde yorgun
görünüyorlar.

“Waschtag.”

Während ich Standfotos für einen Film machte, hängte diese Frau ihre Wäsche auf. Sofort habe ich meine eigentliche Arbeit liegen lassen und sie fotografiert.

“Çamaşır günü.”

Bu fotoğrafın oluştuğu saatlerde, asli görevim bir filmin set fotoğrafçılığıydı. Bu bayan setin yanındaki bahçede çamaşırlarını asıyordu. Yapmam gerekli işe ara vererek, bu bayanı fotoğrafladım.

“Leise Gedanken, leise Worte.”

Wieder im Beratungsbüro für Türken. Die Frau ist nicht wegen des Fotografierens so schüchtern, sondern sie war es.

“Alçak sesli kelimeler, sessiz düşünceler.”

Türkler’in danışmaya geldikleri büro. Bu bayan fotoğrafı çekildiği için utanmıyordu. O çekingen biriydi.

"Hinter den Narben liegt unsere Menschheit."

Ein Bild vom Domplatz in Mainz. Ich konnte nicht fragen warum sie so ängstlich schaute...

"İnsanlığımız, yaralarımızın altında yatıyor."

Dom Meydanı'ndan bir başka fotoğraf. Korkulu bakışlarının nedenini bilemiyorum...

"Denken über..."

Manchmal ist man auch in der Menge einsam. -I

"Düşünceli..."

Bazen kalabalıklar içinde bile yalnızsın -I.

"Ohne Titel."

Manchmal ist man auch in der Menge einsam. -II

"İsimsiz."

Bazen kalabalıklar içinde bile yalnızsın -II.

"Ohne Titel."

Manchmal ist man auch in der Menge einsam. -III

"İsimsiz."

Bazen kalabalıklar içinde bile yalnızsın -III.

“Getrennte Welten II.”

Noch ein Bild vor dem Mainzer Hauptbahnhof. Die Frau links sitzt mit der Hälfte ihres Popos auf der Bank, stellt ihre Tasche zwischen sich und die Türkin.

Vielleicht hat sie gar nicht diesen Gedanken gehabt, den das Bild erzählt? Oder ist es Ihre Grundeinstellung?

“Ayrı Dünyalar.”

Mainz Tren Garı önünden bir başka fotoğraf. Sol tarafta oturan bayan, gövdesinin yarısıyla kanepeye ilişmiş, alış-veriş torbalarını Türk bayan ile arasına koymuş. Kimbilir belki de bu fotoğrafın anlatmak istediği duygular içerisinde değildi?!

“Jeder hat seine Arbeit!”

Wieder vor dem Hauptbahnhof, irgendwo in Deutschland. Mir wurde nicht gesagt welchem Gewerbe die Dame nachging. Ich nehme an, nach dem Grinsen des Mannes mit der Mütze, daß es sich um “das älteste Gewerbe der Welt” handelt.

“Herkesin bir işi var!”

Yine gar önüdeyiz. Bu bayanın hangi meslekten olduğu bana söylenmedi. Şapkalı adamın sırtımdan, bazı sonuçlara gitmek mümkün. Belki dünyanın “en eski mesleği” de...

“Ruf doch mal an!”

Das Photo entstand in Mainz. Ich trug in der Zeit meine Kamera immer bei mir, was ich heute “Klugheit” nennen würde. So gelangen mir solche “Schnappschüsse”

“Bir telefon etsene!”

Mainz’dan bir görüntü. Bu fotoğrafın oluştuğu yıllarda, kameramı hep yanımda taşıyordum. Bugün bu tavrımın “akıllı” bir davranış olduğunu söylemeliyim. Bu ani enstantenelere ancak böyle ulaşılabiliyor.

Ruf doch
mal an!

"Ich will damit nichts zu tun haben."

Es bedarf keines Kommentars...

"Benim bu işle ilgim yok!"

Almanca bilenler için bu fotoğrafı anlatmaya gerek yok. Afişin üzerinde

"Almanya Almanlar'ındır. Yabancılar Durdurulsun!" yazıyor.

"Die Musik der Weinflaschen."

Das ist die Abfüllanlage neben dem
Wohnheim, wo vieles noch mit Manneskraft
erledigt werden mußte.

"Şarap şişelerinin müziği."

Şarap doldurma makineleri yarı otomatik
olduğu için, insan gücünden vazgeçilemiyor.
Burada çalışanların konutları, fabrikaya bitişikti.

“In der Weinfabrik.”

Das ist der Arbeitsplatz des Mannes, der
unmittelbar neben seinem Wohnraum liegt.

“Şarap fabrikasında.”

Burada çalışan Türk'ün de konutu fabrika
binasına bitişikti.

"...tagein..."

Die Arbeitenden auf der Straße zu fotografieren
war gar nicht schwer.

gün başlarken..."

Mesleğini sokakta ifa edenleri fotograflamak ise
pek güç bir iş değildi.

“Es beginnt von Neuem...”

In den Betrieben zu fotografieren war sehr schwierig. Endlich durfte ich im Auftrag und mit Vermittlung des SWF für eine Studiodekoration, in dieser Glasfabrik fotografieren. Auf Schritt und Tritt wurde ich vom leitenden Abteilungsleiter begleitet. Tun die Fotografien manchmal weh?

“Yeniden başlamak...”

Fabrikalarda fotoğraf çekmek çok güç. SWF televizyonunun siparişi üzerine, stüdyo dekorasyonu için gerekli olan fotoğrafları, bu cam fabrikasında çekebilmişim. Bu çalışma sırasında sorumlu yöneticiler tarafından, adım adım takip edildim. Fotoğraf bazen acı mı veriyor?

autom. "Fastnachtmüll."

Nach Beendigung der Mainzer Fastnacht muss der ganze Dreck weggeschaufelt werden.

"Karnaval sonrası çöp."

Mainz'de her yıl yapılan, dünyanın en ünlü karnavalinin ardından sokaklardaki çöplerin acele yok edilmesi gerekiyor...

"Ohne Titel."

und danach muss es sortiert werden.

"İsimsiz."

ve daha sonra çöplerin sınıflandırılması
gerekliyor.

“Wir werden nur nach den Kisten bezahlt, die wir den ganzen Tag ausliefern!”

Nur ein Photo von der Schwarzarbeit, Anfang der 80’er Jahre. Als ich von deren Existenz gesprochen habe, wurde mir nicht geglaubt, bis Günter Wallraff, dieses Problem mit seinem Buch “Ganz unten” bekanntgemacht hat. Di Sache ist sehr einfach: Der Bauer kann kei Arbeiter mit den erforderlichen Papieren beschäftigen. Der andere hat sowieso keine erforderlichen Papiere in der Hand. Beide Parteien sind zufrieden.

“Yövmiyemiz günlük olarak doldurduğunuz kasa başına ödeniyor.”

Kaçak işçilerden tek bir fotoğraf gösteriyorum. Kaçak işçilerin varlığından sözettiğimde bana inanan çıkmadı. Günter Wallraff ‘En Alttakiler’ kitabını yazdıktan sonra bu sorun dikkate alındı. Ama hâlâ önlenemiyor. Aslında bu durumu açıklamak çok basit. Çiftçilere, izinli işçi çalıştırmak güç geliyor. Ürettiklerinin kâr düzeyi düşük. Kaçak çalışanların ise, istense bile gerekli evrakları temin edebilmelerine olanak yok. Bu nedenle iki taraf da bu durumdan hoşnut.

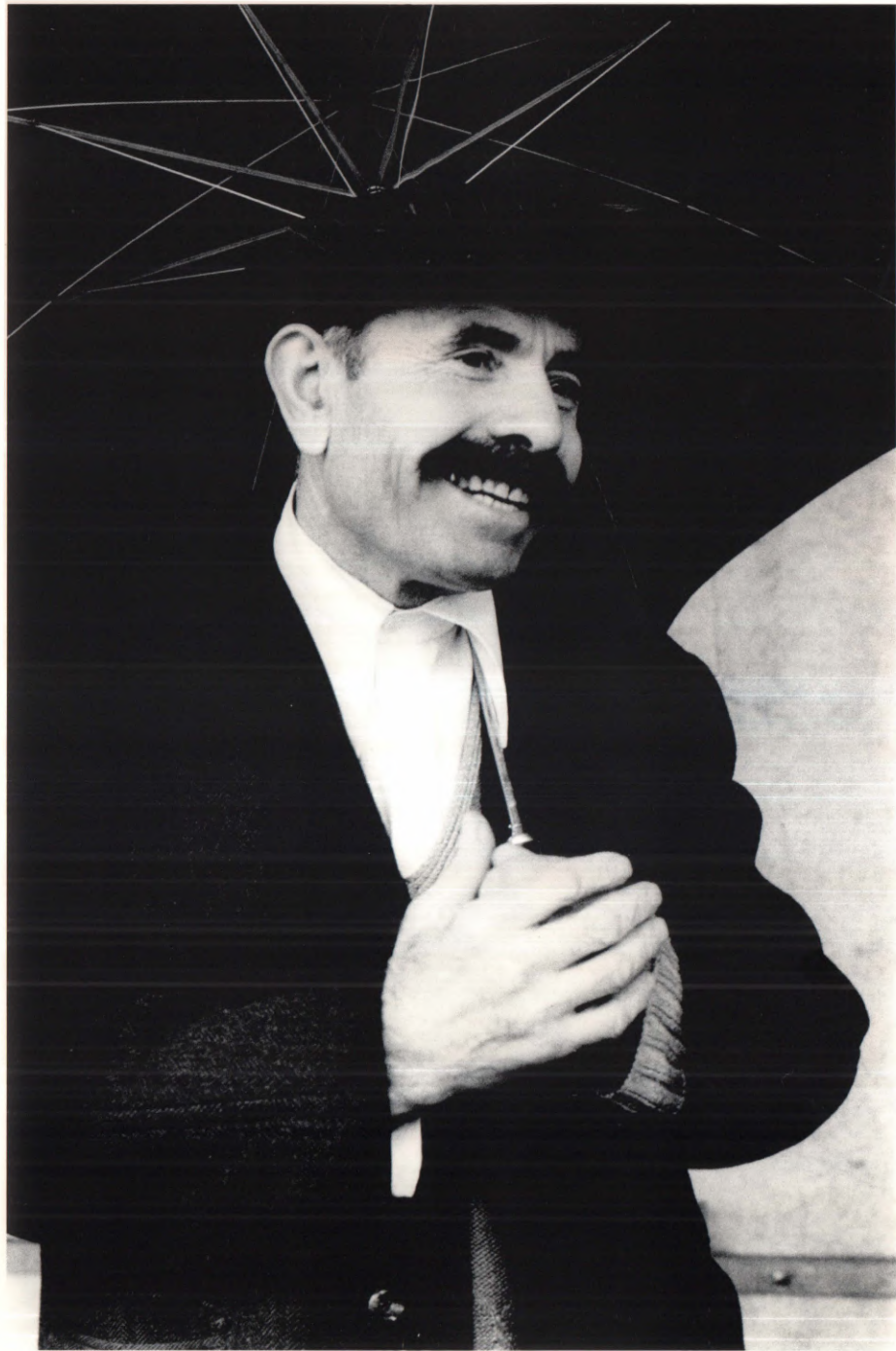

“Es ist gut so!”

Dieser Mann heißt Osman und wohnte in Mörfelden. Als diese Stadt vom Rat zur “Atomwaffenfreien Zone” erklärt wurde, sollte ich einen Bericht darüber machen, was die Türken, die dort wohnten darüber denken. Ich ging durch die Straßen der Stadt und traf Osman. Er sagte, daß er sich auch darüber sehr freue.

“Böylesi daha iyi!”

Adı: Osman. Mörfelden’de ikamet ediyordu. Belediye Encümeni, kentinin “Atom Silahlarından Arındırılmış Bölge” kararını almıştı. Türklerin bu konu hakkında düşüncelerini öğrenmek istiyordum. Şehrin sokaklarında dolaşırken Osman’a rastlamıştım. O da bu durumdan hoşnut olduğunu anlatmıştı.

“Ein Glas çay, und ich fühle mich wohl.”

Wieder ein untypisches Demonstrationsbild. Mich interessierte immer, was neben der Demonstration sich so abspielte. Den Mann mit seinem Teeglas sah ich in Frankfurt.

“Bir bardak çay! Ve gel keyfim gel!”

Tipik olmayan bir gösteri fotoğrafı daha. Yürüyüşlerden fotoğraf çekmem istenmesine karşın, bu yürüyüşlerin çevresindeki olaylar daha çok ilgimi çekiyordu. Konutun penceresinde çay içen bu mutlu simaya Frankfurt'ta rastlamıştım.

“Alles erzählen müsste man können!”

Nach mehreren Jahren ging ich wieder in die Opel-Wohnheime. Ich habe festgestellt, dass nur die Bewohner weniger geworden sind.

“Herşeyi anlatabilmek gerekiyor!”

Yıllar sonra yeniden Opel işçi yurtlarına gitmem gerekti. Eski yıllara göre, yalnızca bu yurtlarda ikamet edenlerin sayısının azaldığını saptadım.

“Ein Tag eines Arbeitslosen.”

Ich sollte einen Tag eines Arbeitslosen fotografieren. Aus diesem Grund begleitete ich ihn einen ganzen Tag und machte von ihm viele Photos. Diese zwei Photos gefielen mir am besten.

“Bir işsizın günçesi.”

Bir işsizın günçesini fotograflamaktı amaç. Bu nedenle bu işsizle yirmidört saat birlikte oldum. Çekimler yaptım. Bu seriden iki fotoğrafın en çok beğendiklerim arasında olduğunu itiraf etmeliyim.

“Zuhause bei einem Arbeitslosen.”

Alle Bilder, die an der Wand hängen haben miteinander wenig zu tun. Z.B. Willi Brandt, das weinende Kind oder er mit seinem Saiteninstrument. Und dies alles “Im deutschen Interesse?”

“Bir işsiz evinde.”

Yine bu işsizle birlikte. Oturma odasının duvarlarında asılı olan resimlerin, birbirleriyle ilişkisi olduğu söylenemez. Eski Şansölye Willy Brandt, ağlayan çocuk, Ecevit vs. Elinde saz, Sosyal Demokrat Partinin (SPD) “Almanlar’ı Çıkarları için” afişinin altında, türküler okuyordu.

“Die neue Heimat - von Aussen.”

In einem Vorort von Mainz, ein anderes Wohnheim. Über die Architektur braucht man nichts sagen. Es erinnert an die 30'er oder 40'er Jahre in Deutschland.

Am Eingang dieses Wohnheims stand zwar nicht “Gastarbeiterlager”, ich fotografierte aber auch solche Inschriften, die ich nicht veröffentlichte.

Ich denke, was der Bewohner über seine Situation in diesem Wohnheim denkt, brauche ich nicht wiedererzählen.

“Yeni Vatan-Dış çekir

Mainz'ın bir mahallesinde bir başka işçi yurdu. Binanın mimarisi hakkında bir şey söylemeye gerek yok. Otuzlu ve/veya kırklı yılların Alman mimarisini anımsatıyor.

Bu yurdun girişinde “Konuk İşçi Ambarları” yazmıyordu. Bu tür yurtların da fotoğrafları mevcuttur. Burada ikamet eden bu insanın, oturduğu konut hakkında düşüncelerini anlatmama gerek yok.

"Ist es unbegründete Furcht?"

Er war Asylbewerber und lebte in einem Dorf bei Mainz. Dort arbeitete er bei einem Weinbauer, der auch eine kleine Abfüllanlage gehabt hat. Das war seine Wohnung, die der Bauer ihm zur Verfügung gestellt hatte.

Zwischen meinen Wohnheimbildern lagen etwa 10 Jahre, und die Situation war immer noch dieselbe.

"Sebebsiz bir korku mu?"

İltica dilekçesi veren bu insan Mainz yakınlarında bir köyde oturuyordu. Şarap üzümleri üreten bir köylünün yanında çalışıyordu. Çalıştığı şarap doldurma fabrikasının duvarına bitişik bu konutta oturuyordu. Konut sorununu işleyen diğer fotoğraflarımı çekmemin üstünden on yıl geçmesine karşın, bu sorunda bir değişiklik saptayamamıştım.

“Stunde der Karten.”

Es wurde und wird gesagt, daß an vielen Orten nicht erlaubte Glücksspiele stattfinden. Ich selbst konnte nicht Zeuge eines Glücksspiels sein. Was ich oben fotografierte, hat tagsüber in einem türkischen Kaffeehaus stattgefunden.

“İşkambil saati.”

Paralı şans oyunlarının “gizli” odalarda oynandığı hep anlatılıyordu. Gittiğim bu yerlerde, kumar oynandığını saptayamadım. Bu fotoğraf, günün ortasında bir Türk kahvesinde çekildi. Gece mi gitseydim?

“Bei wem bleibt Kummer gerne?”

Es war unheimlich schwer zu erfahren, warum sie so besorgt waren. Im allgemeinen erzählen die Türken über ihre Situation sehr wenig.

“Dert kimde acaba?”

Ne düşünüyorlardı? Öğrenmek olanağı yoktu. Genel olarak buradaki Türkler, özel dertlerini anlatmaktan kaçınıyorlar.

"Die Ruhe der Seele ist die Freude an sich selbst." Frankfurt, 1982.

Wieder eine DGB-Demo. Es war in Frankfurt.
Eine stolze Persönlichkeit.

"Ruhun sessizliği, mutluluğun kendisidir!"

DGB- sendikalarının bir gösterisinden bir
fotograf daha. Kendine güvenen bir birey,
mağrur.

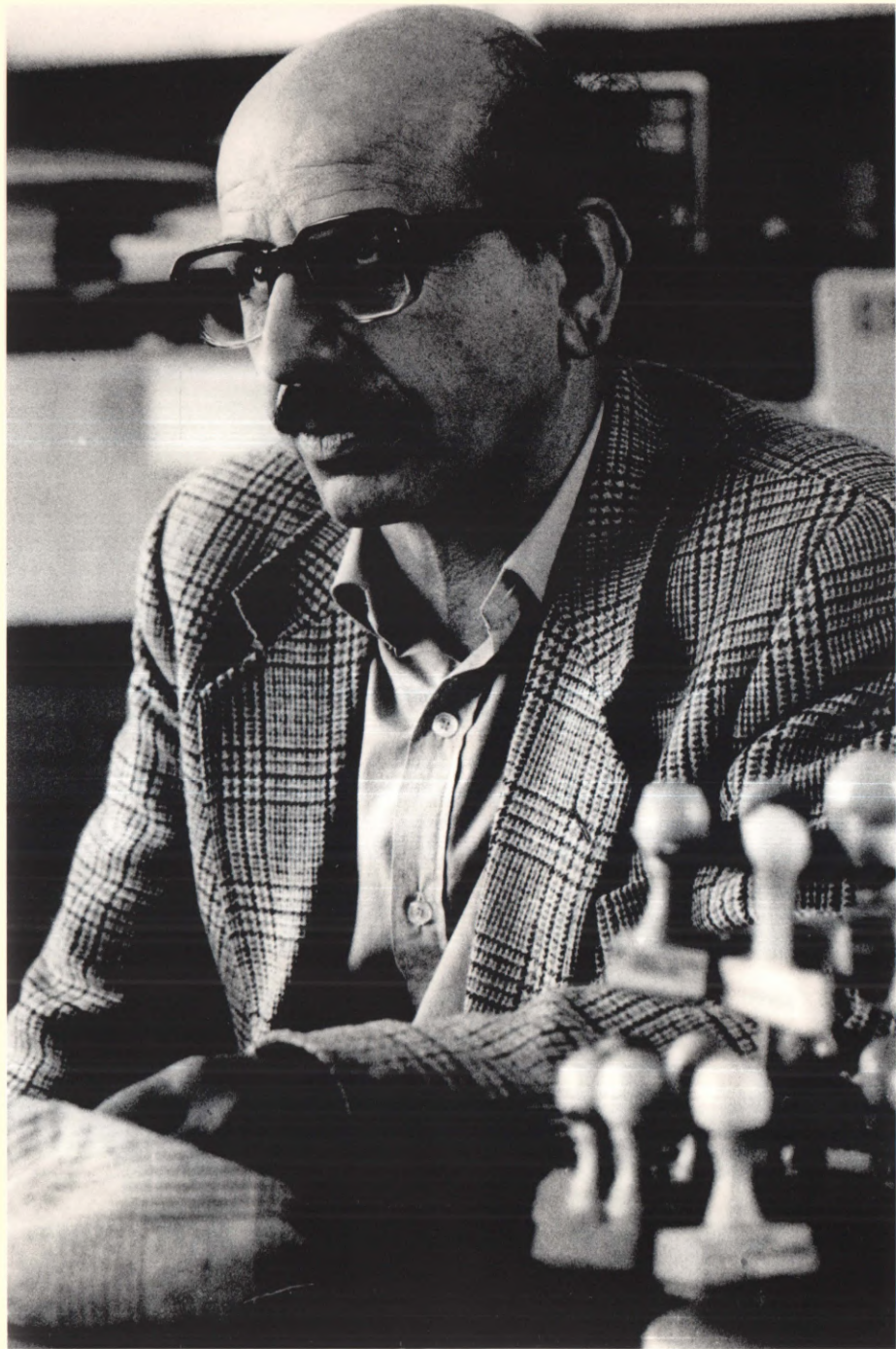

"Ganz Ohr."

Ein Zustand des Hörens.

"Pürdikkat."

Bir dinleme anı.

"Ohne Titel."

Ein Zustand der Erzählung über sich selbst.

"İsimsiz."

Kendi hakkında anlatmanın bir anı.

"Das Parfüm."

Dieser Mann kam wöchentlich einmal während meiner Sprechstunden in Worms in mein Büro. Schon aus tausend Metern, konnte ich ahnen, daß er kommt. Warum? Weil er immer sehr stark riechende Parfüms benutzt hat. Ich konnte sie nicht definieren, aber es roch sehr heftig. Manchmal gab er mir auch eine kleine Flasche von diesem sehr ölig riechenden "Geruch" und sagte: "Mehmet Bey, bitte nehmen Sie es, Sie schmieren ein Tröpfchen irgendwo auf ihren Körper und alle Frauen laufen Ihnen nach, ohne das Sie sie anzusprechen brauchen!" Er war von diesem Duft so überzeugt. Gleich bat ich ihn vor der Mauer des Büros zu stehen. Ich wollte ihn nur so fotografieren, ohne Duft.

"Koku."

Bu adam her hafta en az bir kez danışmaya gelirdi. O'nin geldiği neredeyse bin metre uzaktan belli oluyordu. Neden mi? Çünkü çok ağır kokan bir esans kullanıyordu. Tanıdık bir koku değildi. Motor yağı gibi kokan bu kokudan bana da minik bir şişe vererek: "Memet beyciğim, lütfen bu kokuyu alınız. Vücudunuzun herhangibir yerine bir damla sürünüz. Göreceksiniz tüm hanımlar arkanızdan koşacak! Sizin onlara kur yapmanıza gerek kalmayacak!" derdi. Bense, "Diğer hanımları bilmem ama, bu kokuyla eve gidersem, eşim bile beni eve almaz!" dedikten sonra, basıyorduk kahkahayı. Böyle söylememeye karşın, O, bu kokunun kudretine çok inanıyordu. Çalıştığım büronun dış duvarının önünde fotoğrafladım kendisini. Yazık ki, bu koku fotografa yansımıyor.

“Verzweiflung?”

Ein Zustand der Beobachtung -I.

“Veis?”

Gözlemeden bir an.

“Gemeinsam für eine Sache.”

Die Arbeiter aus der Türkei waren bei jedem Streik an vorderster Stelle. Das wissen auch die Betriebsräte und jeder Betrieb in Deutschland. Die Schließung des Betriebs konnte nicht verhindert werden.

“Tek bir istem için birlik.”

Grev zamanlarında Türk işçilerinin ön saflarda bulunması, Almanya için olağan bir durumdur. Bunu gerek işçi temsilcilikleri, gerekse, sendikalar iyi bilmektedirler. Buna karşın bu işyeri in kapanması önlenemedi.

"Ohne Titel."

Ein Zustand des Erwachens in Rüsselsheim.

"İsimsiz."

Rüsselsheim'de uyanıştan bir an.

"Das Krokodil ist nur stark, wenn es im Wasser ist." (aus Angola)

Das Bild entstand genau am 13. September 1980. Einen Tag vorher hatte das Militär in der Türkei die Macht an sich gerissen. Von dieser unangemeldeten Demonstration in Straßburg vor dem Europaparlament wußte nur ich. Als dies auch der Polizeipräsident von Straßburg feststellte, verlangte er von mir gegen Bezahlung einige Abzüge. Natürlich bekam er sie nicht.

"Timsah yalnız suda iken güçlüdür." (Angola atasözü)

Bu fotoğrafın çekim tarihi 13 Eylül 1980'dir. Bir gün önce asker Türkiye'de erki ele almıştı. Strasbourg Avrupa Parlamentosu önünde gerçekleşen bu gösteriden sadece benim haberim vardı. Kent Polis Müdürü bu durumu öğrenince, kendisine de para karşılığı fotoğraf vermemi istedi. Doğal olarak o günlerde, O'nun bu fotoğraflardan edinebilmesi zordu ve edilemedi.

“Ohne Titel.”

Eine ewige Tradition. Erst wird beschnitten...

“Sünnet düğünü.”

Bitmez tükenmez gelenek. Yine kesilecek...

"Ohne Titel."
und wird geheiratet.

"İsimsiz."
ve evlenilecek.

"Ohne Titel."

Dann wird ausgiebig gefeiert.

"Bir gemi gezisinden."

Ve yoruluncaya dek göbek atılacak.

“Bitte einreihen und tanzen!”

Der Mann spielt ein Instrument aus dem Nordosten der Türkei. Jawohl, die Türken haben vieles in dieses Land mitgebracht, wie die Deutschen, die nach Afrika ausgewandert sind und dort einen Karnevalverein gegründet haben!

“Sıraya girin uşaklar!”

Doğu Karadeniz bölgesinden kemençe Frankfurt’a kadar geldi. Evet, Türkler çıplak olarak gelmediler. Aynen Afrika’ya göç eden Almanlar’ın karnaval kutlamaları gibi.

"Mein Zuhause ist hier und dort!"

An einem Zaun von einem Kindergarten, neben einem großen Park. Wahrscheinlich interessierte das Kind was außerhalb des Kindergartens passierte.

"Benim yurdum hem orası hem de burası!"

Büyük bir parka sınırı olan bir çocuk yuvası. Bu çocuk için yuvanın dışında olanlar daha mı ilgi çekiciydi?

“Ich muß mehr lernen als andere.”

Anfang der 80’er Jahre mußten die türkischen Kinder immer mehr für die Schule arbeiten, als ihre Mitschüler. Eine Szene von einem Nachhilfeunterricht.

“Diğerlerine göre daha çok çalışmam gerekiyor.”

Seksenli yılların başlarında Türk çocukları Alman sınıf arkadaşlarına göre daha fazla öğrenmek zorundaydılar. Bu fotoğraf, öğleden sonraları yapılan ev ödevlerine yardım kursunda çekilmiştir.

Wem gehört die dritte Hand?"

Das Kind kam mit seiner Mutter zu einer Eheberatungsstunde. Der Vater ist schon von der Mutter weggelaufen. Sie schaut trotzdem sorglos und ahnungslos.

"Üçüncü el kime ait?"

Bu çocuk annesiyle birlikte danışmak üzere büroya gelmişti. Annesi, kocasının aniden ortadan yok olduğunu anlatmıştı. Yardım istiyordu. Çocuk bakışları ise olaydan habersiz ve sorunsuzdu.

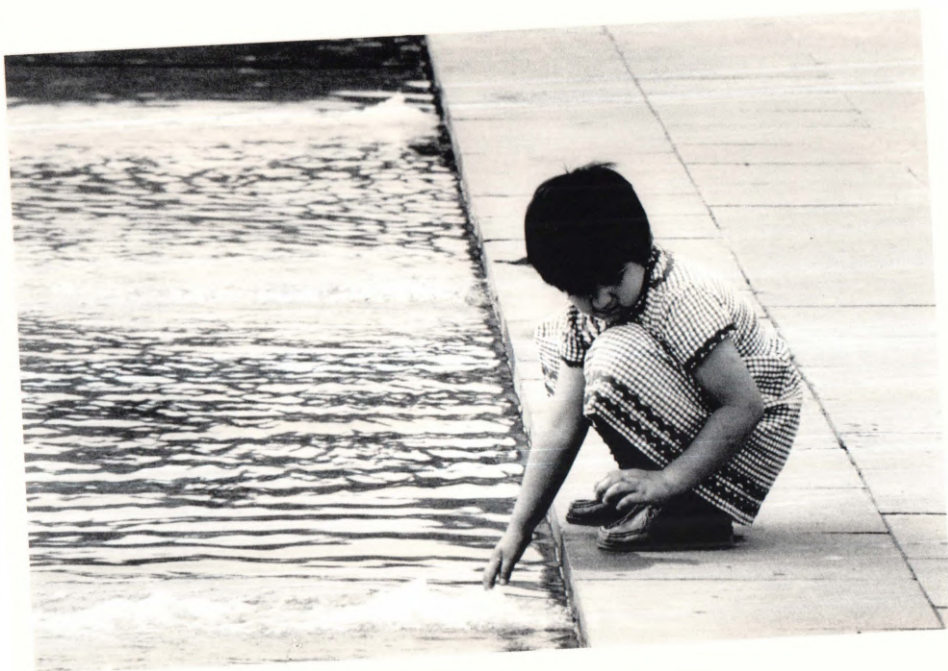

“Allein sein!”

Das Foto entstand in einem Park. Das Kind auf dem Foto, interessierte nicht, das Hunderte von anderen Kindern im Park spielten.

“Yalnız kalmak.”

Bir parkta çekilen bu fotoğraftaki çocuk, parkta oynayan yüzlerce diğer çocuğun ne yaptığına ilgi göstermiyordu.

"Ohne Titel."

Spielen im Hinterhof.

"İsimsiz."

Bir evin arka bahçesinde oyun.

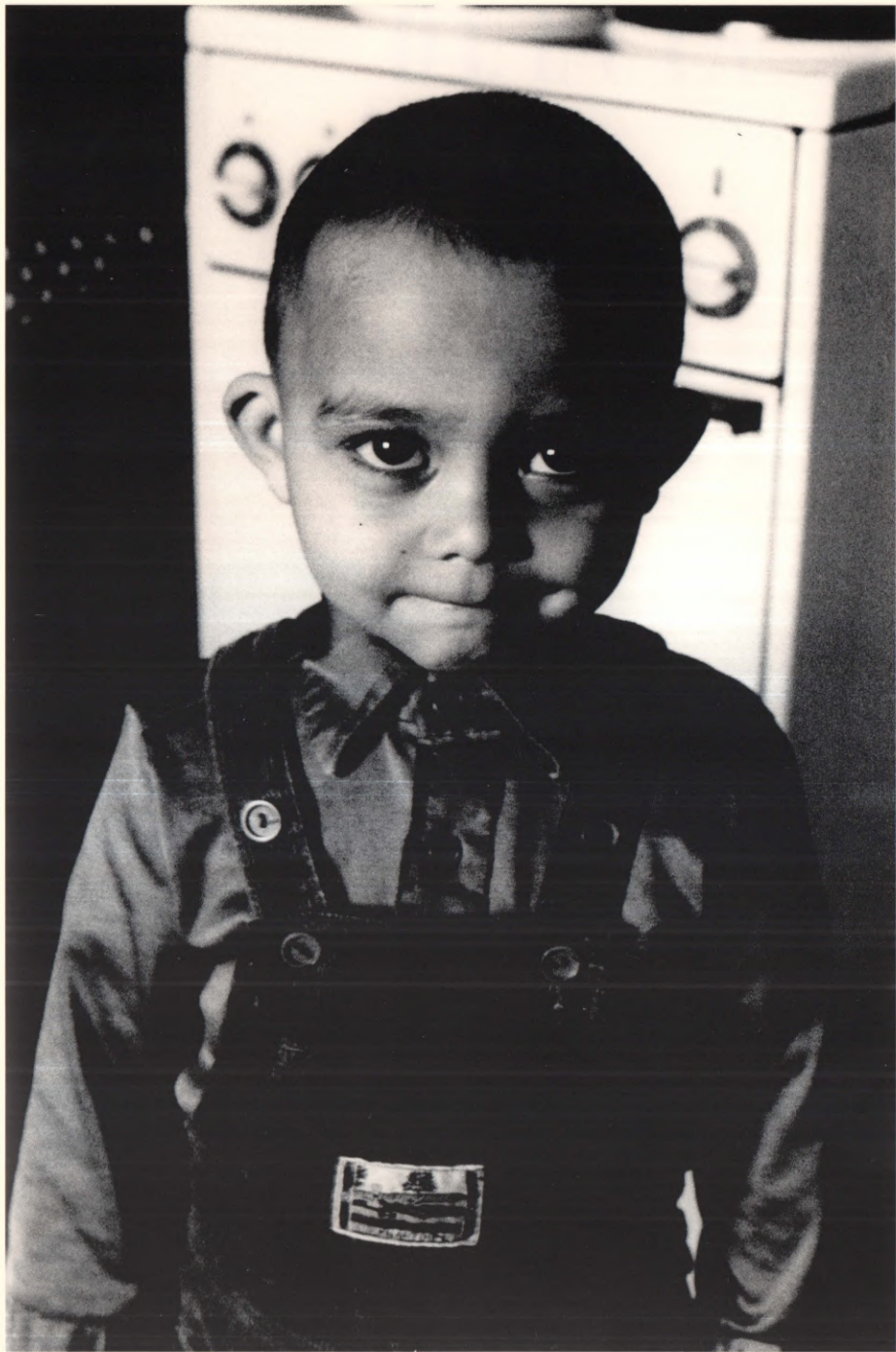

"Die Zukunft wartet auf mich!"

Er heißt Ali. Jetzt ist er bestimmt über zwanzig Jahre alt. Ich habe ihn danach nicht mehr gesehen. Neulich sah ich seine Mutter, die mir berichtete, dass ihr Mann verstorben ist. Kein Wort konnte aus meinem Munde herauskommen...

"Gelecek beni bekliyor!"

Bu çocuğun adı Ali. Şimdi yirmi yaşının üzerinde olmalı?! Bir kaç ay önce annesini gördüm. Kocasının vefat ettiğini söyledi. Tek kelime söyleyemedim.

“Ohne Titel.”

In einer Schule oder besser gesagt einem Kurs für türkische Mädchen, wo sie Hauswirtschaft lernten. Kosmetik und Haarpflege waren auch ein Teil dieser Maßnahme.

“İsimsiz.”

Bir okulda, daha doğrusu bir kursta Türk kızlarına ev işleri öğretiliyordu. Kozmetik ve saç bakımı da derslerin bir bölümünü oluşturuyordu.

DULCIA

Die Dauerwelle für "Traum-Locken"

"Ohne Titel."

Oranienstrasse in Berlin. Wieder ein Schnappschuß, der keiner Erklärung bedarf.

"İsimsiz."

Türkler'in yoğun yaşadıkları Oranien Sokağı'ndan bir an. Bu fotoğrafı açıklamaya gerek yok sanırım.

"Meine Eltern arbeiten hier."

Vielen Menschen aus der Türkei wird nachgesagt, daß sie zwischen Orient und Okzident leben. Vielleicht ist das Bild ein Beweis dafür?

"Ebeveynim burada çalışıyor."

Buradaki Türkler'in çoğunluğunun şark ile garp arasında duygularla yaşadıkları iddia ediliyordu. Bu fotoğraf bu söylemin bir belgesi mi?

“Mein Tanz kostet 10 DM!”

Während einer türkischen Hochzeit. Weil der Junge sehr gut tanzen konnte, bekam er von seinem Vater 10 DM Prämie.

“10 Marka göbek atarım!”

Bir Türk düğününden. Bu çocuğun dansından memnun olan babası, oğluna 10 Mark bahşiş vermişti.

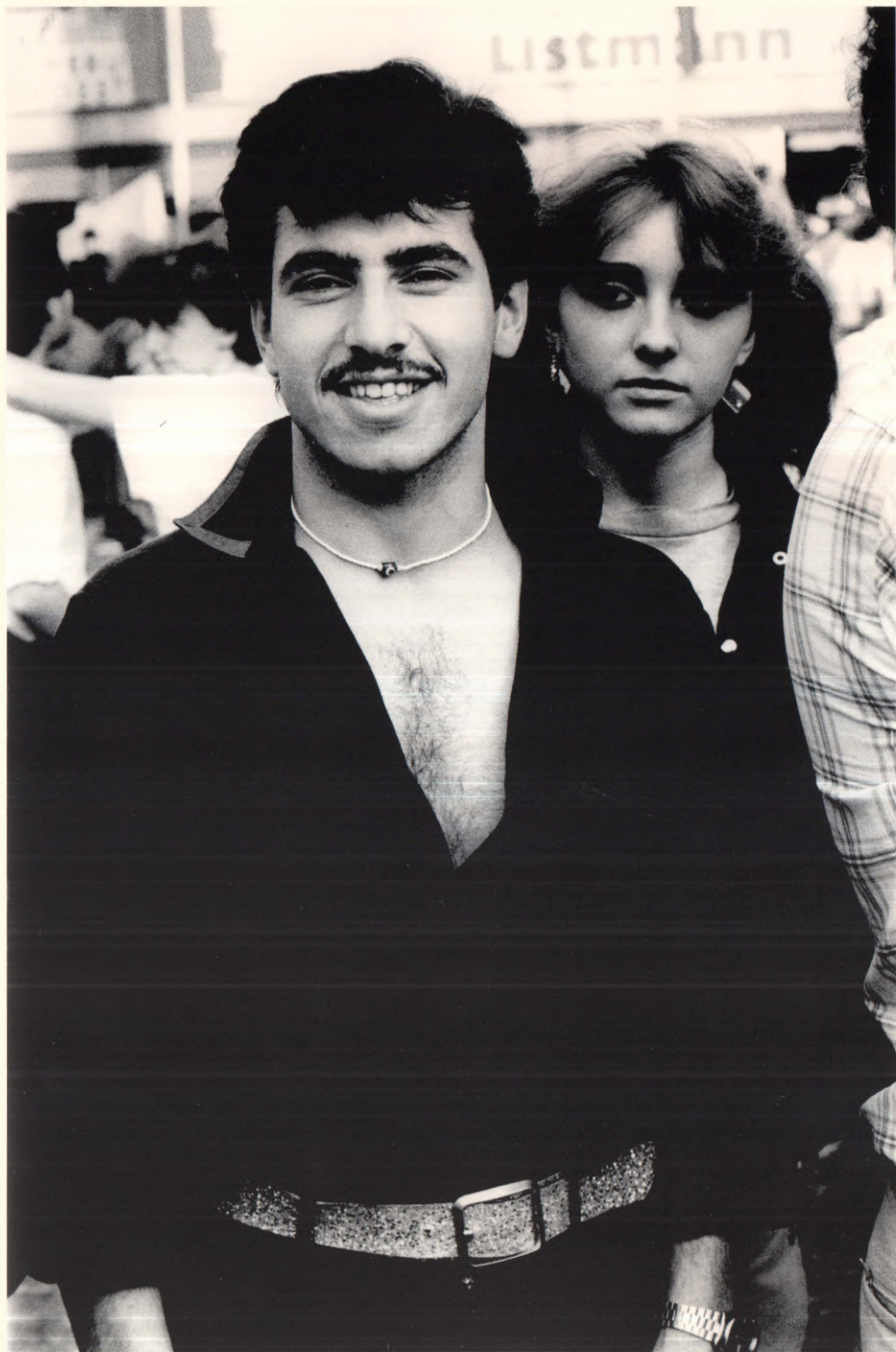

“Der Junge und sein Girlfriend.”

Den Jungen habe ich nicht mehr gesehen. Das Mädchen hinter ihm war sein Girlfriend. Als ich sie kürzlich gesehen habe, war sie sehr abgemagert... vielleicht Liebeskummer?

“Bir Türk genci ve Alman kız arkadaşı.”

İyi tanıdığım bu genci artık göremiyorum. Arkasında duran Alman kız arkadaşıyla bu fotoğrafını çektiğim sıralarda mutluydular. Bir yıl kadar önce kendisine sokakta rastladım. Çok zayıflamıştı. Aşkının ıstırabını mı çekiyordu?

“Treffpunkt.”

Am Rande eines Kurses, Jugendliche spielen
Tischfußball.

“Buluşma Merkezi.”

Türk gençleri için yapılan bir kurs binası.
Serbest zamanlarında masa topu oynayan
gençler.

“Bitte lächeln!”

Das Foto entstand, nicht weil ich es haben wollte, sondern weil irgendein Redakteur sich das Zusammenleben so vorstellen konnte, was im normalen Leben nicht der Fall war. Deshalb wurden diese Beiden, für dieses Foto gestellt, fotografiert.

“Lütfen gülümseyiniz!”

Bu fotoğraf ben istediğim için çekilmedi. Bir derginin Yazı Kurulu’nu yöneten birisi, yabancılarla Almanlar’ın yaşamını böyle hayal ediyordu. Normal yaşamı yansıtmayan bir fotoğraf. Bu nedenle, bu çocuklara poz verilerek bu fotoğraf çekildi.

Fotomontagen

Zu Beginn der achtziger Jahre habe ich auch oftmals versucht Fotomontagen zu machen. Sie wurden da und dort veröffentlicht. Ein paar Mal habe ich sie auch ausgestellt.

In der Geschichte der Fotomontage gibt es Namen, wie z.B. Heartfield, die mit der Fotomontage sich sehr gut ausgedrückt haben. In der Tat kann man sich damit viel besser ausdrücken. Ich war und bin aber Fotograf, deshalb denke ich, jeder sollte bei seiner Aufgabe bleiben. Nach dem Motto "Schuster bleib' bei deinen Leisten"

Als ich Fotomontagen gemacht habe, war die "Luft" in Deutschland sehr dünn. Altbundeskanzler Helmut Schmidt hat sich, meiner Meinung nach, über Ausländer sehr abwertend geäußert. (Auf folgenden Seiten werde ich versuchen auch meine Beweggründe zur Fertigung dieser Fotomontagen niederzuschreiben, soweit ich sie noch in Erinnerung habe.) Nach ihm war ein Bayer Innenminister, Herr Zimmermann. Er hat mit aller Gewalt versucht, die Ausländer aus dem Land zu vertreiben. In dieser Zeit, die Gefühle der Menschen zu fotografieren, oder was ich selbst gefühlt habe, fotografisch zum Ausdruck zu bringen fiel mir persönlich schwer. So habe ich angefangen einige Aussagen, die ich machen wollte, mittels Fotomontage zum Ausdruck zu bringen.

Fotomontajlar

Her fotoğrafçı gibi, ben de fotoğrafı yabancılaştırma deneyimlerinde bulundum. Seksenli yıllarda fotomontaj yapma isteğinden bir süre kurtulamadım. Kimilerini yayınladım, sergiledim, bile...

Fotomontaj tarihi, bu konuda bir çok iyi sanatçı yetiştirdi. Bunlardan biri de John Heartfield'dir. İnsan kafasındaki düşüncüyü anlatabilmek için fotomontajın olanaklarından umulmadık ölçüde faydalanabilir. Ancak ben bir süre sonra bu uğraştan vazgeçtim. Fotoğrafçı olduğumu düşünüyorum ve böyle kalmakta ısrar etmek gerektiğine inanıyordum. Almancada ve bizim dilimizdeki atasözü: "Çizmeden yukarı çıkmak!" kulaklarımda çınlamıştı.

Fotomontaj yaptığım dönemde, F. Almanya'da atmosfer çok kötüydü. Zamanın Federal Şansölyesi Helmut Schmidt, yabancılar hakkında, "entelektüel düzeyi yüksek" ama dostane olmayan açıklamalarda bulunmuştu. Daha sonra İçişleri Bakanı Zimmermann, özellikle Türkler'i ülkeden uzaklaştırmak için, türlü-çeşitli girişimlerde bulunmuştu. Kendine göre başarılı da olmuştu. Bu dönemdeki, politik hava fotoğraf çekebilmemi bir süre engelledi. İşte beni fotomontaj yapmaya iten nedenler kısaca bu sebeplerdir.

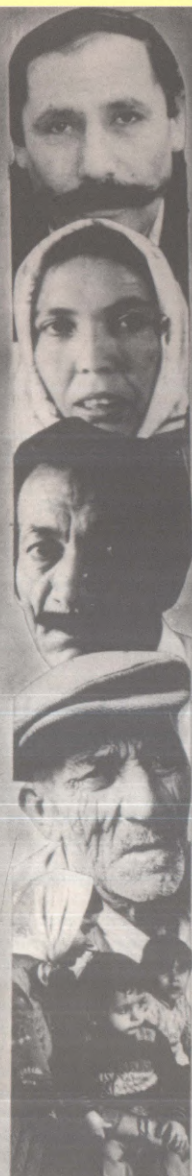
1961
Bitte
dringend
kommen !

F
R
E
M
D
A
R
B
E
I
T
E
R

F
R
E
M
D
A
R
B
E
I
T
E
R

F
R
E
M
D
A
R
B
E
I
T
E
R

1982

Ihr
mußt
gehen !

1982

Application for a working permit

Demande de permis de travail

Αίτηση περί γράψεως άδειας άρραβας

Angaben zum ausländischen Arbeitnehmer:

1 Name
Vorname

2 Geburtsort

3 Straße, Hausnummer

4 Postleitzahl, Ort

6 Geburtsdatum

9 Geschlecht

11 Aufenthaltsstatus: Flüchtling/Asylberechtigter

14 Name und Anschrift des letzten Arbeitgebers

16 Aufenthaltsort: in der Bundesrepublik Deutschland/Berlin (West), soweit nicht nebenstehend angegeben

17 durch welche Bundesbehörde das Arbeitsverbot ausgestellt wurde

18 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

19 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

20 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

21 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

22 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

23 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

24 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

25 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

26 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

27 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

28 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

29 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

30 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

31 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

32 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

33 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

34 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

35 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

36 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

37 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

38 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

39 Aufenthaltserlaubnis/Duldung

Requerimento para autorização de trabalho

Zahtev za izdavanje odobrenja za rad

Solicitud para un permiso de trabajo

Çalışma müsaadesi dilekçesi

Bitte Hinweise auf der Rückseite beachten

Please note remarks on the reverse

Faites attention aux indications mentionnées au verso

Σας παρακαλούμε να προσέξετε τις υποδείξεις στην όπισθεν σελίδα

Observe, por favor, as indicações no verso

Uzmi u obzir napomene na poleđini

Por favor, preste atención a las indicaciones en el reverso de la hoja

Lütfen arka sahifedeki hususlara dikkat ediniz

Arbeitsverbot

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 1 des Aufenthaltsgesetzes

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 2 des Aufenthaltsgesetzes

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 3 des Aufenthaltsgesetzes

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 4 des Aufenthaltsgesetzes

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 5 des Aufenthaltsgesetzes

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 6 des Aufenthaltsgesetzes

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 7 des Aufenthaltsgesetzes

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 8 des Aufenthaltsgesetzes

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 9 des Aufenthaltsgesetzes

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 10 des Aufenthaltsgesetzes

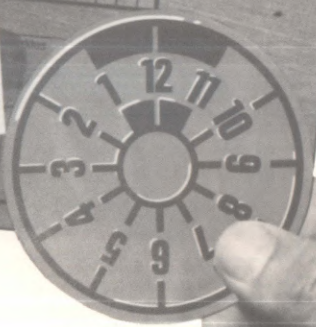
Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 11 des Aufenthaltsgesetzes

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 12 des Aufenthaltsgesetzes

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 13 des Aufenthaltsgesetzes

Das Arbeitsverbot nach § 18 Abs. 1 Nr. 14 des Aufenthaltsgesetzes

Arbeitsfördergesetz
§ 19
(1) Arbeitnehmer, die nicht Deutsche im Sinne des Artikels 116 des Grundgesetzes sind, bedürfen zur Ausübung einer Beschäftigung einer Erlaubnis der Bundesanstalt, soweit die Ausübung der Tätigkeit nach Lage und Entwicklung des Arbeitsmarktes unter Berücksichtigung der Verhältnisse des einzelnen Fallens erlaubt ist. Sie ist zu erteilen und kann auf bestimmte Berufsgruppen, Wirtschaftszweige oder Berufe beschränkt werden. Arbeitgeber dürfen Arbeitnehmer, die nicht Deutsche im Sinne des Artikels 116 des Grundgesetzes sind, nur beschäftigen, wenn die Arbeitnehmer eine Erlaubnis nach Satz 1 besitzen.

Zeipräsidium

Postfach
Personalsammelstelle
Vorwahl-Nr. 0
Telex (nur während der Bürozeiten)
Amt

Gebäude

Sachbearbeiter

Unser Zeichen
Bei Antworten bitte angeben

Tag

ZURÜCK

Im Auftrag

Hillert

zieh!!

Die 90'er Jahre

Die 90'er haben ruhig angefangen. Ich hatte gerade die Ausstellung "Türkei, ich liebe Dich!" fertiggestellt und sie war auf Tournee.

Während eines Sommers reisten wir mit der Fähre von Italien in die Türkei. Nach drei Tagen und zwei Nächten kamen wir in Izmir an. Von dort fuhren wir zu meinem Geburtsort Çanakkale, wo meine Eltern, nach dem sie Rentner waren, wieder lebten. Als wir bei ihnen ankamen, erfuhren wir, dass mein Vater nicht mehr lebt. Meine Familie hatte versucht uns zu erreichen, während wir bereits unterwegs waren. Alle Versuche umsonst. Nach islamischem Brauch hatten sie ihn sofort begraben. Ich konnte nicht mal bei seiner letzten Reise dabei sein. Wenige Jahre später folgte ihm meine Mutter. Das hat mich erschüttert. Ab jetzt war dort niemand mehr, der auf mich warten würde. Ich hatte keine Energie mehr, an etwas anderes zu denken. Di noch vorhandene Energie habe ich mit Arbeiten verbracht, die man so nach dem Tod der Angehörigen erledigt.

In den 90'er Jahren sind, viele mir gut Bekannte, ja sogar gute Freunde gestorben. Mein Freund Mahmut Akbulut. Der Dichter Can Yücel und dann der Schriftsteller Fakir Baykurt, der spanische Dichter Rafael Alberti... Bin ich an dem Punkt meines Leben angekommen, an dem um mich nur noch Tote sein werden? Werde ich mein Leben ab jetzt mehr mit den Toten verbringen, als mit den Lebenden?

Woher sollte ich Mut bekommen? Sollte ich mich, in eine tiefe, dunkle Mulde stürzen? Di einzige Möglichkeit, aus dieser Tiefe herauszukommen, schien mir weitere Projekte zu entwickeln.

Ich sammelte von verschiedenen Fotografen, die in der Türkei lebten und dort arbeiteten, Fotos und Dias. Nach der Auswahl durch eine

90'lı Yıllar

Bu on yıl sakın başladı. "Türkiye, Seni Seviyorum!" sergisi i henüz tamamlamış ve turneye göndermişim. Bu sergiyle, Türkiye'yi ülkemin fotoğrafçılarının gözüyle Avrupalılar'a göstermek amacını güdüyordum. Bu sergi çevresindeki gelişmeler bir başka yazı konusu olmalı...

Yaz tatilinde feribot ile İtalya'dan Kuşadası'na yolculuk yaptık. İki gece üç gün sonra feribot iskeleye bağlandı. Doğum yerim Çanakkale ilk hedefimizdi. Annem ve babam emekli olduktan sonra, yeniden oraya yerleşmişlerdi. Gelir gelmez, evin içerisindeki yaslı havadan, babamın artık yaşamadığını anladık. Babam, yolculuğumuz sırasında öldüğü için haber alamamıştık. Cenaze bekletilmez kuralına uyulduğu için hemen gömülmüş... İşte göçün bir cilvesi de bu. Babamın son yolculuğuna katılamadık. Bir kaç yıl sonra annem de babamın gittiği "memlekete" yolculuğa çıktı. O'na eşlik edebiliştim.

Yas. Ve yine yas! Artık bekleyecek kimse kalmamıştı. Geriye kalan enerjimi, yakını vefat edenler neler yaparlarsa o işlere harcadım.

Doksanlı yıllar bir kabuslar yılı oldu, benim için. Yakın tanıdıklarım, arkadaşlarım vefat ettiler. Arkadaşım Mahmut Akbulut, büyük ozan Can Yücel, değerli yazar abim Fakir Baykurt, İspanyol ozan Rafael Alberti...

Yaşamın öyle bir noktasına gelmişim ki... "Çevremde yalnızca ölenler mi olacak?" diye düşünmeye başladım.

Hangi kaynaktan cesaret alabilecektim? Deri karanlık bir kuyuya mı düşmeliydim? Bu durumdan kurtulmanın tek çaresinin yeni projeler üretmek olduğunu düşünmeye başladım.

Rheinland-Pfalz Eyaleti Yabancılar Sorumlusu Bayan Gerigk ile İstanbul'a gittik. Bir çok

Jury wurde davon eine sehr schöne Ausstellung zusammengestellt. Frau Helga Gerigk, ehemals Ausländerbeauftragte des Landes Rheinland-Pfalz unterstützte diese Ausstellung finanziell.

Manche "Türken" aber auch einige "Kurden" haben diese Ausstellung gar nicht gemocht. Die Türken waren mit Bildern, die eine Beschneidung oder das Militär zeigten nicht einverstanden; den Kurden gefiel der Name dieser Ausstellung überhaupt nicht.

Eines Tages saß ich in meinem Atelier in der Boppstr. 4, in Mainz und grübelte vor mich hin. 1991 war der 30zigste Jahrestag des bilateralen Abkommens zwischen der Türkei und Deutschland über den Erwerb der "Gastarbeiter". Obwohl der türkische, aber auch der deutsche Staat sehr "Jubiläumsfreudig" sind, las ich keine Zeile darüber, dass diese irgend etwas wegen dieses Jahres organisieren.... später gab es ein paar Veranstaltungen in Bonn und anderswo, wo nur geredet wurde, daß die "Türken einen sehr guten Beitrag für den Aufbau Deutschlands geleistet haben" usw... das aber reichte mir nicht.

Es sollte etwas Schriftliches mit Bildern etc. zusammengestellt werden.

Da ich 1961 noch ein Kind war und nicht hier sein konnte, hatte ich selbst keine Fotos von den Anfängen der Emigration machen können. So kam ich auf die Idee, die Ausstellung "KUMÜLTIG - Die verlorene Generation", erstellen.

Diese Geschichte möchte ich auch erzählen: Ich habe mehrere Versuche gestartet, diese dreißig Jahre dem Betrachter irgendwie verständlich zu machen. Mehrere Versuche waren für die Katz' Eines Tages, beim Aufräumen meines Arbeitstisches, fand ich meinen ersten Reisepaß. Das Paßbild war Anfang der 70'er Jahre aufgenommen, in meinem damaligen Wohnort Bakirköy-Istanbul. Ich schaute das Paßbild und mich selbst im Spiegel an. Ja! Schrie ich, das ist es! Die Lösung war gefunden. So begab ich mich auf

meslekdaşımdan fotografrafler ve dıalar temin ettik. Bir seçim kurulu oluşturdıktan sonra, yukarıda sözünü ettiğim "Türkiye, Seni Seviyorum!" sergisini hazırladık. Bazı "Türkler" ve bazı "Kürtler" bu sergiyi hiç sevmədiler. Türkler genellikle sünnet edilen çocuk ve askeri merasimlerden çekilen fotoğrafları sevmədiler. Kürtler ise serginin ismine kafayı takıp, tüm sergiyi red ettiler. Yurtdışı resmi kuruluşlarımızın da rahatsız oldukları fotoğraflar vardı. Halbuki Ara Güler Usta dahil, ülkemizin hemen hemen tüm tanınan fotoğrafcılarının fotoğraflarından oluşmuştu bu sergi...

Fotografa devam! Bir gün Mainz, Boppstr. 4 numaradaki atölyemde, güne nasıl başlayacağımı bilmez bir haleti-ruhiye içerisinde otuyordum. Sene 1991, F.Almanya ile Türkiye arasında yapılan bilateral anlaşmanın otuzuncu yılıydı. "İlk Konuk İşçi", 1961 yılında Almanya'ya ayak basmıştı. Gerek Türk, gerekse Alman devletinin jübileyi seven yönetimleri olduğu bilinir. Ancak bu otuzuncu yılı kutlamaya dönük hiçbir hazırlık haberleri alamıyorduk. Daha sonra 1991 yılı içerisinde birkaç panel yapılarak, "Türk işçilerinin Alman ekonomisine yaptıkları" katkılarının altını çizen, onlara övgüler düzülen konuşmaların haberlerini okuyacaktık. Başkaca bir etkinliğe rastlamadık. Halbuki diğer jübilelerde, sergiler yapılıyor, kitaplar, albümler yayınlanıyor, gazetelerde seri yazılar yazılıyor, TV'de özel programlar vs. yapılıyordu. Sonuç, otuzuncu yılın altını çizen bir döküman yoktu.

"Ben ne yapabilirim?" düşüncelerine dalmıştım. 1961 yılında henüz çocuktum. Ve o yıllarda fotoğraf da çekmiyordum. Bu nedenle göçün ilk günlerinden arşivimde nağatıflerin olması olanaksızdı. Ve günün birinde bir çözüm yolu bulmuşum. Bulduğum bu çözümle birlikte serginin adı da belirmişti: "İPTAL-Kayıp Nesil!"

Bu serginin oluşum öyküsünü anlatmalıyım: Denenmesi gereken tüm fikirlerimi harcadıktan sonra, otuz yılı anlatabilmenin şartlarını buldum. Günün birinde çalışma masamı, çalışılacak hale gelmesi için temizlerken,

die Suche nach den Türken, die seit dreißig Jahren in Deutschland lebten. Zunächst in Mainz, dann im gesamten Deutschland, und wurde fündig. Jeder Fotografierte mußte mir auch sein Paßbild ausleihen, das er vor dem Arbeitsamt in Istanbul aufnehmen ließ. Damals der einzige Ort, an dem man sich für Deutschland bewerben konnte. Dort waren deutsche Ärzte, die die Bewerber ausgemustert haben.

Ich machte die Aufnahmen vor einem schwarzen Tuch. Dem gegenüber stellte ich das Paßbild, das sie mir freundlicherweise ausgeliehen hatten. Gleichzeitig bat ich jede/n mir etwas zu erzählen, das sie in Verbindung mit ihrer Emigration nach Deutschland nicht vergessen können.

Oft wurde ich gefragt, warum ich sie "UNGÜLTIG - Die verlorene Generati genannt habe. Es ist einfach dadurch entstanden, wie ich die alten Fotos bekommen habe. Viele haben mir ihre alten Pässe ausgehändigt. Wenn sie nicht mehr gültig waren, egal ob von deutschen oder türkischen Beamten wurden die Bilder mit dem Stempel, mit der Aufschrift "UNGÜLTIG" versehen. Diese habe ich so abgelichtet und ausgestellt. Damit wurde der Respekt vor den Bildern, die einzige Erinnerung der Leute an ihre Jugend, mit einem Stempel, vielleicht aus behördlicher Sicht richtig, vernichtet. Andererseits ist dieser Stempel auch ein Beweis dafür, dass sie, ausser ihrer Arbeitskraft und die in die Türkei gesandten Moneten, nicht von Interesse waren?! Deshalb: Nach dreißig Jahren Aufenthalt, auch UNGÜLTIG! Das ist genauso wie bei den Ankündigungen der Ausstellungen, die ich gemacht habe. Viele Veranstalter kündigen eine Fotoausstellung an, und machen dies mit Fotokopien. Die Einladungen und sogar die Plakate werden einfach fotokopiert und versandt, oder verteilt. Ich stelle aber dort Fotografien aus, keine Fotokopien! Dies wird oft mit der Begründung "kein Geld" zu haben, untermauert. Das sie es nicht ernst nehmen, bedarf keines Kommentars. Im allgemeinen kam diese Ausstellung sehr gut an. Sie wurde mehrmals in Deutschland

yetmişli yılların başlarında çıkartmış olduğum pasaportumu buldum. Bu pasaporttaki vesikalık fotoğraf yetmişli yılların başlarında Bakırköy Saray Stüdyosu'nda, yirmi yaşının ilk günlerinde çekilmişti. Bir vesikalığa baktım, bir de aynada o anki görüntüme. İkisi arasında yaptığım bu karşılaştırma sonucu, yeni serginin anlatım dilini bulmuştum. "Evet! İşte çözüm!" Diye bağırđığımı anımsıyorum. Hemen harekete geçerek, otuz yıldan beri Almanya'da ikamet eden Türk(ler) aramaya koyuldum. Önce oturduğum kent Mainz'da, daha sonra tüm Almanya'da. Pek zorluk çekmedim. Fotoğrafını çektilerler, buraya gelmek için müracaat ettiği vesikalık fotoğrafını da vermek zorundaydı. Göçün ilk yıllarında tek müracaat yeri Tophane'de bulunan İş ve İşçi Bulma Kurumu'ydü. Orada bulunan Alman hekimler de, müracaat edenleri sağlık kontrolünden geçiriyorlardı.

Siyah bir bezin önünde bu insanların fotoğraflarını çektim. Kendi çekmiş olduğum fotoğrafın karşısına vesikalık fotoğraflarını yerleştirdim ve bana Almanya ile ilgili, göç ile ilgili unutamadıkları anlardan, birkaç kelime söylemelerinin rica ettim. Ve çalışma sergilenecek duruma geldi. Almanya'yı doladı.

En sık karşılaştığım soru, serginin adının neden 'İPTAL-Kayıp Nesil' olduğu idi. Aslında çok basit bu sorunun yanıtı. Vesikalık fotoğrafı olanların, orijinallerinden örnekler pek azdı. Bu nedenle fotoğrafını çektiğim insanların bir çoğu, bana eski pasaportlarını verdiler. Geçerlilik süresi biten bu pasaportların her sayfasına, gerek Alman gerekse Türk resmi makamları "İptal edildi" mühürünü basıyorlardı. Ben bu fotoğrafların reprodurunu yaparak olduğu gibi sergiledim. Resmi makamlar açısından doğru olabilecek bu işlem, benim açımdan fotoğrafa olan saygısızlığın diğer örneklerinden biridir. Bu insanların o tarihlerden ellerinde bulunan tek anıları olan bu fotoğrafların üzerine mühür vurularak, iptal edilmesi i, geriye kalmış tek anıların da iptal edildiğini düşünüyordum. Bu düşüncem hâlâ geçerlidir. Sergilerimi severek, isteyerek sergileyenler bile benzer ayıplanacak

ausgestellt. Mich freute vor allem die Ausstellung bei FNAC in Metz, Frankreich. Heute noch, nach so vielen Jahren werde ich darauf angesprochen. Warum? Weil die Darstellung sehr einfach war. Das Bild vor dreißig Jahren und danach. Der Betrachter sollte anhand von zwei Fotos, die gesamte Geschichte der jeweiligen Personen selbst herausfinden. Und dies ist auch geschehen.

Auch Mißtöne gab es gegen diese Ausstellung. Die Tafeln wurden beschmiert oder auf die Bilder "Graffiti's" gemalt. Keiner wusste wer dies getan hat. Ich habe die Bilder nicht erneuert, und sie so, wie sie demoliert waren, gelassen. Das Schlimmste geschah war in Ingelheim. Ich wurde zu den in der Kunstwelt sehr angesehenen "Internationalen Tagen" eingeladen. Von mir wurde deswegen auch ein Interview mit den Bildern dieser Ausstellung im Katalog abgedruckt. Danach kam erst ein Telefonat, dann ein Brief vom Kulturdezernenten dieser Stadt, mit der Mitteilung, daß die Ausstellung "nun doch nicht stattfinden kann" und die "nicht einfache Entscheidungsfindung waren letztendlich größte Sicherheitsbedenken durch Kurden" Wobei in meine Richtung bisher von Kurden keine negativen Beanstandungen gekommen waren. Die "Macher", die meine Ausstellungen ausgestellt haben, wollten "eine kulturelle Brücke von eindringlicher Menschlichkeit" aufschlagen.

Das Ingelheimer Wochenblatt schrieb am 11. Juni 1992 folgenden Text: "Doch nein, ich vergaß ganz die Ausstellung eines türkischen Fotografen, die im neuen Palast stattfinden sollte. Hier übertrafen sich Oberwesir und Wesir. Der eine sagte dem Künstler zu, der andere ab. Was tun? Der Oberwesir hatte das letzte Wort, also sagte man dann schweren Herzens doch zu. Und siehe da: nun hatte plötzlich der Magier der schönen Bilder keine Lust mehr! Wen wundert's? Auch ein Bakschisch konnte ihn nicht umstimmen. Oh, ihr Weisen und Ältesten der Stadt, das war nicht klug von Euch allen, Ihr habt nicht der Sache gedient, sondern Euren Ängsten und den bösen Dschinns. Aber vielleicht wird es für die

davranışlarda bulunmaktan geri durmadılar. Örneğin: Serginin duyurusunu yapmak için bastırdıkları davetiyeleri, fotoğrafı dahil, fotokopi makinası ile çoğalttılar. Ve üzerine "Sizi fotoğraf sergisine davet ediyoruz!" diye yazdılar. Hatta bazıları fotokopi makinelerinde A2 büyüklüğünde afişler bile üretmek cüretini gösterdiler. Fotoğrafın fotoğraf ve fotokopinin de fotokopi olduğunu anlatabilmek çok güç bir zenaat... Gerekçeleri de hazır: Paramız yok! Bu tipler, olayı ciddiye almadıklarını anlamaktan hep kaçınırlar.

Bu sergi ve albümü hâlâ pek beğenilmekte... Anlatımın bu denli basit olması, iki fotoğrafı karşı karşıya koyarak otuz yılı bu kadar yalın gösterebilmek, pek hoş a gidiyor. Benim de! Almanya'da iyi bir turne yapan bu serginin, en çok FNAC tarafından Fransa'nın Metz kentinde sergilenmesine çok sevindim. Bugün bile bu sergiyi anımsayanlara rastlıyorum. Beni övüyorlar. Her insan gibi, ben de sevinyorum. İki fotoğraf arasında kalan öyküyü seyircinin kendisi in okuyabilmesi, gerçekten hoş bir olay.

Bu sergiye karşı sesler de az değildi. Sergi lehvaları kirlenildi. Üzerlerine yazılar yazıldı. Fotoğraflar tahrip edildi. Fotoğrafların üzerine grafitiler bile çizildi. Bunu yapanları kimse bilmiyor. Fotoğrafları tahrip edildikleri gibi bıraktım. Yenilemedim. Serginin başına gelebilecek en kötü olay, Ingelheim denilen minik ama sanatsal faaliyetleri açısından önemli bir kasabada geldi. Bu kasabada her yıl yinelenen "Uluslararası Sanat Festivali'nde" sergilenmesi için anlaşmıştım. Benimle yapılan bir söyleşi ve birkaç fotoğraf, sergi kataloğuna da basılmıştı. Bir gün önce bir telefon, sonra da bir mektupla, bu kasabanın Kültür Müdürü, sergiyi açamayacaklarını bildiriyordu. Mektupta nedenini şöyle açıklıyordu: "...çok zor olan bu kararı almamızda, Kürt vatandaşların, bu sergi sırasında can güvenliğinden çekinmeleridir" Halbuki şimdiye dek gerçekleştirdiğim sergilere, kendini Kürt hissedenler tarafından, bir satışma olmamıştı. Aslında, bu serginin sorumluları "insanlar arasında anlayışı teşvik eden kültürel bir köprü kuracaklarını" ilan etmişlerdi.

Zukunft helfen, nicht daß es, wie bei meinen westlichen Kollegen, den Brüdern Grimm, heißen muß: Und so schliefen sie alle, und wenn sie nicht gestorben sind, dann schlafen sie noch heute."

Wahrscheinlich wurden die besten Sprüche in der Münchener Ausstellung losgelassen, da dort ein Heft im Ausstellungsraum ausgelegt wurde, in das die Besucher/innen ihre Eindrücke aufschreiben sollten. Eine Auswahl davon:

- Mein Sohn Can: "Papa du kannst gut fotografieren."
- Ein Text russisch verfaßt, ich kann nur meinen Namen Mexmet, lesen.
"Einfache, aber wirkungsvolle Idee!" Ohne Unterschrift.
- Wieder ohne Unterschrift: "Das kotzt mich an!"
Unmittelbar unten auf Türkisch: "Hier ist nicht der Ort, an dem das Problem behandelt wird. (Welches Problem?)
"Wahrscheinlich eine Bekannte von mir: "Mein Bruder Mehmet, in was für einer Situation sind wir? Fotografiere auch dies!"
Ein weiterer Satz: "Es lebe der kurdische nationale Kampf!" Unterschrift: Ein Kurde.
- Gleich Antwort dazu: "Du hast recht mei Bruder, ich bin auch einer von Euch.
Schwule Kurden" Natürlich ohne Unterschrift.
Ein Text in arabischer oder persischer Schrift. Ich kann es leider nicht unterscheiden.
Ein anderer bedankt sich, weil ich angeblich das Problem gut dargestellt haben soll.
Ein anderer Text in chinesischer Schrift.
Und viele andere Texte sowohl in Deutsch als auch in Türkisch, deren Unterschriften unlesbar sind.

So war die fotografische Geschichte der Menschen, die ich als "die verlorene Generation" bezeichnet habe, (obwohl die zweite Generation nicht meiner Meinung war). Lebten diese Menschen, obwohl sie dreißig Jahre hier lebten, schwebten sie zwischen

Bu kasaba için yayınlanan yerel gazetelerden birinde şu yazıya rastladım:

"O, hayır! Türk fotoğrafçısının, sarayda gerçekleşecek sergisini neredeyse unuttuyordum. Bu konuda baş vezir ve vezir bir karar aldılar. Birisi sanatçıya evet sözü verirken, diğeri hayır, diyor. Ne yapmalı? Baş vezir son sözünü söylüyor: Tüm zorluklara karşı sergi yapılacak. Ve hemen arkasından da birdenbire güzel sanatlar için pek keyifli olmadıklarını açıkladılar. Kimse şaşırmasın! Bahşış verilse bile kararından dönmeyecek. O ve bu kasabanın değerli bilgileri, değerli ihtiyarları bu kararınız pek akıllıca bir karar değildi. Bu kararın yapmak istediklerinize pek faydası olmadı. Cinlere karşı korkularınızı pekiştirdi. Ancak belki ilerisi için, benim batılı arkadaşlarım, Grimm Biraderler'in masalını dinlerseniz, gelecek için faydalı olabilir: Ve hepsi uyuyordu. Ve şimdiye dek ölmemişlerse, hâlâ uyuyorlardır"

Bu sergi için belki en iyi sözler Münih sergisinde söylenmiştir. Sergi salonuna konulan bir deftere, sergi ziyaretçilerinin, sergi hakkında fikirleri sorulmuştu. İşte bu yazılanlardan bir seçki:

- Oğlum Can: "Baba. Sen fotoğraf çekmesi becerebiliyorsun! "
Kiril alfabetiyle yazılmış bir cümle, okuyamıyorum. İsim: Mexmet.
İmzasız: "Basit ama etkili bir fikir! "
Bir imzasız daha: "Kusmak istiyorum! "
Hemen altında Türkçe: "Burası bu sorunun çözüleceği ortam değil! "
Belki bir tanıdığım: "Kardeşim, ne durumlara düştük? Bunun da fotoğrafını çek!"
Bir başka cümle: "Yaşasın Ulusal Kürt Mücadelesi. " İmza: Bir Kürt.
Bu cümleye bir yanıt: "Sen haklısın kardeşim, ben de sizdenim. Homoseksüel bir Kürt." (Tabi ki imzasız)
Arapça ya da Farsça bir yazı, okuyamıyorum.
- Çince diyebileceğim bir başka yazı.
- Bir başkası sorun iyi anlatıldığı için teşekkür ediyor. Daha bir dizi yazı, ne yazık ki okunamıyor.

einem Nichtmehr- und einem Noch-nicht-zu-Hause-Sein, denen ihr Dasein als Provisorium erscheint? Ich habe sie einsam erlebt, resigniert sprachen sie von ihrem Leben, das an ihnen vorbeigezogen ist.

Ein anderes wichtiges Ereignis der 90'er Jahre war, der Ankauf eines meiner Fotos vom Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland in Bonn.

Lange Jahre war ich wieder auf der Suche nach Themen, die ich fotografieren wollte. In dieser Zeit habe ich da und dort fotografiert. Eines Tages fand mein Freund für mich einen Auftrag in Fernost. Im Auftrag einer Firma, die die Reisen in dortige Länder organisierte. Sie brauchten für ihren neuen Katalog Fotos. Wir reisten hin. Innerhalb von sechs Wochen sind wir fast achtzigtausend Kilometer geflogen und haben fast zweihundert Filme geschossen. (zu wenig?) Müde vom Arbeiten und den Eindrücken wieder zurückgefliegen.

Auch einen Fotoausflug zu den "Kopfjägern" habe ich unternommen müssen (weil die Firma auch zu diesen Leuten Ausflüge organisierte). Nach einer Tagesreise auf die Insel Sarawak, mit Bussen und Kanus, erreichten wir gegen Abend das "Longhouse" eines Stammes, der auf uns wartete. Wir wurden standesgemäß empfangen. Drei Tage blieben wir bei ihnen, neben vielen Attraktionen, die von den Kopfjägern angeboten wurden, habe ich viel fotografiert. Sogar der Chef dieses Hauses hat seine traditionelle Kleidung angezogen. Erstaunt habe ich feststellen müssen, daß sie nicht mehr im traditionellen Sinne Kopfjäger waren. Fast alle trugen gefälschte oder echte Rolex Uhren (Meine Kenntnisse reichen nicht um Rolex Uhren beurteilen zu können) und der Chef des Flusses, und andere Honorationen sprachen sogar fließend Englisch. Im Jahre 1995 habe ich mein Thema gefunden. Nach der Folge, was ich bisher photographiert habe, stellte ich fest, daß viele Ausländer in wichtigen Positionen der Gesellschaft ihren Job ausüben. Wie beide anderen Ausstellungen, konnte ich wieder nur die türkischen Emigranten photographieren. Da der Zugang

İşte benim "Kayıp Nesil" diye tanımladığım insanlardan oluşan serginin öyküsü böyle. İkinci nesil benim bu fikrimi paylaşmadı. Bu insanların otuz yıldan beri burada yaşıyor olmalarını, "kapı ile çengeli arasında bir yaşam" gibi algıladım. Bir yanda "artık vatanım yok", öte yanda "henüz oluşmayan vatan" sınırları içerisindeki yaşantıyı gözlemladım. Geçici, iğreti bir yaşam. Yalnızlıklarını tespit ettim. Gelip geçen yaşamlarından feragat etmiş gibiydiler.

Doksanlı yılların önemli diğer bir olayı da, fotoğraflarımın yeni kurulan F. Almanya Tarih Müzesi için satın alınmasıydı.

Yeniden hangi fotoğraf? Neyin fotoğrafı? Araştırmalarına girdim. Hangi konuları fotoğraflamalıydım? Bu arada şu ya da bu fotoğraf çekiliyor. Ancak benim sevdiğim tarzda "yeni bir projeye gereksinimim var!" diye derin düşünceler içerisinde kıvrınmalar... Ben böyle kukumav kuşları gibi düşüncelere dalmışken, bir arkadaşım bana Uzak Doğu'da bir iş buldu. Bu ülkelere gezi tertipleyen bir firma için dialar çekilecekti. Hemen yola çıktık. Altı hafta boyunca, seksenbin kilometre kadar uçaklarla yol katettik. İkiyüz kaset film ışıklandırdım. (Az mı?) Hem gördüklerimden, hem çalışmaktan yorgun geri döndüm. Bu gezide önemli bir sipariş de, "Kafatası Avcılarının" günlük yaşamını fotoğraflamaktı. Firma, bu kabilelere gezi tertiplemeye girişmişti.

Sarawak adasına uçtuk. Önce bir otobüsle, sonra motorlu bir sandal ve kanularla bir günlük bir seyahatten sonra, bu kabilelerin bulunduğu, vahşi ormanların içindeki evlerine ulaştık. "Loungehouse" (Uzun Evler) denilen, tek bir çatıdan oluşan, gerçekten uzun bir evde, kabile reisi ve ahalisi tarafından, resmi devlet görevlileri gibi karşılandık. Üç gün üç gece kaldık. Ne gördüysem fotoğrafladım. Hatta reis benim için "bayramlık" elbiselerini bile giymişti. Vahşi, kafatası avcılığıyla karşılaşacağımızı umarken, kollarında Rolex marka saatleri olan insanlarla karşılaştık. Nehir Şefi denilen yerli arkadaş çok iyi İngilizce konuşuyordu. "Bu ormanlarda İngilizce nerede

zu den anderen Migranten für mich nicht so leicht war, mußte ich mich mit einer Gruppe der Emigranten begnügen.

Nach über dreißig Jahren Aufenthalt in Deutschland gab es Menschen, die das Leben hier nicht nur als einfache -ungelehrte- Arbeitskräfte gestalten, sondern auch in höheren leitenden Positionen arbeiten. Darunter wurde durch viele Künstler auch das kulturelle Leben sehr hoch entwickelt. In fast einem Jahr bin ich durch Deutschland gereist, habe Termine gemacht, fotografiert, manchmal nicht, weil mit der Person, die ich fotografieren wollte, das Gespräch für unsere Seelen besser war als das Foto.

Es gibt mit Sicherheit mehrere Hundert oder Tausend Menschen, die diese Kriterien erfüllten. Ich habe keinen Sponsor gesucht. Weil in solche Themen niemand Geld steckt. Deshalb mußte ich mir wieder Grenzen setzen, da ich es finanziell mir nicht leisten konnte. Ich habe ihnen, den Fotografierten, nur eine Frage gestellt, die sie spontan beantworten sollten: "Was bedeutet Deutschland für Sie?" Am Ende der Ausstellung, habe ich das Gefühl, ehrliche Antworten bekommen zu haben.

Während des Fotografierens habe ich gemerkt, daß es wichtig ist, daß ein Mensch sich als Mensch wichtig nimmt, ohne sich ständig mit anderen zu vergleichen. Ich habe nochmals festgestellt, daß ich für meine Zukunft selbst verantwortlich bin. Genauso, wie die von mir fotografierten Menschen dies tun.

Diese Ausstellung wurde erstmals im Rathaus Mainz, durch den Ministerpräsidenten des Landes Rheinland-Pfalz, meinen Freund Kurt Beck, eröffnet. Danach ging sie auf Reisen in Deutschland. Einer der wichtigsten Orte war natürlich das Haus der Geschichte in Bonn. Deswegen, weil ich meine Arbeiten, als ein Teil der Sozialgeschichte Deutschlands betrachte.

Allerdings haben viele Menschen mit dem Titel dieser Ausstellung ein wenig Probleme. Ich habe sie "Regenhitze" benannt. Wie hier steht

öğrenilir?" Diye sormak ayıbıma gitti. 1995 yılında kendim için yapacağım çekimi konusunu yakalamıştım. Türkler hakkında yaptığım sergilerin devamı olsun, diye düşünüyordum. Otuzbeşinci yaşına giren resmi göçün, bireylerinden önemli bir bölümü, artık "vasıfsız işçi" olarak çalışmıyorlardı. Toplumda önemli denilebilecek düzeyde görevlerde bulunuyorlardı. Bundan önceki sergilerde olduğu gibi, Türk göçmenlerini fotoğraflayacaktım. Diğer göçmenlerle ilişki kurabilmek güç olduğu için, dilini bildiğim grupla, Türklerle sınırlama karar aldım. Kendi başına iş kurarak, patron olup, yanında işçi çalıştıranların yanısıra, kültürel-sanatsal yaşamı içerisinde de bir çok "başarılı Türk" vardı. Bu çalışma bir yıl kadar sürdü. Randevular yaparak fotoğraflar çektim. Bazen de çekmedim. Çünkü, fotoğrafını çekmek için bulunduğu bireyle muhabbet etmek, fotoğraf çekmekten daha çok önem kazandı. Yüzlerce, hatta binlerce insanın bu durumda olması belli bir güven de vermişti, bana. Bu sergi için sponsor da aramadım. Bu gibi sergilere destek bulmak zaten olanaksız. fotoğraflarını çektiğim bu insanlara da tek bir soru sordum: "Almanya sizin için ne anlama geliyor?" Dürüst yanıtlar aldığımı inanıyorum.

Bu çalışmada dikkatimi çeken başka bir unsur da, kişilerin kendilerini, başkalarıyla kıyaslamadan, önemsemesidir. Bir kez daha, geleceğimden yalnızca kendimin sorumlu olduğumun bilincine vardım. Aynı fotoğraflarını çektiğim insanların yaptıkları gibi.

Bu sergi ilk kez Mainz Belediyesi sergi salonlarında, Eyalet Başbakanı Kurt Beck tarafından açıldı. Daha sonra Almanya turnesi başladı. Yine önemli sergi yerlerinden birisi de F.Almanya Tarih Müzesi'ydi. Çalışmalarımın, bu ülkenin tarihinden bir parça olduğunu anlayabilen tek kurum burasıdır. Daha doğrusu, bu müzenin o tarihlerdeki Fotoğraf Bölümü Sorumlusudur.

Bu serginin adı, insanlara bir çok sorun yarattı. Yağmur sıcağı. Almanca'da böyle bir kelime yok. Bu nedenle bazı yerlerde serginin adı, razı

es zusammengeschrieben. Es ist kein deutsches Wort. Das weiß ich! (Manche Personen in Deutschland benutzen ein englisches Wort und dies bezeichnen sie als "neu Deutsch.") Regenhitze ist aber kein englisches Wort!

Ich muß leider immer wieder feststellen, daß viele Menschen sich keine Mühe machen, darüber nachzudenken.

Fazit: Die Bedeutung dieses Wortes habe ich immer gerne erklärt.
Dieser Name ist wie folgt entstanden. Als wir nach Fernost reisten, flogen wir etwa fünfzehntausend Kilometer, bis wir auf der Insel Lombok in Indonesien gelandet sind. Alles war vorbereitet. Der Wagen, der Fahrer, der Dolmetscher.

Als wir am nächsten Morgen mit der Arbeit beginnen wollten, begann es zu regnen. Wir tranken unzählige Kaffees, und wünschten uns, dass der Regen bald aufhört. Tat er aber nicht. So blieben wir zwei Tage und Nächte im Hotel und tranken uns voll. Es war eine große Hitze und es hat geregnet, sodass wir uns nicht bewegen konnten. So erlebe ich das Leben in Deutschland. Man kann hier alles machen. Es gibt Demokratie, demzufolge Meinungsfreiheit, aber irgendwie ist es heiß und regnerisch, sodass es fast unmöglich ist sich zu bewegen. So wurde da und dort der Name der Ausstellung geändert, wie "Heimat Deutschland"

Als diese Ausstellung in München war (Juli-August 1997), hat der dortige Ausstellungsmacher wieder ein Heft ausgelegt, damit die Besucher/innen ihre Eindrücke niederschreiben konnten. Hier eine Auswahl:

- Es war sehr schön!
- Eine interessante Ausstellung. Wir sind einigen aufregenden Menschen von Angesicht zu Angesicht begegnet. Sogar als hätten wir ihre Stimmen gehört. (Ayla Bölük und Birgül Turan)
- Als Deutsche habe ich nicht viel Kontakt zu Türken, obwohl ich mich als Ausländerfreundlich sehe. Ich freue mich

olmamama karşın değiştirildi. (Halbuki Almanya'da bazıları, İngilizce kelimeler kullanıyorlar ve buna da 'yeni Almanca' diyorlar.) Ben Almanca bir kelime buluyorum ve zorluklar başlıyor. İçinde bulunduğumuz toplumda, insanı düşünmeye iten girişimler taraftar bulmakta zorluk çekiyor.

Sonuç: Bu kelime ile neyi anlatmak istediğimi bıkmadan açıkladım. Bu isim nasıl oluştu? Uzak Doğu gezisine çıktığımızda, onbeşbin kilometre kadar uçtuktan sonra, Endonezya'nın Lombok adasına gelmiştik. Çalışmamız için herşey hazırlanmıştı. Otomobil, şoför ve tercüman. Bir sonraki sabah için hepsiyle randevulaştık. Sabah uyandığımızda, yoğun bir yağmur başladı. Otelimizin restaurantında içtiğimiz kahvelerin sayısını unutmamıza karşın, yağmur dinmek bilmiyordu. İki gün iki gece otele 'esir' gibi kalmıştık. Sıcaklık ortalama otuzbeş dereceydi ve sağnak yağmur durmak bilmiyordu. Bu durumu Almanya'daki yaşamla karşılaştırdım. Bayağı uyuyordu. Her şey hazır ama dış etkiler, gelişimi engelliyor. Demokrasi var. Fikir özgürlüğü var. Anlatırsun, söz hakkını kullanmak istiyorsun ama dinleyen yok. İnsanı pısırik duruma düşüren 'yağmur sıcaklığı' gibi... Ve serginin yeni ismi: "Vatan Almanya"

Bu sergi de Münih'teki Goethe 53 Galerisi'nde sergilendi. Temmuz, Ağustos 1977 aylarında. Sorumlular, diğer sergide olduğu gibi bu sergiye de bir defter koyarak, izleyicilerin fikirlerine başvurmuşlar. Bir seçki:

Güzeldi.

İlgi çekici bir sergi. Heyecanlanan bazı insanlarla karşılaştık. Hatta seslerini bile duyduk. (Ayla Bölük ve Birgül Turan)
Bir Alman olarak Türkler'le pek ilişkim yok. Ki kendimi yabancı dostu olarak addediyorum. (Fotoğrafçı olarak) Anlatım düzeyi yüksek olan bu fotoğrafları sevdim. Ve Türk komşularımın neler düşündüklerini öğrenmiş oldum. Çok güzel bir sergi! (Heidi Gärtner)
Sanat beni okşadığında, içimde birşeyleri uyandığını hissediyorum. Çok güzel! (Di Keil)

über die ausdrucksstärksten Fotos (als Fotografien) und daß ich mal Einblick habe, was meine türkischen Mitbewohner so denken. Eine sehr schöne Ausstellung. (Heidi Gärtner)

Immer wenn mich die Kunst berührt, weiß ich daß sie bei mir etwas bewegt. Das ist schön! (Diana Keil)

- Sentimentaler Unsinn! (Unlesbare Unterschrift)

Alle meine Ausstellungen wurden von mir selbst finanziert. Danach hat sich durch die Ausstellungshonorare das ausgegebene Geld wieder, natürlich nach Jahren, eingespielt. Ich kann heute noch keine "Gönner" für meine Ausstellungen finden. Am Anfang überzeugen meine Vorhaben irgendwie niemanden.

So liegen zum Beispiel mehrere Fotoprojekte in meinen Schubladen und warten auf ihre Verwirklichung. Das erinnert mich an die Anfänge meiner fotografischen Unternehmungen. Erst war jeder skeptisch, als die Sachen sich durchgesetzt hatten, waren sie alle dafür. Das kommt mir irgendwie bekannt vor.

Jetzt in diesen trüben Novembertagen, die i mir keine Lust erwecken etwas zu unternehmen, denke ich irgendwie nach vorne zu schauen. Was müsste fotografiert werden? Erst muß ich meine Antwort dazu finden. Wie gesagt: Ich habe schon viele Themen, die ich unbedingt photographieren möchte. Vielleicht muss ich als erstes anfangen ein Tagebuch zu führen. Nicht irgendeines, sondern ein Fotografisches. Ich muss feststellen, dass ich i den von mir porträtierten Personen niemals ihrem Gesicht die Seele weg fotografiert habe.

Wo jetzt im gesamten Deutschland über die sogenannte doppelte Staatsbürgerschaft diskutiert wird, fange ich an, die Fragen zu hassen, die nach Beziehungen zwischen Ausländern und Deutschen gestellt werden.

Bitte reden wir über andere Dinge des Lebens!

Januar-November-Dezember 1999

- Melankolisch bir aptallık! (İmza okunmuyor)

Tüm sergilerimi, kişisel ve parasal çabalarımla gerçekleştirdim. Bu harcamalar, sergi kiralalarıyla peyderpey kısmen geriye döndü. Türkler'e dönük bu çalışmalara, parasal destek bulabilmek nedense güç. Proje başlangıcında taraftar bulmakta zorluk(lar) çekiyorum. Çekmecemde gerçekleşmeyi bekleyen birçok proje var. Aynen, fotoğrafa ilk başladığım yıllarda olduğu gibi, gerçekleştikten sonra herkes sevmeye başlıyor. Bu durum, proje üreten başkalarına da yabancı gelmeyebilir.

Dışarıdaki ışık fotoğrafa davet etmese de, ileriye bakmanın tek çıkar yol olduğunu düşünüyorum. "Hangi fotoğraf?" sorusu hâlâ yanıt bekliyor. Çekmecedeki hangi projeye öncelik tanımalıyım? Her şeyden önce, portresini çektiğim bireylerin, yüzlerine yansıyan iç dünyalarını da fotoğrafa yansıtabilmeliyim. Belki her şeyden önce bir günce tutma alışkanlığı; "fotoğraf notları" tutma alışkanlığı edinmeliyim.

Şu günlerde Almanya'da çifte vatandaşlık tartışmaları doruk noktaya gelmişken, yabancılar ve yerliler arasındaki ilişkilere yanıt arayan sorulardan nefret etmeye başladım.

Gelin yaşamın başka konularıyla sürdürelim, sohbeti!

Ocak-Kasım-Aralık 1999

Dreißig Jahre türkische Gastarbeiter in Deutschland.

“Ungültig” - Die verlorene Generation

Mit diesem Buch beabsichtige ich, die erste Generation der in Deutschland lebenden Ausländer (nach 30 Jahren) darzustellen. Dazu habe ich sie vor einer Leinwand photographiert. Ihr Paßbild, welches sie damals für ihre Bewerbung machen ließen, stelle ich gegenüber. Gleichzeitig bat ich sie, mir etwas zu erzählen, das sie in Verbindung mit ihrer Emigration nach Deutschland nicht vergessen können.

Federal Almanyada Misafir Türk İşçilerini otuz yılı.

“İptal” - Kayıp Nesil

Bu kitapla F. Almanyada çalışan birinci nesil Türkler'in (otuz yıl sonra) durumunu göstermek istedim. Bu nedenle onları siyah bir bezin önünde fotografladım. F. Almanyaya gelmek için müracaat ettiklerinde kullandıkları vesikalık fotograflarını, kendi çektiğim fotografların karşısına yerleştirdim. Aynı zamanda, F. Almanyaya göçleriyle ilgili, unutamadıkları bir anılarını da anlatmalarını rica ettim.

"...also die Reise nach Deutschland.

Ich kannte lange Zeit nichts als arbeiten. Ich habe verstanden, dass ich in diesem Land nur arbeiten muss, damit ich mich überhaupt behaupten kann. Seitdem arbeite ich ununterbrochen.

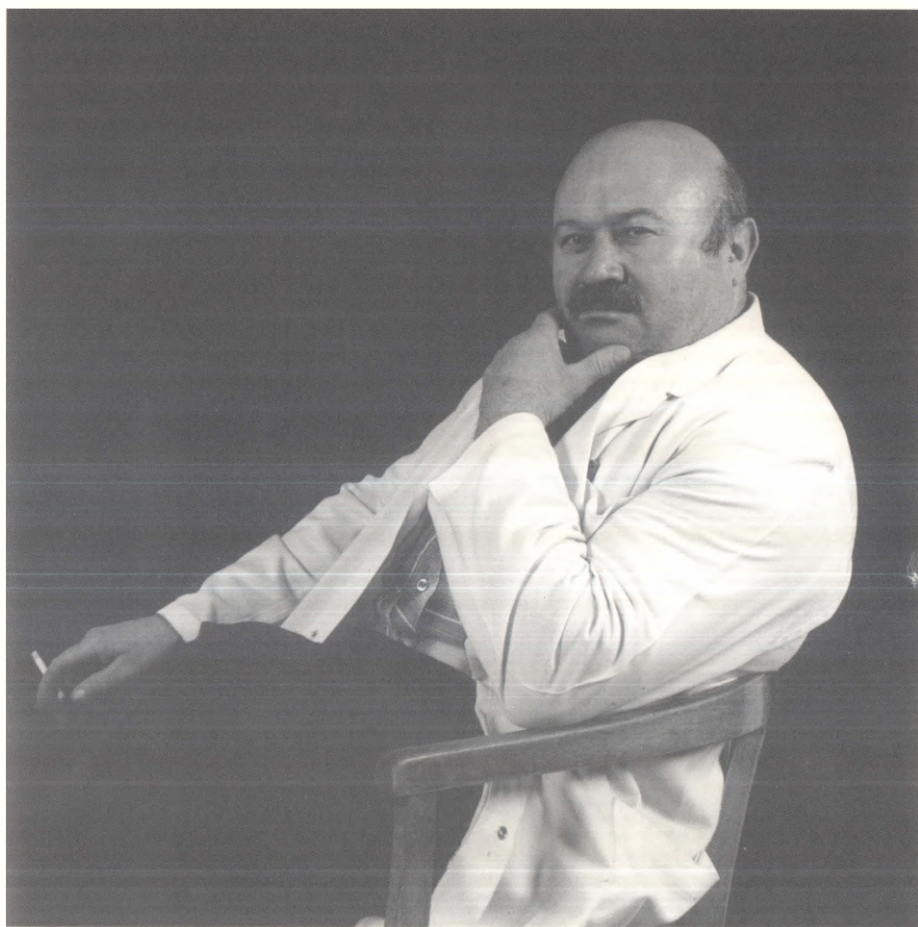
Es gibt in diesem Land viele schöne Dinge. Es gibt auch schlechte. Aber die guten sind mehr als die schlechten. Man muss immer von beiden sprechen. Ich bin mit Deutschland zufrieden. Es gibt überall gute und schlechte Menschen. Ob sie deutscher oder anderer Nationalität sind, ist mir egal!"

ve ver elini Almanya!"

"Ömrüm çalışmakla geçti. Bu ülkede insanı kendisi i kabul ettirebilmesi için çalışması gerektiği hemen anladım. Ve o tarihten beri çalışıyorum.

Bu ülkede bir çok güzel şey var. Kötü şeyler de var. Ancak iyi şeyler, kötülere göre daha çok. İki durumu birlikte değerlendirmek gerekli.

Almanya'daki yaşamımdan memnunum. Her yerde iyi insan da var, kötü insan da. Alman ya da başka bir ulustan olması beni ilgilendirmez."

"Mein Leben ist voll mit Erinnerungen. Was soll ich erzählen. Ich habe so viele Dinge erlebt. Schöne wie schlechte Tage. Das Beste, was ich gemacht habe, ist: Ich habe versucht, mein Leben so zu leben, wie es ist. Ich bin mit 24 Jahren hierher gekommen. Jetzt bin ich 59 Jahre alt. Mein Leben ist hier vergangen."

"Hayatım burada geçti." Bir çok anım var. Hangisini anlatsam ki? İyi ya da kötü, çok şey yaşadım.

Hayatımda yaptığım en iyi şey, yaşamımı olduğu gibi yaşamam oldu. Buraya geldiğimde 24 yaşındaydım. Şimdi 59 yaşındayım."

"Seitdem ich hier bin, habe ich meine Kinder groß gezogen. Ich bin nie ausgegangen. Kinder erziehen, Haushaltsarbeit... so ist es gewesen."

"Hiç dışarı çıkmadım."

"Buraya geldiğimden beri çocuk yetiştiriyorum. Hiç dışarı çıkmadım."

Çocuk yetiştirmek, yemek pişirmek, ev temizlemek... İşte böyle."

"Als wir das erste Mal nach Deutschland kamen, hat man uns mit einem Schiff irgendwohin gefahren. Ich weiß nicht mehr, wohin wir gebracht worden sind. Es war aber sehr schön!"

"Herhangi bir yere."

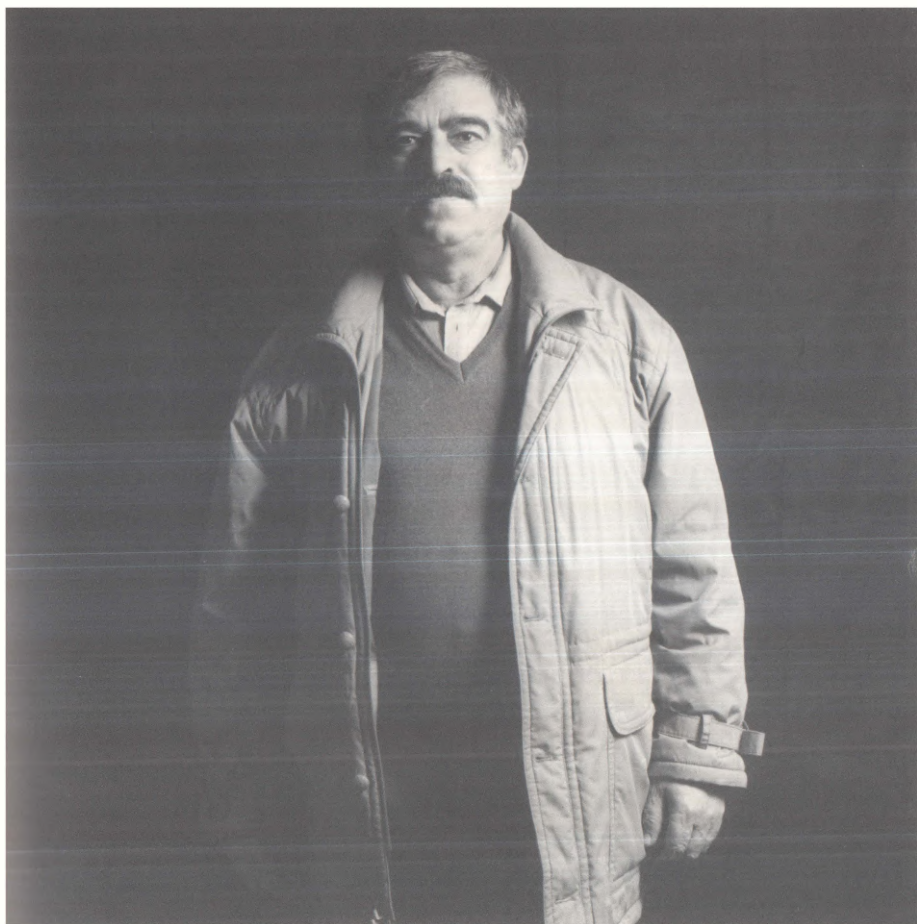
"Almanya'ya ilk geldiğinde, bizi bir gemiyle herhangi bir yere götürdüler. Nereye götürüldüğü müzti hâlâ bilmiyorum. Ama güzel bir seyahatti."

"Ich kam zunächst nach Frankfurt. Bei der Arbeit fragte der Chef, ob jemand fahren kann. Ich konnte ein wenig. Weil ich in der Türkei ein wenig Traktor gefahren habe. Dann durfte ich einen Stapler fahren. Ich habe den Stapler einmal angeschaut und sofort gelernt, wie man ihn führt."

*"Kaldıraç kullanmama hemen izin verdiler."
"Önce Frankfurt'a getirildik. Çalıştığım yerdeki şef: 'Kaldıraç kullanmasını bilen var mı?' diye sordu. Türkiye'de biraz traktör kullanmışım. Kaldıraça bir baktım ve hemen kullanmasını öğrendim."*

"Ich lebe seit 28 Jahren in Deutschland. Ich arbeite seitdem in der gleichen Firma. Ich habe von Deutschen nichts Schlechtes erfahren. Wir haben uns gut vertragen, gelebt, sind spazieren gegangen..."

"Birbirimizle iyi anlaştık."

"28 yıldır Almanya'da yaşıyorum. Hâlâ aynı firmada çalışıyorum. Almanlar'dan bir kötülük görmedim. Birbirimizle iyi anlaştık. Birbirimizi ziyaret ettik, yürüyüşe çıktık..."

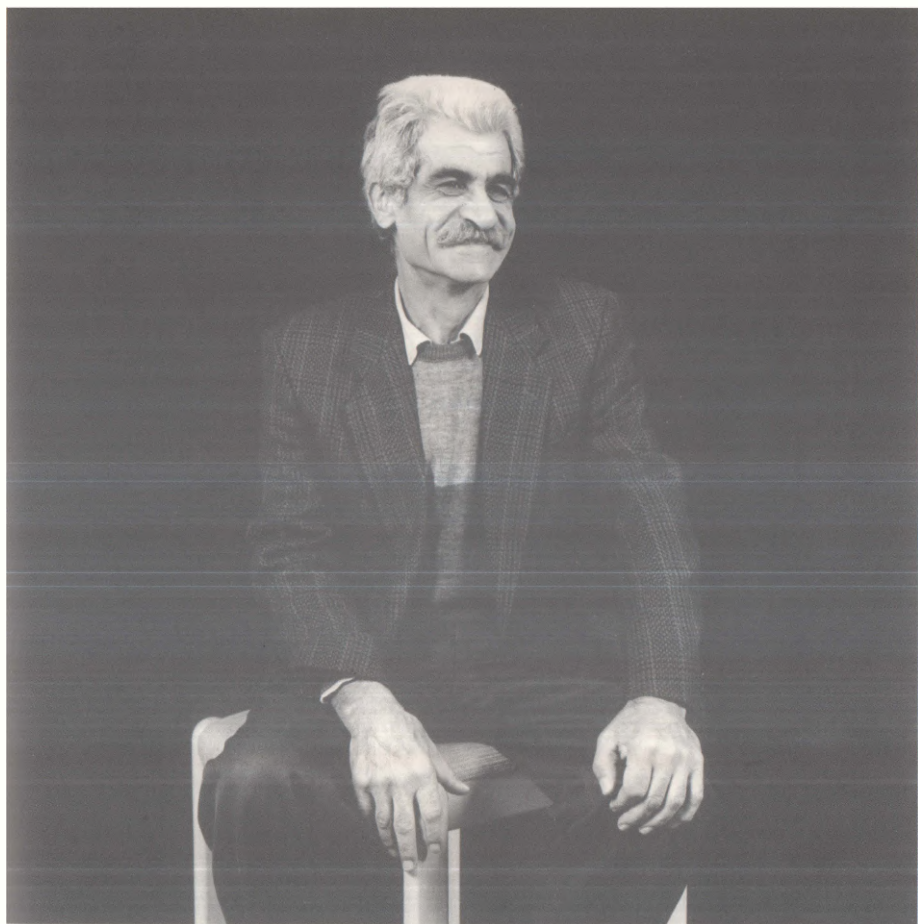

"Ich bin hier gekommen, ein wenig Geld zu sparen und wieder in die Türkei zurückzukehren. Dann habe ich festgestellt, daß die reichen Leute der Türkei, ihre Kinder fürs Studium hierher schicken. So habe ich auch meine Kinder hierher gebracht... Jetzt bin ich alt geworden. Niemand will mit uns zu tun haben. Ich bin wie eine ausgedrückte Zitrone. Gibt kein Saft mehr..."

"Sıkılmış bir limon gibiyim."

"Buraya geliş nedenim, biraz para biriktirip Türkiye'ye geri dönmekti. Bir de ne göreyim: Türkiye'nin zenginleri çocuklarını okutmak üzere buraya yolluyorlardı. Ben de çocuklarımı buraya getirdim. Artık yaşlandım. Kimse bizimle ilgilenmiyor. Sıkılmış bir limon gibiyim!"

"Ich kann weder lesen noch schreiben. Ich weiß nicht genau, wann ich nach Deutschland gekommen bin. Gott weiß, ich kann über die Deutschen nichts Schlechtes sagen. Alle haben mir geholfen. Ich kann es nicht leugnen. Gott weiß es auch. Er ist mein Zeuge. Ich arbeitete einmal in Frankfurt. Am Arbeitsplatz schimpfte eine deutsche Frau immer mit mir. Einmal hat es der große Chef mitgehört. Er kam und sagte der Frau: 'Wenn sie diese Frau nochmal so behandeln, werden sie rausfliegen.' Danach sagte diese Frau zu mir keine Schimpfwörter mehr. Ich habe von den Deutschen nichts Schlechtes erfahren. Allah weiß es auch."

"Herkes bana yardımcı oldu."

"Ne okumam ne de yazmam var. Almanya'ya ne zaman geldiğimi bilmiyorum. Allah var, Almanlar hakkında kötü bir laf edemem. Herkes bana yardımcı oldu. Yalan söyleyemem. Allah şahidimdir. Bir zamanlar Frankfurt'ta çalışıyordum. Orada bir Alman kadın bana kötü muamele ediyordu. Bir defasında büyük şef buna şahit olmuştu. Hemen yanıma geldi ve kadına: 'Bu kadına bir kere daha böyle davranırsan, seni işten atarım.' dedi. Bundan sonra kadın bana hiç kötü söz söylemedi. Almanlar'dan hiç kötülük görmedim. Allah da bunu biliyor."

"Ich kam 25.10.1965 nach Deutschland. Am Frankfurter Hauptbahnhof wurden wir von einem Dolmetscher empfangen. Er hat uns mit einem Kleinbus abgeholt. Es war sehr kalt. Ich war nicht gewöhnt, warme Kleidung anzuziehen, weil es bei uns ständig warm ist. Es hatte geschneit. Die Temperatur war unter null Grad. Mir war so kalt. Und das Wetter war so bedrückend. Ich habe im Bus geweint. Ich wollte so schnell wie möglich zurück in die Türkei. Als wir zum Heim gebracht wurden, hat der Dolmetscher mich überredet... ich kann es heute noch nicht vergessen."

"Çok üşümüştüm."

"25.10.1965 tarihinde Almanya'ya geldim. Frankfurt Merkez Garı'nda bizi bir tercüman karşıladı ve bir minibüs ile yurtlara götürdü. Hava çok soğuktu. Memleket hep sıcak olduğu için kışlık elbisem yoktu. Isı sıfırın altındaydı. Çok üşümüştüm. Hava çok karanlıktı. Minübüste ağlamıştım. Türkiye'ye hemen geri dönmek istiyordum. İşçi yurduna ulaştığımızda, tercüman beni kalmaya razı etti... Bugün bile o günleri unutamıyorum."

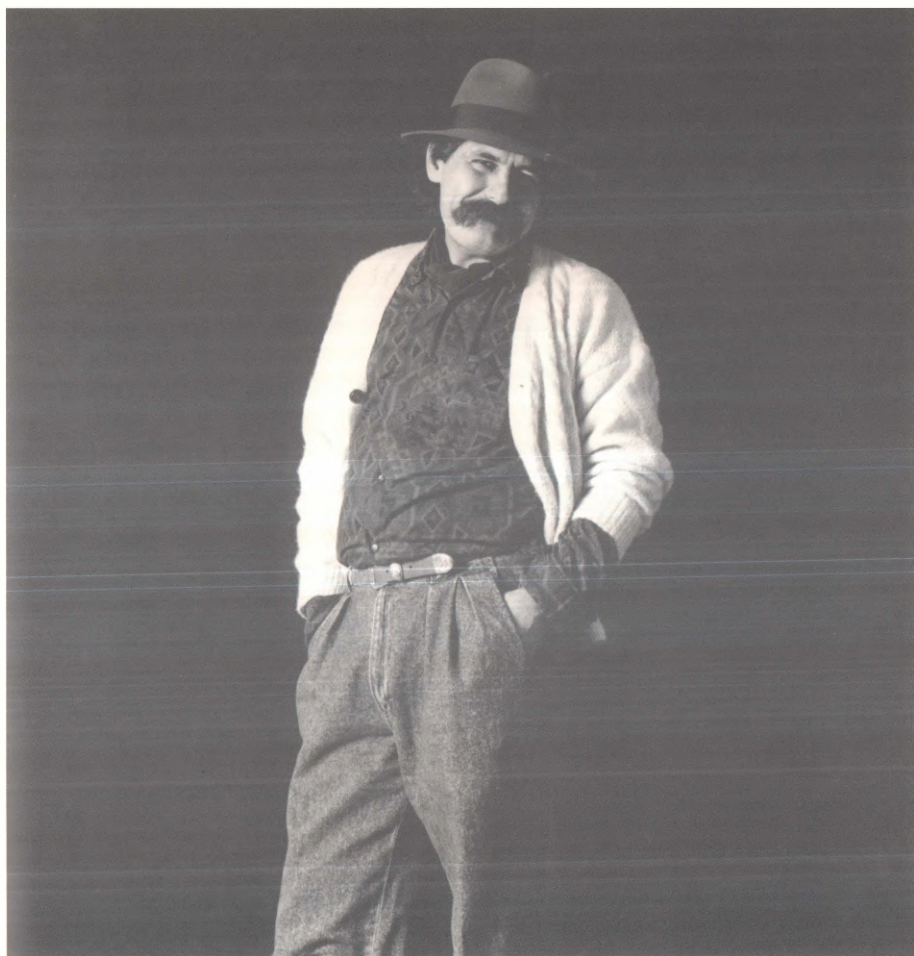

Mehmet Ü.

"Ich folgte der Liebe."

"Aşkımın peşinden geldim."

Regenhitze

**Und der Mond geht auf,
wohin auch die Vögel ziehn...**

Das dritte Photobuch über die Menschen aus der Türkei, die in der Bundesrepublik Deutschland leben und arbeiten. Diesmal habe ich die Menschen ausgewählt, die einen gelernten Beruf ausüben.

Manche haben ihre Karriere in der Türkei angefangen, andere haben sie hier erlangen können. Natürlich gehören viele andere zu dieser Reihe. Dieses soll eine symbolische Darstellung sein.

Es ist gleich welchen Beruf jemand ausübt, sie tragen zur Kultur dieses Landes Wesentliches bei, das zur Zeit kaum wahrgenommen wird.

Allen habe ich nur eine Frage gestellt: "Was bedeutet Deutschland für Sie?" Ich habe das Gefühl ehrliche Antworten bekommen zu haben.

...es ist wichtig, dass man sich als Mensch wichtig nimmt, ohne sich ständig mit anderen zu vergleichen. Diese Menschen haben schon erfahren, dass sie für ihre Zukunft selbst verantwortlich sind.

Yağmur Sıcığı

**Ve ay gelir, kuşlar nereye giderse...
Güneş doğar yağmurun üstüne.**

Federal Almanya'da yaşayıp çalışan Türkler hakkındaki üçüncü fotoğraf albümüdür. Bu kez, bir meslek öğrenmiş ve bu mesleğinde çalışan insanları seçtim.

Kimilerinin kariyeri Türkiye'de başlamıştı, kimileri ise burada kariyer yapmışlardı. Doğal olarak bu albüme, girmesi gereken daha bir çok birey var. Benim kişisel gücüm bu kadarı yetti. Bu sembolik bir sunuş olsun, diye düşündüm. Kişi hangi meslekte çalışırsa çalışsın, o ülkenin kültürel gelişmesinde izler bırakıyor, etkiliyor. Bu durum ne yazık ki, şimdilik algılanamıyor.

Fotografalarını çektiğim kişilere tek bir soru sordum: "Sizin için F. Almanya ne anlama geliyor?" Dürüst yanıtlar aldığımı hissediyorum.

kişinin kendisini insan olarak, diğerleriyle bir kıyaslama yapmadan, önemsemesi çok önemlidir. Bu insanlar, geleceklerinden yalnızca kendileri in sorumlu olduklarını bilincindedirler.

Diana Canetti

(Schriftstellerin)

*"Ich habe viele Wurzeln, eine davon ist
Deutschland."*

Diana Canetti

(Yazar)

"Bir çok yere kök salmışım. Birisi de Almanya."

Prof. Dr. Onur Güntürkün

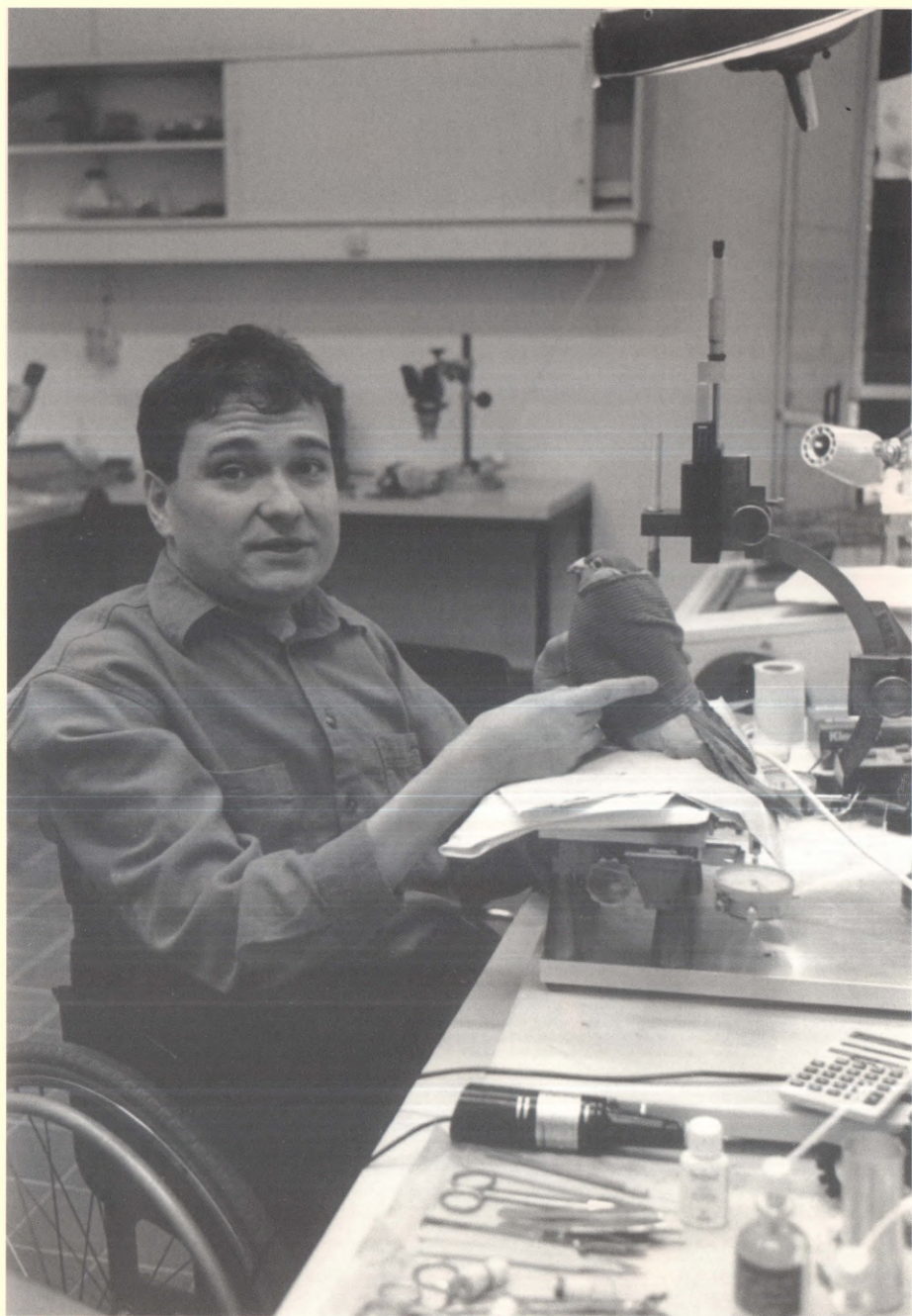
(Biopsychologe)

"Eine sehr gute Arbeitsatmosphäre, meine Freunde, meine Frau, meine Familie, ein wichtiger Teil meines Lebens; ein Land, das mich jeden Tag ärgert, trotzdem liebe ich es!"

Prof. Dr. Onur Güntürkün

(Biopsikolog)

"İyi bir iş ortamı. Arkadaşlarım, eşim ve ailem, yaşamımın önemli bir parçası. Öyle bir ülke ki, her gün sinirlendiriyor ve buna karşın seviyorum."

Aras Ören

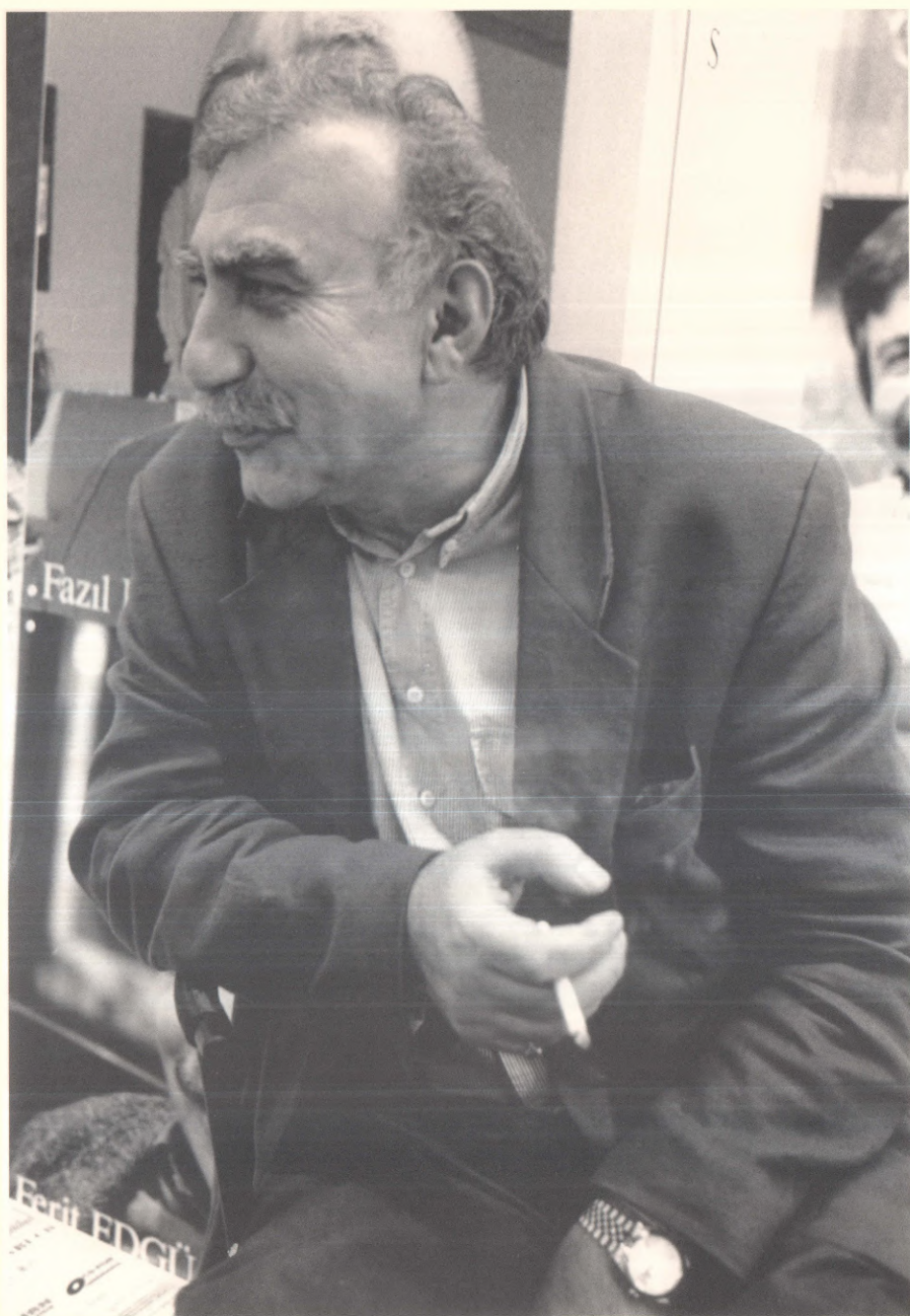
(Schriftsteller)

"Mein Zuhause ist hier!"

Aras Ören

(Yazar)

"Benim vatanım burası!"

Mahmut Akbulut

(Designer)

“Deutschland ist für mich Umdenken!”

Mahmut Akbulut

(Tasarımcı)

*“Almanya benim için düşünceleri
değişmesidir.”*

Yüksel Pazarkaya

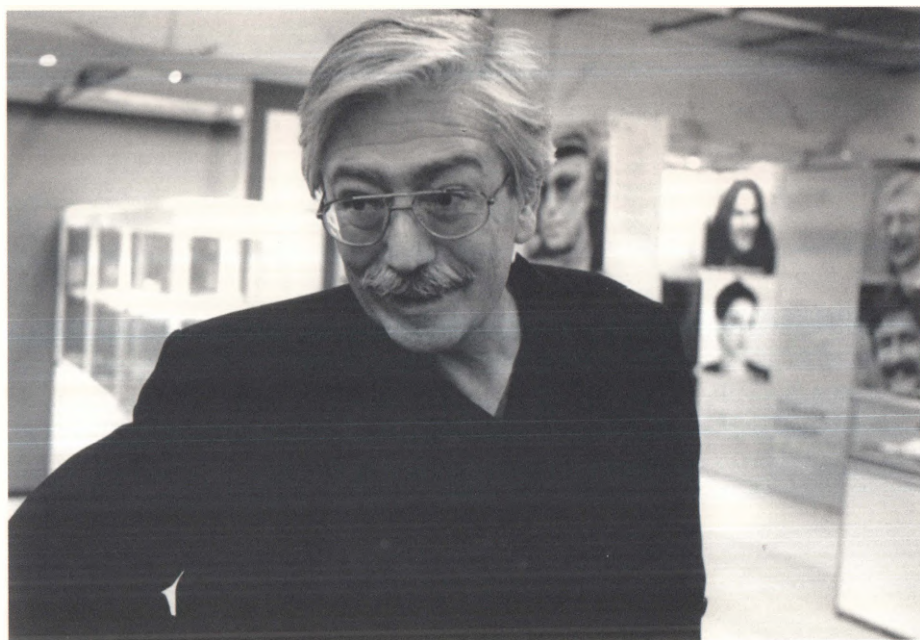
(Schriftsteller)

"Deutschland ist für mich, Helmut Mader, Rheinhard Döhl, Max Bense, Fritz Martini, Helmut Walter, Helmut Kreuzer, Fritz Vogelgsang, Friedrich Hommel, Sten Nadolny, Gerd Heidenreich, Karl Schwedhelm. Diese Liste kann fortgesetzt werden!"

Yüksel Pazarkaya

(Yazar)

"Almanya benim için, Helmut Mader, Rheinhard Döhl, Max Bense, Fritz Martini, Helmut Walter, Helmut Kreuzer, Fritz Vogelgsang, Friedrich Hommel, Sten Nadolny, Gerd Heidenreich, Karl Schwedhelm. Bu liste daha da uzatılabilir."

İskender Yediler

(Bildhauer)

*"Mein Vater kam hierher als "Gastarbeiter",
dann holte er mich zu sich. Wenn ich die Wahl
hätte, wäre ich woanders hingegangen..."*

İskender Yediler

(Heykeltraş)

*"Babam buraya 'misafir işçi' olarak gelmişti.
Daha sonra beni yanına getirdi. Seçme hakkım
olsaydı başka bir yere giderdim."*

Güner Yüreklik
(Journalist)
"Exil!"

Güner Yüreklik
(Gazeteci)
"Sürgün!"

Fuat Hendek

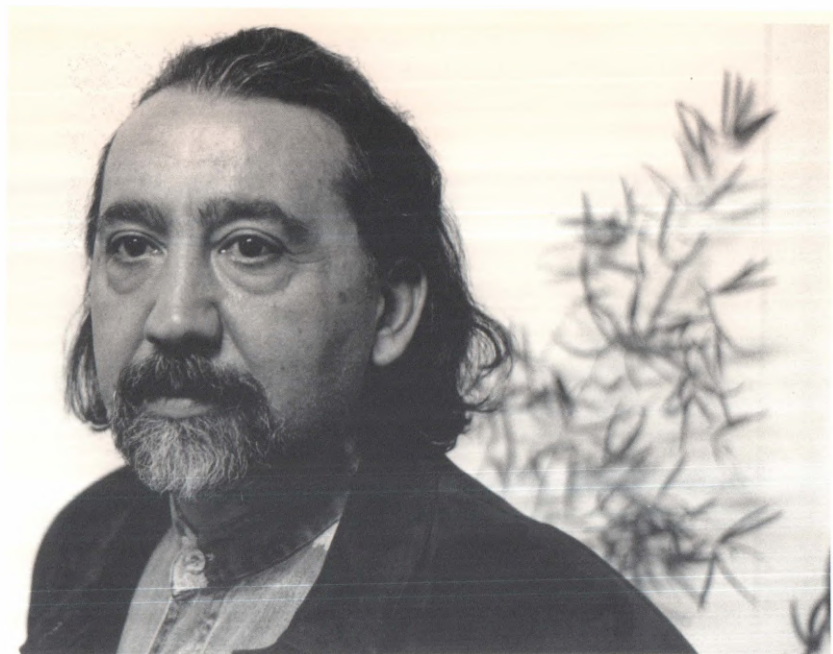
(Art Direktor)

“Ein Fremder in einem fremden Land. Ich denke an einen Spanier in Frankreich, nämlich Picasso, oder einen Russen in Deutschland, nämlich Kandinsky. Wer profitiert von wem?”

Fuat Hendek

(Art Direktor)

“Bir gurbette bir yabancı. Fransa’da bir İspanyol düşünüyorum: Picasso. Ya da Almanya’da bir Rus: Kandinsky. Kim kazançlı çıkıyor?”

Serpil Yeter

(Kunstmalerin)

*“Berlin ist der Ort an dem ich meine Kinder
und meine Kunst nähre und wachsen lasse.”*

Serpil Yeter

(Ressam)

*“Berlin benim sanatımı ve çocuklarımı
beslediğim, büyüttüğüm yerdir.”*

Mustafa Aran

(Lebensmittelladenbesitzer)

"Mir gefällt es in Deutschland!"

Mustafa Aran

(Bakka)

"Almanya hoşuma gidiyor!"

Kurz vor dem
Millennium
irgendwo
in
Deutschland...

Yeni Yüzyıla
az kala
Almanya'nın
bir
yerinde...

Bilder erzählen Geschichte(n) - aber welche?

Mehmet Ünal lernte ich vor ein einigen Jahren kennen, als ich für das Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland in Bonn auf der Suche nach Fotografien zum Leben ausländischer Minderheiten in Deutschland war. Bei inem ersten Treffen in Mainz wollte ich mir einen Überblick über seine Arbeit verschaffen. Um für meinen Ankaufsvorschlag disponieren zu können, fragte ich ihn ziemlich auch nach seinen finanziellen Vorstellungen. Seine Antwort werde ich nie vergessen. Zunächst sollten wir einmal eine persönliche Basis schaffen, sollte ich den Wert seiner Arbeiten für das Museum einschätzen und dann würde sich alles andere von selbst regeln, was es dann auch tat.

Ich glaube, ich habe damals einen Einblick in das Fundament erhalten, auf dem Ünal fotografische Arbeit gründet. Er besitzt ein tiefes persönliches, intellektuelles wie emotionales Verhältnis zu seinen Bildern und den Menschen, deren Persönlichkeit und Leben sie ausschnittsweise dokumentieren. Und es hat wohl einen tieferen Grund, warum er Fotografie nicht im Hauptberuf betreibt. Dieses Verhältnis zur Fotografie ist purer Luxus in einer Zeit, die die Verwertbarkeit von Bildern so in den Vordergrund gerückt hat. Doch als sein eigener Auftraggeber nutzt er die Chance, ohne Rücksicht auf Publikumsgeschmack und Pressetauglichkeit Szenen und Portraits der Nachwelt zu erhalten, die eine hohe Aussagekraft und Eindringlichkeit besitzen.

Wenn wir uns in den letzten Jahren trafen, berichtete Mehmet Ünal immer von seinen neuesten Projekten und Zukunftsplänen - begeistert, aber auch immer zweifelnd, ob bereits die richtige Vorgehensweise gefunden war. Und natürlich sprachen wir dabei über das Wesen der Fotografie, seine Vorbilder, sein fotografisches Ethos. Eine Frage, die uns immer wieder beschäftigt hat, war, wie ein gutes Bild

Resimler Öykü(ler) anlatıyorlar - ama hangisini?

Mehmet Ünal'ı bir kaç yıl önce, Federal Almanya Tarihinin Müzesi için yabancı azınlıklar üzerine fotoğraf aradığım sıralarda tanıdım. Mainz'daki ilk buluşmamızda, O'nun çalışmaları hakkında genel bir fikir edinmek istiyordum. Satın alınacak fotoğraflar konusunda öneri yapabilmem için, kendisine parasal konuda düşüncelerini sordum. Yanıtını hiç unutamayacağım. Öncelikle sağlam bir sohbet ortamı oluşması gerektiğini, eğer çalışmalarını müze için uygun görüyorsa, herşey kendiliğinden hallolacağını söyledi ve öyle de oldu.

Sanırım o günlerde Mehmet Ünal'ın fotoğraf çalışmalarının temeli hakkında yeterli bilgileri edindim. O hem fotoğraflarıyla, hem de kişiliklerini ve yaşamlarından kesitleri belgelediği insanlarla derin bir kişisel, entellektüel ve aynı zamanda duygusal ilişki içinde bulunuyor. Ve fotoğrafçılığı da daha derin bir nedenle asıl mesleği olarak yapmıyor. Fotoğrafla kurulan böylesi bir ilişki, fotoğrafların parasal değerlerinin yoğun bir biçimde ön plana getirildiği günümüzde, aşırı bir lükstür. Buna karşın kendi kendisinin işvereni olarak, çoğunluğun değer yargılarını umursamadan ve basının beklentilerine önem vermeden gelecek kuşaklara yüksek bir anlatım gücü olan, dokunaklı görüntüler bırakmak için ayrıntıları fotoğraflıyor, portreler çekiyor.

Geçtiğimiz yıllarda kendisiyle buluşmalarımızda, Mehmet Ünal bana hep yeni projeleri ve planlarını anlattı - coşkulu ama uygun yöntemlerin bulunduğu konusunda şüpheliydi. Doğal olarak fotoğrafın özü hakkında, örnek aldığı fotoğrafçılar ve kendisinin fotoğraf ahlakı üzerine de konuştuk. Bizi uğraştıran diğer bir soru da, iyi bir fotoğrafın nasıl oluşacağıydı. Daha sonra görülecek olanın dondurulduğu anın tespit

zustande kommt. Was passiert eigentlich, daß der Auslöser gerade in dem Moment betätigt wird, der im Nachhinein besehen der richtige war. Sicher gibt es verschiedene Herangehensweisen. Da sind zum einen die motorisierten Experten. Sie versuchen mit hohem Materialeinsatz und hoher Konzentration den entscheidenden Moment gleichsam wie ein Jäger zu umkreisen und ihn bei der Laborarbeit herauszufiltern.

Andererseits gibt es die Sparsamen, die entweder durch aufwendige Vorbereitung die eigentliche Fotografierzeit materialökonomisch gestalten oder aber durch intensive Beobachtung und Miterleben der jeweiligen Situation mit relativ wenig Material das Geschehen verewigen. Jeder Fotograf wird die für ihn richtige Vorgehensweise im Laufe seines Berufslebens entdecken lernen und mit ihr die für ihn jeweils optimalen Ergebnisse erzielen.

Dies ist aber nur ein Aspekt der fotografischen Technik. Mancher kommt ins Schwärmen, wenn er von den Entwicklungen der neuesten Apparate einschließlich der Möglichkeiten digitaler Bildbearbeitung erzählt. Andere wissen von ihren Lieblingsapparaten gerademal die technischen Grunddaten, ohne sich weiter Gedanken zu machen, ob dieser technisch erweiterte Blick des Fotoapparates denn zu verbessern wäre. Er genügt ihren Anforderungen. Beide Positionen sind legitim und können zu gleichwertig hohen Ergebnissen führen.

Ünal hat zur Technik ein unspektakuläres Verhältnis. Er sieht ihre Beschränkung und nutzt die Möglichkeiten, die sich ihm bieten.

Und doch beeinflußt das Verhältnis zur technischen Seite der Fotografie auch das Verhältnis des Fotografen zu seinem Bild. Welche Bilder sind es, die er für festhaltenswert erachtet? Beobachtet er Menschen und Dinge und dokumentiert auf diese Weise das Leben? Oder sucht er in der Welt Bilder, die seine persönliche Vorstellungswelt repräsentieren? Ist er ein Bilder-Sucher oder ein Bilder-Finder? Welche Geschichten will er den Betrachtern erzählen? Erzählt er die Geschichten der Bilder oder erzählt er seine Geschichte in Bildern?

edilmesi için deklanşöre en doğru anda mı basılıyordu? Çok doğaldır ki, bir çok yaklaşım biçimi var. Bir tarafta motorize olmuş uzmanlar bulunuyor. Görüntülenecek asıl anı yakalayıp, karanlık odada filtrelemek için oldukça fazla malzeme kullanıyor ve avının etrafında daireler çizen bir avcının konsantrasyonuyla çalışıyorlar.

Öte yandan tasarruflu olanlar var. Ya çekimi tasarruflu bir biçimde gerçekleştirmek için uzun bir süre hazırlanıyorlar ya da konuyu yoğun bir biçimde gözleyip ve yaşamın içinde yer alıyıp, böylece görece az malzeme kullanarak durumu ebedileştiriyorlar. Her fotoğrafçı, çalışma yaşamı boyunca kendisi için doğru olan medotudu kendisi bulabilir ve kendisi için en iyi sonuçlara bununla ulaşabilir.

Ancak bu yalnızca fotoğrafın teknik yanı. Bazıları yeni makinelerin geliştirilmesine ve digital teknik olanaklara karşı hayranlıklarını saklayamıyorlar. Bazıları ise, bu doğrultuda kafa yormaktan ziyade, sevdikleri ve tüm teknik özelliklerini bildikleri fotoğraf makineleriyle nasıl daha mükemmel çalışmalar yapabileceklerini düşünüyorlar. Her iki yaklaşım tarzı da meşrudur ve aynı anda üstün kalitede sonuçlar doğurabilir.

Ünal'ın tekniğe karşı tavrı gayet alçak gönüllüdür. Onun neden olduğu kısıtlamaların bilincinde olup, bu durum kendisine sunduğu olanakları kullanmasını bilir.

Ve doğal olarak, fotoğrafçılığın teknik boyutları, fotoğrafçıların kendi fotoğraflarıyla ilişkileri belirlemektedir. Hangi görüntülerin fotoğraflanma değeri vardır? İnsanları, cisimleri gözlüyor ve yaşamı bu yolla mı belgeliyor? Ya da, kendi kişisel dünyasını yansıtacak fotoğraflar için görüntüler mi arıyor? Bir "fotoğraf-arayıcısı" mı, yoksa bir "fotoğraf-bulucusu" mu? Fotoğraflara bakanlara hangi öyküleri anlatmak istiyor? Fotoğrafların öykülerini mi, yoksa kendi öykülerini fotoğrafla mı anlatmak istiyor?

Fotoğraf dünyasında içinde yaşadıkları dönem üzerine görüşlerinin görsel tanımlamasını,

Auch hier kennen wir in der Welt der Fotografie viele Beispiele, die den visuellen Ausdruck ihrer Ansichten über die Zeit in der Realität des Fotografierens suchen und finden. Sei es, daß sie auf den entscheidenden Moment geduldig warten, um ihn im Bruchteil einer Sekunde festzuhalten, sei es, daß sie durch Mittel der Inszenierung diesen Bildausdruck bewußt steuernd herstellen.

Und es gibt die großen Entdecker, die gleichsam als Flaneure durch die Welt streichen und festhalten, was sie für überlieferungswürdig erachten. Immer auf der Suche nach dem Außergewöhnlichen, von dem sie sich und die Betrachter immer wieder aufs neue überraschen lassen.

Ich glaube, Ünal gehört zu den Bilder-Findern, der aus eigenem Erleben weiß, welche Bilder für den größeren Zusammenhang des Lebens von Türken in Deutschland stehen. Das Bild der beiden Straßenfeger aus dem Jahr 1982 vermittelt uns mehr über den sozialen Ort dieser Arbeit im Bewußtsein der deutschen Mittelstandsgesellschaft als manche tiefgreifenden soziologischen Analysen. Und das Bild der Arbeitslosenfamilie von 1983 umfaßt die ganze Bandbreite von Hoffnungen und Enttäuschungen, der Spannung des Lebens vieler Türken in Deutschland. Gemeinsam ist Ünals Bildern, daß sie auf ihre Weise Geschichten erzählen - und auch Geschichte.

Dabei erzählen seine Fotografien ihre Geschichten auf sehr zurückhaltende Art und Weise. Wir, die Betrachter müssen uns schon auf die Bilder einlassen, um sie in ihrer ganzen Tiefe ergründen zu können. Der schnelle, oberflächliche Blick, mit der wir in unserer Zeit der Bilderflut gewohnt sind, uns visuell zu orientieren, hilft uns hier nicht weiter. Wir müssen den Blick des Fotografen aufnehmen und ihn zu dem unseren machen, um so die Bilder für uns zu entschlüsseln. Dann können sie sehr viel über die abgebildeten Menschen erzählen. Aber wir müssen Fragen stellen und damit unser Interesse bekunden, sonst bleiben diese Bilder stumm und im Endeffekt Dokumente ohne Wert.

fotograf çekmenin gerçekliğinde arayan ve bulan bir çok örneklere tanık oluyoruz. Bazıları saniyeden kısa bir anda oluşacak görüntü için sabırla bekler, bir kısmı da istedikleri sonuca kurgu yoluyla ulaşırlar.

Ve bir de hedefsiz bir biçimde dünyayı gezerek, aktarılmaya değer buldukları konuları fotoğraflayarak kaşifler vardır. Bunlar, kendilerini ve izleyicilerini sürekli şaşkınlıklar içinde yeni şeyler yakalamaya iten olağandışlıkların arayışı içindedirler.

Ünal, sanırım, Almanya'da yaşayan Türkler'i yaşamlarının hangi resimlerle büyük ilişki içerisinde olduğunu, kendi yaşadıklarından hareketle tespit eden bir fotoğraf-bulucusudur. 1982 yılında çektiği iki çöpçünün fotoğrafı, bu mesleğin sosyal konumunu çoğu derin sosyolojik analizlerden daha iyi bir biçimde orta kesim Almanlar'ın toplumsal bilincine işledi. Ve 1983 yılında çekmiş olduğu bir işsiz ailenin fotoğrafı, Almanya'da yaşayan bir çok Türk'ün yaşamdan umutlarını, hayalkırıklıklarını ve gerilimlerini büyük oranda yansıtmaydı.

Ünal'ın fotoğraflarındaki ortak yan, onların kendilerine göre öyküler ve aynı zamanda tarihi anlatmasıdır.

Bunların yanı sıra, fotoğrafları öykülerini çok dikkatli bir biçimde anlatıyor. Biz seyircilerin bu fotoğrafların derinliklerindeki anlamlarına vâkıf olabilmek için kendimizi iyice vermemiz gerekiyor. İçinde yüzdüğümüz fotoğraf selinin neden olduğu alışkanlıkların sonucu edindiğimiz hızlı ve yüzeysel bakış, görsel oryantasyonumuzu oluşturmaya yardımcı olamaz. Bu çalışmaları çözümleyebilmek için, fotoğrafçının bakış açısını iyice anlamalı, onu kendimize kılavuz edimmeliyiz. İşte o zaman fotoğrafı çekilen kişi üzerine birşeyler anlatabiliriz. Ancak sorular sormalı, ilğimizi geliştirmeliyiz. Yoksa bu fotoğraflar dilsizleşir ve sonuçta da değersiz belgeler haline dönüşürler.

1951 in Çanakkale/Türkei geboren.
Bis 1969 zahlreiche Gelegenheitsarbeiten.
Ab 1969 Besuch eines Schauspielkurses und
bis 1976 Arbeit als Schauspieler bei
verschiedenen Theatern in Istanbul.
November 1976 Einreise nach Deutschland.
Seit Anfang 1977 Arbeit als freier Photograph/
Journalist für deutsche und türkische
Zeitschriften/Zeitungen.
Veröffentlichung zahlreicher Photoreportagen.

Mehmet Ünal, 1951 yılında Çanakkale’de
doğdu. 1969 yılında Beklan Algan’ın Tiyatro
Kurslarına katılmıştır. 1970-1971 **Halkevleri
Deneme Tiyatrosu** ana kadrosu üyeliğinde
bulunmuştur. Daha sonra (1975) **Halk Sahnesi
Oyuncuları**’nın kurucu ve aktif üyesidir.
1976 sonbaharında, kendi deyimiyle: “Aşkının
peşinden” Federal Almanya’ya gitmiş ve oraya
yerleşmiştir. Orada tiyatro yapma olanağının
kısıtlı olduğunu saptadığında, fotografa olan
ilgisini yoğunlaştırmıştır. Türkçe ve Almanca
yayınlanan günlük, haftalık veya aylık dergi ve
gazeteler için serbest olarak çalışmaya
başlamıştır. Özellikle portre fotoğrafçılık
dalında gerek ülkemizde gerekse Federal
Almanya’da saygın bir yer edinmiştir.

Ausstellungen

"KINDER"

Ausgestellt während der Tagung UNICEF-BRD
"Das Jahr der Kinder"
in Stuttgart.

"DU WEIßT NICHT, WIE ES IST ÜBERALL, EIN FREMDER ZU SEIN!"

Zwischen 1980-1985 in 35 Städten der
Bundesrepublik Deutschland ausgestellt.

"ZWEI FREMDE AUGEN, EIN KURZER BLICK"

Zwischen 1985-1988 in Berlin, Istanbul,
Mainz, Moskau, Essen, Duisburg, Höchst,
Esslingen, Würzburg, Nauheim, Lübeck,
Zonguldak/TR und Urbino/Italien, ausgestellt.

"SCHWARZ AUF WEIß"

Photoausstellung über die Jugend-Heute, mit
den Texten von Manfred Miller (SWF-
Kulturredaktion Mainz), im Auftrag der Stadt
Mainz und Sparkasse Mainz.

"TÜRKEI, ICH LIEBE DICH!"

Organisation und Durchführung dieser
Ausstellung, an der 39 türkische Photographen
teilnahmen.

Diese Ausstellung wurde in mehreren Städten
der BRD gezeigt.

"PHOTOGRAPHIE - JETZT"

Teilnahme an Gemeinschaftsausstellung des
Mainzer Kunstvereins anlässlich

"150 Jahre Photographi Mainz 1989.

"UNGÜLTIG" DIE VERLORENE GENERATION

(Dreißig Jahre türkische Gastarbeiter in
Deutschland)

Zwischen 1991-1993 in München, Marburg,
Essen, Rüsselsheim, Hamburg, Königswinter,
Ingelheim, Lübeck, Kiel, Mainz, Metz(FR),
Bottrop, Oberhausen, Kaiserslautern,
ausgestellt.

"REGENHITZE"

Und der Mond geht auf,
wohin auch die Vögel ziehn...

Sergileri

"ÇOCUKLAR"

1979 yılı "Dünya Çocuklar Yılı" ilan edilmiştir.
UNICEF-Almanya için hazırladığı bu sergi
Stuttgart'ta sergilenmiştir.

"HER YERDE YABANCI OLMANIN, NE DEMEK OLDUĞUNU, SEN BİLMEZSİN!"

1980-1985 yılları arasında F. Almanya'nın 35
kentinde sergilenmiştir.

"İKİ YABANCI GÖZ, BİR ANLIK BAKIŞ"

1985-1988 yılları arasında Berlin, İstanbul,
Balıkesir, Mainz, Moskova, Esslingen,
Würzburg, Lübeck, Urbino/İtalya ve
F. Almanya'nın daha bir çok kentinde
sergilenmiştir.

"BEYAZ ÜSTÜNE SİYAH"

Günümüz gençliği konusunu içeren bu sergiyi
Mainz Beldiyesi ve Sparkasse Bankası için
hazırlamıştır.

"TÜRKİYE, SENİ SEVİYORUM!"

Ara Güler, Ersin Alok, Gültekin Çizgen ve diğer
39 Türk fotoğrafçısının fotoğraflarından oluşan
bu sergiyi, Rheinland-Pfalz Eyalet Hükümeti
için organize etmiştir. Bu sergi Mainz kentinde
başlayarak, 1991 yılına dek F. Almanya'nın bir
çok kentinde sergilenmiştir.

"FOTOĞRAF ŞİMDİ!"

Mainz Sanat Derneği'nin, fotoğrafın
bulunuşunun 150. Yılı için düzenlediği sergiye,
M. Ünal'ın fotoğrafları da kabul edilmiştir.
(1989)

"İPTAL-KAYIP NESİL"

(Türk Misafir İşçilerinin F. Almanya'da 30 Yılı)
1991-1993 yılları arasında, Marburg, Essen,
Rüsselsheim, Hamburg, Königswinter/Bonn,
Ingelheim, Lübeck, Kiel, Metz/Fransa,
Kaiserslautern, Bottrop v.d. kentlerde
sergilenmiştir.

- Start ab September 1996 in Mainz.
- August 1997 Galeri Goethe 53, München.
- September 1997 Museumszentrum Lorsch.
- Juni 1998 - April 1999
Haus der Geschichte der Bundesrepublik
Deutschland in Bonn.
April-Mai 1999 Galerie Rotunde Stadtver-
waltung und Firma Opel Rüsselheim.
Juni 1999 Ravensburg Stadtbibliothek.

Bücher

"DU WEIßT NICHT, WIE ES IST, ÜBERALL EIN FREMDER ZU SEIN!"

AstA - Universität Mainz, 1982

"ZWEI FREMDE AUGEN, EIN KURZER BLICK"

Kaynar Verlag, Duisburg 1985, Hrsg. Kunstamt
Berlin-Neukölln.

"24 STUNDEN RUHRGEBIET"

RV-Verlag München 1985, mit anderen
Photographen. Das Buch wurde mit dem
"Kodakphotobuchpreis" ausgezeichnet.

"UNGÜLTIG"

Die verlorene Generation
Kyrill & Method Verlag, München 1991

"REGENHITZE"

Und der Mond geht auf, wohin auch die Vögel
zieh'n...

Önel Verlag, Köln, September 1996.

"YAŞAMIN AYNASI: FOTOGRAF"

Aufsätze über Photographie auf Türkisch
1. Aufl. August 1999, Gendaş Verlag, Istanbul

Postkarten

Ararat Verlag, Berlin ab 1985

Posters

Edition Diyapress, Mainz, ab 1986

"YAĞMUR SICAĞI"

Eylül 1996'dan beri F. Alanya'nın Mainz,
München, Bonn, Rüsselsheim, Ravensburg v.d.
kentlerinde sergilenmektedir.

Kitapları

"DU WEIßT NICHT, WIE ES IST, ÜBERALL EIN FREMDER ZU SEIN!"

AstA - Mainz Üniversitesi, 1982

"ZWEI FREMDE AUGEN, EIN KURZER BLICK"

Kaynar Verlag, Duisburg, 1985, Hrsg. Kunstamt
Berlin-Neukölln.

"24 STUNDEN RUHRGEBIET"

RV-Verlag München 1985, dünyanın hemen
hemen tüm ülkelerinden davet edilen gazete
fotoğrafçıları ile birlikte bu projede çalışmıştır.
Bu serginin kitabı "Kodakphotobuchpreis"
(Kodak Fotograf Kitabı Ödülünü) almıştır.

"UNGÜLTIG"

Die verlorene Generation
Kyrill & Method Verlag, München, 1991

"REGENHITZE"

Und der Mond geht auf, wohin auch die Vögel
zieh'n...

Önel Verlag, Köln, 1996.

"YAŞAMIN AYNASI: FOTOGRAF"

Fotograf Üzerine Yazılar
1. Baskı Ağustos 1999,
Gendaş-Kültür, Istanbul

Kartpostallar

Ararat Verlag, Berlin, 1985

Posterler

Edition Diyapress, Mainz, 1986

Preise

- 1979** Ehrenpreis türkische Tageszeitung "Politika"
1981 5. Platz "Gestatten wir sind die Jugend" Arbeiterfotografie Deutschland.
1983 Auszeichnung mit dem Preis der Deutschen Jugendpresse.
1985 Internationale Presse Photo, Moskau, Diplom.
1985 Internationaler Photowettbewerb: Jugend, Warschau, 2. Platz und Diplom.
1985 Anerkennung der Stadt Siegen.
1987 Interpress-Photo, Bagdad-Iraq, Diplom.
1994 Silber-Medaille KODAK PANTHER WORK -BOOK
1997 3. Preis, 50 Jahre-50 Bilder Rheinland-Pfalz und seine Menschen.

Ankäufe

Private Sammler/Innen in der Türkei und Bundesrepublik Deutschland. Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland Bonn.

Ödülleri

- 1979** "Politika" gazetesinin Özel Ödülü.
1981 Beşincilik, "Gestatten wir sind die Jugend" Arbeiterfotografie Deutschland.
1983 Alman Genç Basın Örgütü'nün Ödülü.
1985 Internationale Presse Photo, Moskau, Diploma.
1985 Uluslararası Gençlik, Varşova, ikincilik ve Diploma.
1985 Siegen Kent Belediyesi'nin Onur Ödülü.
1987 Interpress-Photo, Bağdad-Irak, Diploma
1994 Kodak Almanya, Gümüş Madalya (ikincilik)
KODAK PANTHER WORK -BOOK
1997 Üçüncülük, Rhein-Pfalz Eyaleti ve insanları

CIP kurztitelaufnahme der Deutschen Bibliothek

Stationen des Schweigens

40 Jahre "Gastarbeiter" aus der Türkei

NE: Ünal, Mehmet (hrgh.)

Copyright

Umschlag und Gestaltung

Korrekturlesung (Deutsch)

Korrekturlesung (Türkisch)

Stationen des Schweigens

Mehmet Ünal

Gökhan Çizer, Wetzlar

Ursula Herzberger-Ünal, Mannheim

Gürsel Köksal, Frankfurt

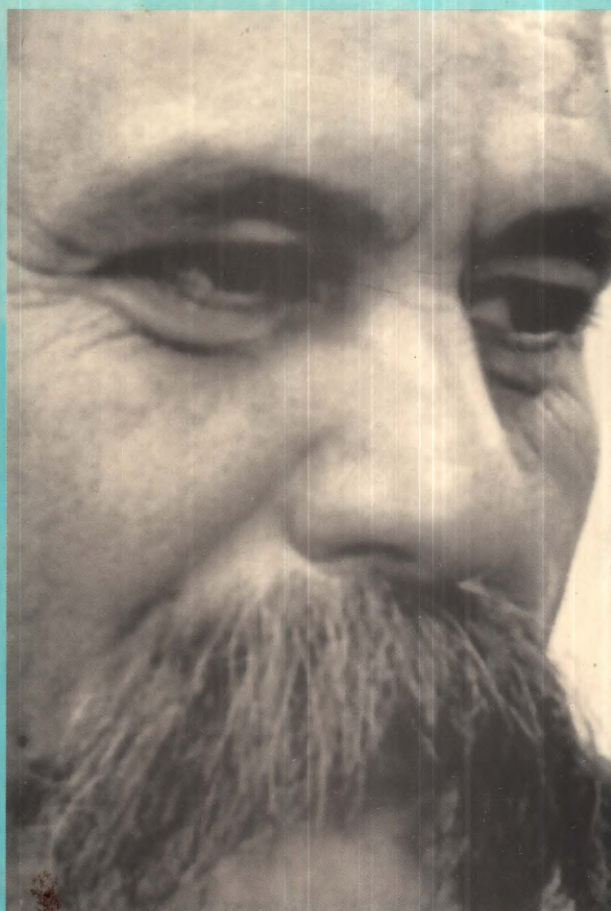
Alle Rechte vorbehalten Nachdruck und Vervielfältigung verboten.

Printed in Germany

Köln: Önel Verlag, 2001

ISBN: 3-933348-25-0

Bestell Nr.: Ö8250

ÖNELVERLAG

ISBN: 3-933348-25-0
Bestell Nr.: Ö8250

Individuelle Bücher (45 II)

421614